

MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING

Detaljplan för Hospitalet i Ulleråker Samrådshandling

2026-03-02

Uppdragsinformation

Uppdragsnamn	MKB Dp Hospitalet
Uppdragsnummer	10381775
Författare	Vania Ingemarsson, Sofia Nöu, Mimmi Wallin Viman, Sandra Wetterstrand och Helena Wårnhjelm
Datum	2026-03-02
Granskad av	Lára Heimisdóttir och Ulrika Poppus
Godkänd av	Filippa Pershagen

Kund

Uppsala kommun

Konsult

WSP

WSP Sverige AB

Org nr: 556057-4880

wsp.com

Kontaktpersoner

Uppsala kommun

Anna Hellgren

anna.hellgren@ uppsala.se

WSP

Sandra Wetterstrand

sandra.wetterstrand@wsp.com

Icke-teknisk sammanfattning

Uppsala kommun växer och med det behovet av fler bostäder, arbetsplatser och samhällsservice. I Ulleråker planerar kommunen för utvecklandet av en modern och blandad stadsdel på historisk mark där området runt den gamla hospitalbyggnaden utgör en central del.

Detaljplaneområdet för Hospitalet ligger i den norra delen av Ulleråker och är drygt 4 hektar stort. Hospitalsbyggnaden används idag för verksamheter så som dagvårdsverksamhet, företagsverksamhet och konstnärsateljéer. Parken omkring byggnaden är öppen för allmänheten. Planområdet är inte tidigare planlagt.

Planen syftar till att utveckla den befintliga byggnaden och den omkringliggande parkmiljön för publika verksamheter samtidigt som de kulturhistoriska värdena bevaras och görs mer tillgängliga för allmänheten. Det planeras bland annat för restauranger, hotell, hälsovård, kontor och föreningslokaler. Området utgör en historisk institutionsmiljö och omfattas av riksintresse för kulturmiljö, vilket innebär att tillbyggnaderna planeras att uppföras på ett sätt som harmoniserar med befintlig byggnad och parkmiljön samt att skyddsvärda träd bevaras i största möjliga utsträckning.

I behovsbedömningen som gjorts av detaljplanen för Hospitalet bedöms planen medföra betydande miljöpåverkan. Därför ska planen miljöbedömas och en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) tas fram för planen. Efter genomfört avgränsningssamråd har miljökonsekvensbeskrivningen avgränsats till att omfatta miljöaspekterna kulturmiljö samt stads- och landskapsbild, naturmiljö, rekreation och friluftsliv, markföroreningar och yt- och grundvatten. Detta dokument är miljökonsekvensbeskrivningen tillhörande detaljplanen inför samråd.

Planförslagets miljökonsekvenser

Kulturmiljö samt stads- och landskapsbild

Ulleråker utgör en kulturhistoriskt betydelsefull institutionsmiljö där den gamla sjukhusbyggnaden och den omgivande parken bär höga värden för förståelsen av Uppsalas utveckling. Området ingår i riksintresse för kulturmiljövården, vilket innebär att förändringar inte får påtagligt skada de uttryck som gör historien läsbar, såsom byggnadernas symmetri, parkens struktur och viktiga siktlinjer.

Planförslaget tar i stor utsträckning hänsyn till kulturmiljön genom att införa skydds- och varsamhetsbestämmelser för byggnad och park, men nya paviljonger, nya entréer och en tillbyggnad innebär risk för att helhetsintrycket och läsbarheten påverkas negativt. Sammantaget bedöms konsekvenserna för kulturmiljön som måttligt negativa.

Naturmiljö

Planområdet består av naturmark med höga naturvärden och ingår i ett grönt stråk som sammanbinder tre naturreservat. Området består bland annat av äldre träd med en funktion som spridningskorridor för fladdermöss och fåglar. Inventeringar visar förekomst av rödlistade och skyddade arter samt ett stort antal särskilt skyddsvärda träd.

Planförslaget innebär en begränsad påverkan på naturmiljön, eftersom den befintliga naturmiljön bevaras och till stor del planläggs som park. Träd skyddas genom planbestämmelser. Viss påverkan kan uppstå vid tillbyggnad och ökad belysning, men

bedömningen är att planförslaget sammantaget ger upphov till små negativa konsekvenser för naturmiljön.

Rekreation och friluftsliv

Planområdet omfattar den västra delen av Hospitalsträdgården. Parken används för promenader, löpning, lek och sociala aktiviteter och har flera mötesplatser samt koppling till större grönstråk och naturreservat. Den utgör en viktig del av stadens gröna struktur och erbjuder både natur- och kulturupplevelser.

Planförslaget innebär att parkmiljön i huvudsak bevaras och utvecklas med hänsyn till kulturhistoriska värden. Tillbyggnaden medför viss påverkan på grönytor, men träd ska bevaras och parkens struktur återskapas genom återplantering och upprustning av gångvägar. Området förväntas fortsatt vara tillgängligt för allmänheten. Sammantaget bedöms konsekvenserna som små positiva, då parken utvecklas och kulturhistoriska värden stärks, även om ökat slitage kan uppstå.

Markföroreningar

Historiska verksamheter vid hospitalbyggnaden, främst kolhantering för uppvärmning, har medfört föroreningar i marken. Provtagningar visar förhöjda halter av bly och kvicksilver på två platser, men dessa är begränsade till ytliga jordlager och bedöms inte utgöra någon akut risk i nuläget. Vid framtida markarbeten finns risk att förorenad jord blottläggs, vilket kräver skyddsåtgärder och korrekt hantering av massor.

Planförslaget innebär inga större markanspråk, men kompletterande provtagningar och riskbedömning ska göras. Om förorenade massor påträffas ska de hanteras enligt gällande riktlinjer. Sammantaget bedöms konsekvenserna som små, förutsatt att åtgärder genomförs.

Yt- och grundvatten

Planområdet är beläget på Uppsalaåsen, inom vattenskyddsområde Uppsala- och Vattholmaåsarna, samt inom Fyrisån–Jumkilsån–Sävjaåns avrinningsområde. Planområdet ligger i anslutning till Uppsalaåsens dricksvattenanläggningar, som utgör riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning.

Den planerade utvecklingen innebär fler hårdgjorda ytor och därmed mer dagvatten. Planförslaget innebär att dagvatten ska samlas upp och avledas, renas och fördröjas innan det leds vidare till Fyrisån Jumkilsån–Sävjaån. Infiltration tillåts från grönytor och tak efter rening, men inte från trafikytor. Den största risken för grundvattnet uppstår i byggskedet, men den hanteras genom krav på skyddsåtgärder, täta ledningar, kontrollprogram och rutiner för entreprenörer. Sammantaget bedöms konsekvenserna bli små positiva för yt- och grundvatten om föreslagna åtgärder genomförs.

Alternativ

Nollalternativ

Nollalternativet innebär att den befintliga användningen, eller likande användning, av hospitalsbyggnaden fortsätter. Parken och omgivningen behålls i stort sett oförändrad. Risker kopplade till kulturmiljö, miljö och hälsa kvarstår dock, eftersom åtgärder inte kan säkerställas. Negativa konsekvenser kan därmed inte avskrivas för kulturmiljö, markföroreningar samt yt- och grundvatten. Nollalternativet bedöms sammantaget kunna

medföra mer omfattande negativa konsekvenser kopplat till markföroreningar samt yt- och grundvatten än planförslaget.

Alternativ utformning

Den alternativa utformningen innebär att tillbyggnaden intill huvudbyggnaden inte genomförs, men att de användningar och övriga regleringar som planförslaget möjliggör gäller. Skillnaden mot planförslaget är enbart att tillbyggnaden intill huvudbyggnaden uteblir. Detta innebär att marken där tillbyggnaden var tänkt att byggas inte tas i anspråk. Den alternativa utformningen medför något mindre negativa konsekvenser för naturmiljö och kulturmiljö jämfört med planförslaget, men i övrigt är konsekvenserna likvärdiga.

Alternativ lokalisering

Planområdet är redan utpekade i översiktsplanen, den fördjupade översiktsplanen för Södra staden och planprogrammet för Ulleråker som ett område med stor betydelse för stadens utveckling. Därför bedöms överväganden om alternativa lokaliseringar redan vara genomförda. Eftersom planförslaget avser omvandling av den befintliga hospitalbyggnaden med bevarande av kulturmiljön är lokaliseringen i praktiken given. Att placera verksamheterna i andra byggnader skulle kräva nya markanspråk och byggnation, vilket kan medföra större miljöpåverkan.

Uppföljning och övervakning

Arbetet med miljöbedömningen har lett till att behov av åtgärder och möjligheter till vidare utveckling har identifierats. I det fortsatta planeringsarbetet rekommenderas att de föreslagna åtgärderna för respektive miljöaspekt därför ses över och, när det är möjligt, införlivas i detaljplanen genom riktlinjer eller tydliggöranden i plankartan. Uppföljningen av planens miljöpåverkan kommer att göras i projektets miljösäkringsplan.

Innehåll

1	INLEDNING	8
1.1	BAKGRUND OCH SYFTE	8
1.2	PLANPROCESSEN	8
2	PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR	10
2.1	OMRÅDESBESKRIVNING	10
2.2	RIKSINTRESSEN OCH SKYDDADE OMRÅDEN	12
2.3	PLANER OCH PROGRAM	13
2.4	BINDANDE MILJÖKRAV	18
2.5	MILJÖMÅL	18
3	MILJÖBEDÖMNINGENS METOD OCH PROCESS	19
3.1	SYFTE MED MILJÖBEDÖMNINGEN	19
3.2	AVGRÄNSNING	19
3.3	BEDÖMNINGSMETODIK	20
3.4	OSÄKERHETER	22
4	PLANFÖRSLAGET OCH ALTERNATIV	23
4.1	PLANFÖRSLAGET	23
4.2	ALTERNATIV UTFORMNING	24
4.3	NOLLALTERNATIV	25
4.4	ALTERNATIV LOKALISERING	25
5	BETYDANDE MILJÖKONSEKVENSER	26
5.1	KULTURMILJÖ SAMT STADS- OCH LANDSKAPSBILD	26
5.2	NATURMILJÖ	40
5.3	REKREATION OCH FRILUFTSLIV	54
5.4	MARKFÖRORENINGAR	60
5.5	YT- OCH GRUNDVATTEN	64
6	SAMLAD BEDÖMNING	83
6.1	SAMMANSTÄLLNING AV KONSEKVENSER	83
6.2	PLANENS ÖVERENSSTÄMMELSE MED MILJÖBALKEN	84
6.3	PLANENS ÖVERENSSTÄMMELSE MED NATIONELLA MILJÖMÅL	85

7	FORTSATT ARBETE OCH UPPFÖLJNING	87
8	MEDVERKANDE	88
9	REFERENSER	89

1 INLEDNING

1.1 BAKGRUND OCH SYFTE

Uppsala växer och behöver fler bostäder, arbetsplatser, skolor och annan samhällsservice. Ulleråker i Uppsala ska därför utvecklas till en modern och blandad stadsdel på historisk mark. Utvecklingen av Ulleråker pekas ut i Uppsala kommuns översiktsplan och fördjupade översiktsplan för Södra staden. Det har det även tagits fram ett planprogram för utvecklingen av Ulleråker.

För att möjliggöra de planeringsinriktningar som anges i ovanstående planer och program är Ulleråker indelat i flera olika pågående detaljplaner. Detaljplanen för Hospitalet i den östra delen av Ulleråker är en av dem.

Syftet med detaljplanen är att bevara och utveckla den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen samt parkmiljön som utgör kärnan i det gamla sjukhusområdet i Ulleråker. Det ska göras genom att möjliggöra publika verksamheter i byggnaden och säkerställa allmänhetens tillgång till parkmarken.

Detaljplanen bedöms ge upphov till betydande miljöpåverkan och därmed ska planförslaget miljöbedömas och en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) tas fram. Detta dokument är miljökonsekvensbeskrivningen tillhörande detaljplanen inför samråd.

1.2 PLANPROCESSEN

1.2.1 Detaljplaneprocessen och nuvarande planeringsläge

Planprocessen från planansökan tills det att en detaljplan får laga kraft innehåller en rad steg, se Figur 1.

Detaljplanen med tillhörande MKB befinner sig nu i samrådsskedet av planprocessen. Under samrådstiden finns möjlighet för både allmänheten och berörda myndigheter att lämna synpunkter på planhandlingar inklusive MKB. Planförslaget och dess MKB remitteras till berörda myndigheter, sakägare och andra berörda parter. Inkomna synpunkter sammanställs i en så kallad samrådsredogörelse i vilken synpunkter på detaljplan och MKB redovisas tillsammans med svar på varför en synpunkt beaktats eller inte.

Utökad förfarande

Figur 1. Övergripande bild av planprocessen. Den röda markeringen visar var i planprocessen vi befinner oss nu.

Efter genomfört samråd revideras och ändras planförslag och MKB utifrån behov och inkomna synpunkter. Därefter fortlöper planprocessen och planen med tillhörande MKB hålls tillgänglig för granskning. Även under granskningstiden finns möjlighet att lämna skriftliga synpunkter på planen till kommunen. Efter granskningen kan planförslag och MKB återigen komma att revideras. När detaljplanen fått laga kraft kan själva genomförandeprocessen med detaljprojektering, upphandling och anläggningsarbeten påbörjas.

1.2.2 Miljöfrågor i planprocessen

För att avgöra om genomförandet av detaljplanen ger upphov till betydande miljöpåverkan har kommunen gjort en behovsbedömning avseende betydande miljöpåverkan och samrått om den enligt 6 kap. 6 § miljöbalken. Kommunens behovsbedömning visade att detaljplanen kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Länsstyrelsen delar kommunens uppfattning om betydande miljöpåverkan, vilket redovisas i ett samrådssvar till programhandlingen för Ulleråker från 2015. Detta innebär att en strategisk miljöbedömning enligt 6 kap. miljöbalken (1998:808) ska genomföras och att en MKB ska upprättas.

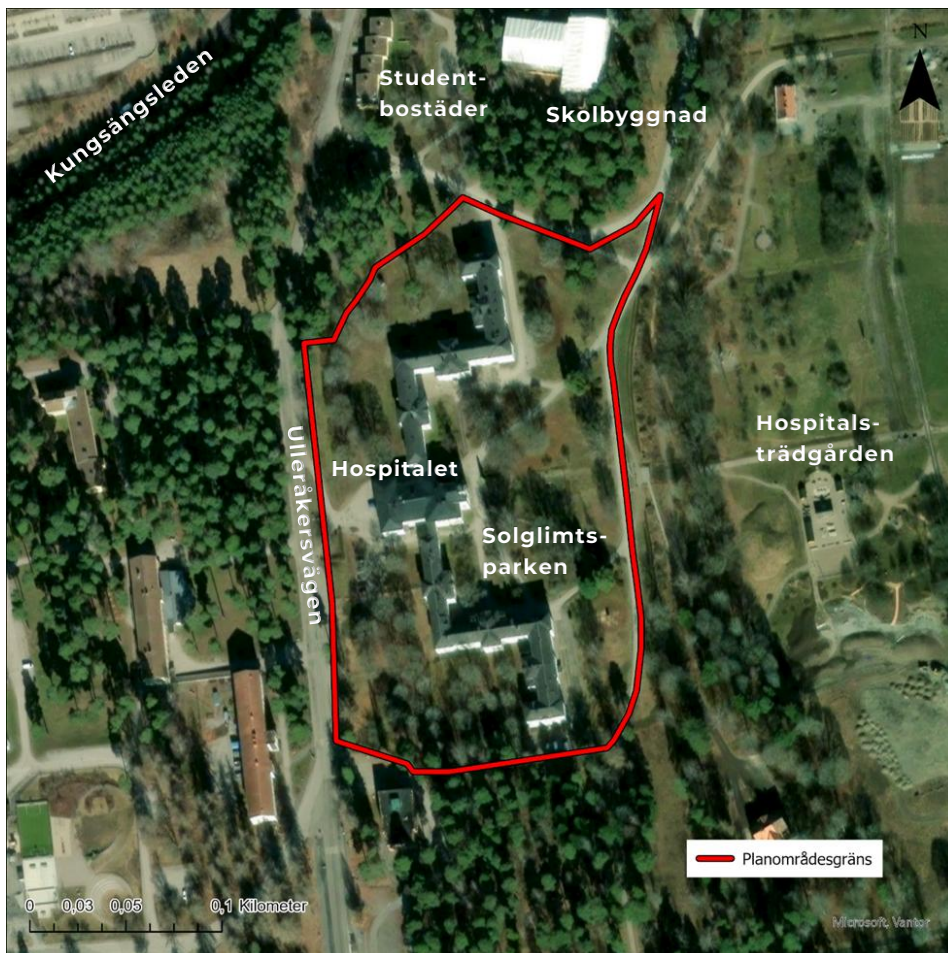
Kommunen ska samråda om omfattningen av och detaljeringsgraden i en MKB med de kommuner, länsstyrelser och andra myndigheter som kan antas bli berörda av planen. Samråd med länsstyrelsen angående avgränsning genomfördes den 17 november 2020. Länsstyrelsen delar kommunens ställningstagande och anser att planen kan komma att innebära risk för betydande miljöpåverkan för miljöaspekterna vatten, markföroreningar, kulturmiljö och landskapsbild, naturmiljö samt rekreation.

Huvudbyggnaden, som uppfördes i senare delen av 1800-talet, ligger i souterräng och vänder sig mot Fyrisån. Huvudbyggnaden är uppbyggd kring en mittbyggnadsdel och sex flyglar i symmetri (Se Figur 3). Byggnaden omfattar cirka 14 000 kvadratmeter lokalyta.

Solglimtsparken karaktäriseras av ett större antal träd, buskar och sammanhängande gräsytor. På den östra sidan karaktäriseras parken av solitärträd- och buskar som är placerade i en planstruktur med både mjukare och stramare utformning av körytor och gångstråk. Körytorna är både av asfalt och grus och det finns ytor för parkering. Den västra sidan karaktäriseras av ett större antal lönnträd, sammanhängande gräsytor och asfalterad parkeringsyta. En del av parkmiljön på västra sidan omgärdas av staket efter tidigare verksamhet. Inom parkmiljön finns en äldre paviljong till huvudbyggnaden.

I dagsläget hyr Uppsala kommun ut delar av byggnaden till verksamheter så som dagvårdsverksamhet, företagsverksamhet och konstnärsateljéer.

Planområdet är inte tidigare planlagt.

Figur 3. Ortofoto över planområdet.

2.2 RIKSINTRESSEN OCH SKYDDADE OMRÅDEN

De riksintressen och andra skyddade områden som kan komma att beröras av planförslaget beskrivs nedan.

2.2.1 Riksintresse för kulturmiljövården

Hela Ulleråker inklusive aktuellt planområde ligger inom riksintresse för kulturmiljövården, Uppsala stad (C40) vars motivering är stadens starka prägling av centralmakten, kyrkan och lärdomsinstitutioner från medeltid till idag. Enligt 3 kap. 6 § miljöbalken ska sådana miljöer skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada de utpekade kulturmiljövårderna.

Ulleråker utgör en del av riksintresset och några av kärnvårderna är själva sjukhusområdet samt Uppsalaåsen, Kronparken och Dag Hammarskjölds väg.

2.2.2 Riksintresse för totalförsvaret

Planområdet är beläget inom riksintresse för totalförsvaret enligt 3 kap. 9 § miljöbalken. Riksintresset omfattar influensområde luftrum och stoppområde för höga objekt kring flygfält.

2.2.3 Riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning

Uppsalaåsens dricksvattenanläggningar utgör riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning enligt 3 kap. 8 § miljöbalken. Anläggningarna omfattar brunnsområden, infiltrationsområden, vattenverk och distributionsanläggningar. Den skyddade ytan uppgår till totalt 118 hektar. Områden som är av riksintresse för anläggningar för vattenförsörjningen skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna. Planområdet ligger utanför området för riksintresset, men i dess närhet, vilket innebär att planeringen behöver ta hänsyn till riksintresset.

2.2.4 Vattenskyddsområde

Planområdet ligger i vattenskyddsområdet för Uppsala- och Vattholmaåsarna. Planområdet ligger inom yttre skyddszon, men den norra delen av planområdet gränsar till inre skyddszon. För vattenskyddsområdet finns fastställda skyddsföreskrifter, som bland annat reglerar markanvändningen (Uppsala läns författningssamling, 1990). Syftet med vattenskyddsområdet är att förhindra verksamhet som kan riskera att förorena den kommunala vattentäkten.

2.2.5 Kyrkligt kulturminne

I hospitalbyggnaden finns ett kyrkokapell, Den gode herdens kapell, som är skyddat enligt 4. kap kulturminneslagen (KML, 1988:950).

2.2.6 Naturreservat

Planområdet omges av tre naturreservat, Kronparken, Gula Stigen och Årike Fyris. Naturreservat skyddas enligt 7 kap. miljöbalken och syftar till att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet.

2.2.7 Strandskydd

Strandområden skyddas enligt 7 kap. miljöbalken. Strandskyddet syftar till att trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden samt bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten.

2.3 PLANER OCH PROGRAM

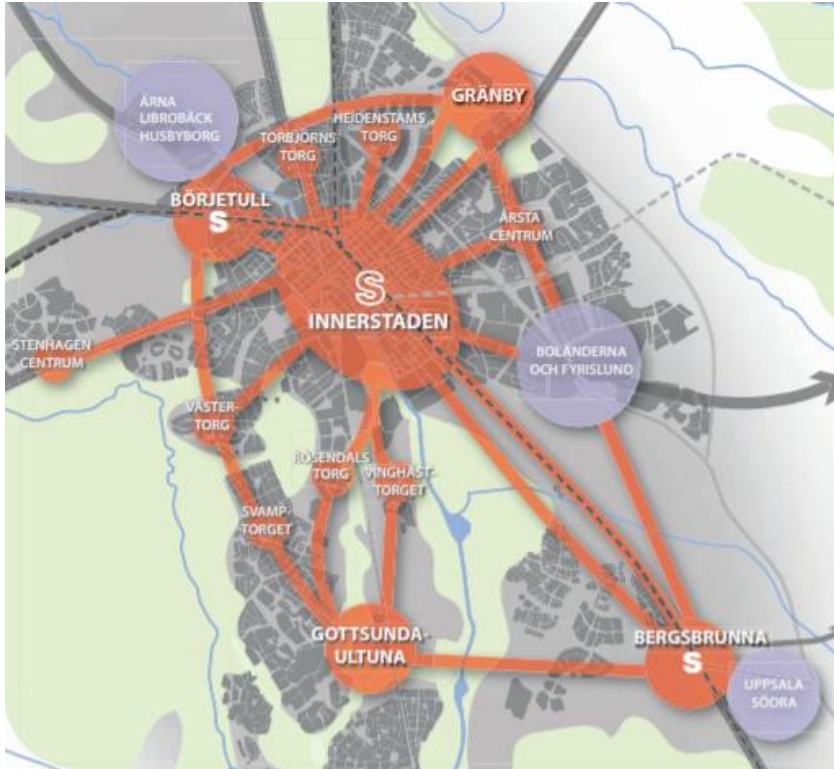
2.3.1 Översiktsplan

Översiktsplanen är kommunens samlade strategi för hur mark- och vattenområden och den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Planen ska visa vägen för beslut om dagens och framtidens Uppsala.

Uppsala kommuns översiktsplan antogs av kommunfullmäktige den 12 december 2016. I den planeringsstrategi som godkändes av kommunfullmäktige den 7 november 2023 bedömdes översiktsplanen vara tillräckligt aktuell för innevarande mandatperiod. Vissa detaljer i översiktsplanen har dock bedömts inaktuella. Dessa detaljer redovisas i strategin. Den långsiktiga utbyggnadsinriktningen är att utnyttja de planerade investeringarna i transportinfrastruktur för främst de södra stadsdelarna i Uppsala. Detta ska uppnås genom att möjliggöra cirka 30 000 bostäder och många arbetsplatser. Ulleråker är en del av denna utveckling.

Uppsala planerar för 340 000 invånare och 70 000 nya arbetsplatser fram till år 2050. Kommunens översiktsplan anger att detta ska ske genom att stadsnoder avlastar innerstaden med service, arbetsplatser och handel, se Figur 4. Planen pekar ut Ulleråker med Vinghästtorget för att utvecklas till en av Uppsalas åtta stadsdelsnoder. Det innebär att området ska utvecklas mot en tydlig stadsstruktur med kvarter, gator och andra offentliga rum. Det innebär också att stadsdelen ska ha ett flerfunktionellt innehåll, som ska bidra till och stärka det sociala livet för sin och de omgivande stadsdelarna. En hög täthet ska eftersträvas i de delar som har god tillgänglighet till kollektivtrafik. Översiktsplanen anger även att ett nytt kollektivtrafikstråk ska sammankoppla Bergsbrunna och innerstaden via Ulleråker.

Planförslaget bedöms vara i linje med kommunens översiktsplan.

Figur 4. Översiktsplan 2016 redovisar noder och stråk.

2.3.2 Fördjupad översiktsplan

Den fördjupade översiktsplanen för Södra staden antogs år 2016. Planen ska bereda plats för upp till 25 000 nya bostäder och 10 000 nya arbetstillfällen i södra Uppsala, som Ulleråker är en del av. Södra staden ska bland annat vara en drivande kraft i Uppsalas utveckling och bidra till en hållbar utveckling av staden och regionen. Inom Södra staden ryms inte bara en stor andel av stadens behov av bostäder utan även arbetsplatser och allt det som behövs för en fungerande vardag. Stadens universitet och kunskapsintensiva näringar får utrymme att utvecklas nära bostäder, verksamheter och natur.

Planen beskriver sex utvecklingsområden med olika grad av blandning av bostäder, verksamheter och service. Dessa områden är Rosendalsområdet, Polacksbacken, Malma, Ulleråker, Bäcklösa/Lilla Sunnersta samt Ultuna/Norra Sunnersta. I utvecklingsområdena kommer det att finnas offentliga rum som gator och torg samt parker och inslag av natur.

Planförslaget bedöms vara i linje med den fördjupade översiktsplanen.

2.3.3 Planprogram

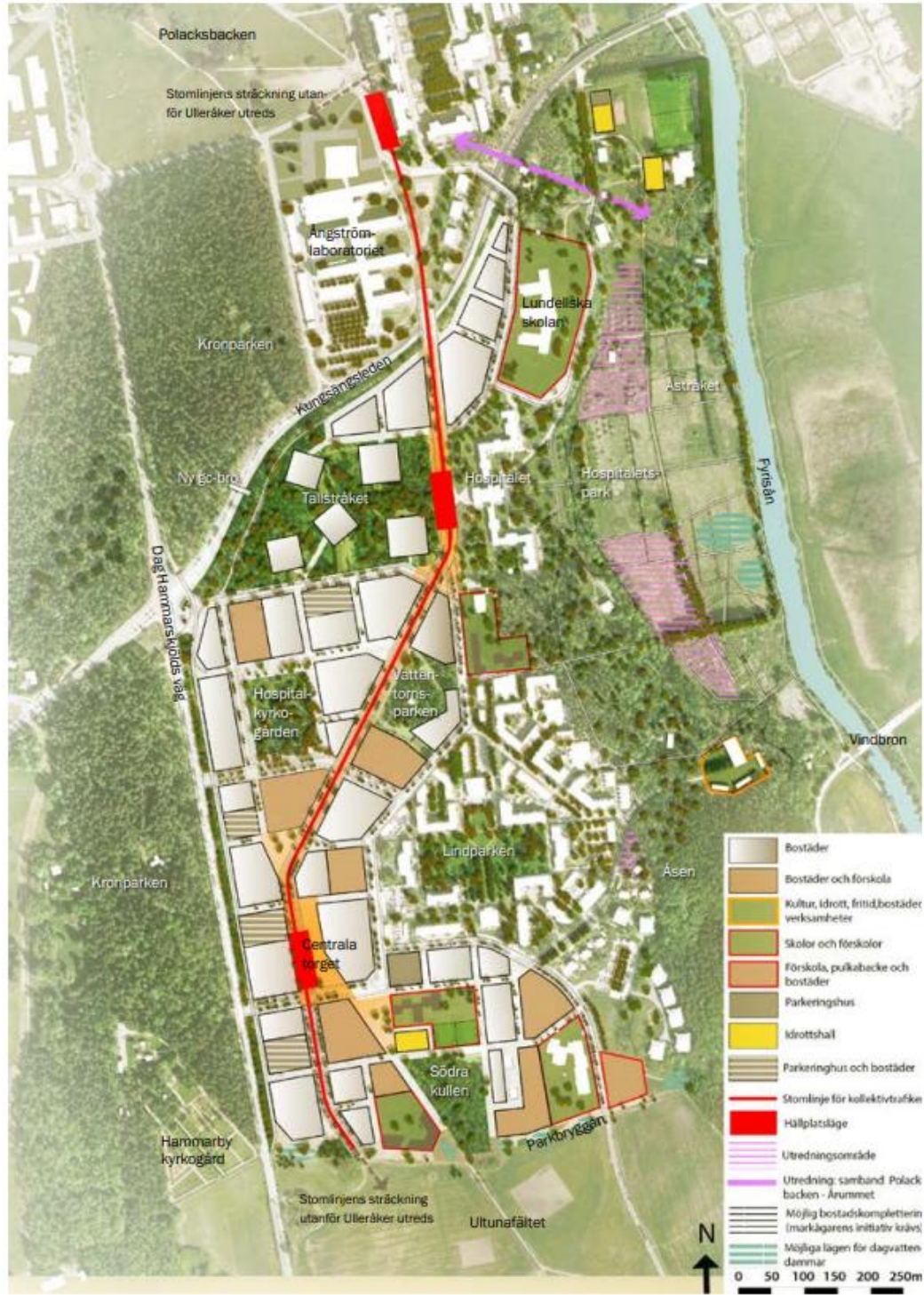
Planprogrammet för Ulleråker godkändes i april år 2016 av kommunstyrelsen. Programmet avser att Ulleråker ska utvecklas med omkring 7000 nya bostäder samt verksamheter, handel, förskolor, skolor och annan service i en tät och blandad stadsmiljö. Den nya bebyggelsens utbredning och avtryck ska ta hänsyn till åsen som vattentäkt, tillvarata viktiga kultur- och naturvärden och möjliggöra en attraktiv och levande stadsmiljö med kvarter och platser som knyts samman av ett finmaskigt nät av gator och stråk. Bebyggelsens täthet ska ge förutsättningar för de stadskvaliteter som visionen

pekar mot samtidigt som stadsmiljön kan utformas för goda vistelsekvaliteter. Tätheten ska balanseras med god tillgång till gröna rekreationsområden, parker och torg. De flesta kvarter ska gränsa till en större offentlig plats och kvarteren och platserna ska bindas samman av ett nytt centralt beläget kollektivtrafikstråk som utgör en av flera länkar till omgivande stadsdelar (Se Figur 5). Stadsdelens centrum blir det centrala torg som samlar mycket av den kommersiella och offentliga servicen kring sig.

Planprogrammet visar hur och var tillkommande bebyggelse kan ske med hänsyn till vatten, natur- och kulturvärden, i en täthet som möjliggör en levande stadsdel med ett brett utbud av bostäder, verksamheter och offentliga platser. Planprogrammet visar också hur hållbara vardagsresor kan ske, samt hur grund- och ytvattnet kan värnas. Planprogrammet är vägledande för kommande detaljplanering och utbyggnad.

I planprogrammet föreslås även att Hospitalet och omgivande parker ska utvecklas som en resurs för boende i Ulleråker som också lockar besökare från hela Uppsala. Den upprustning av parkmiljön och åstråket som föreslogs i planprogrammet syftar till att ta tillvara områdets befintliga och kulturhistoriskt viktiga kvaliteter samtidigt som viktiga nya funktioner som dagvattendammar, idrottsplaner, utegym, lek och aktivitet och odlingsmöjligheter integreras. Stora öppna gräsytor mellan hospitalbyggnaden och ån passar för större evenemang som kan ta plats i området. Genom att strandskyddet på 100 meter i övrigt respekteras och den naturliga strandlinjen bevaras kommer åstråket även fortsatt att vara ett grönt stråk som utvecklas för att bibehålla och stärka förutsättningarna för biologisk mångfald. Under åren 2020–2022 genomfördes åtgärder i Hospitalsträdgården som en del av ett projekt inom den lokala naturvårdssatsningen. Projektet innefattade att omvandla vallörtsfält till artrik klöveråker, slyröja fram brynmiljöer och blommande/bärande växter samt skapa habitat för pollinatörer och restaurera och utveckla en äldre fruktträdgård. Därtill sattes 150 artanpassade holkar för fåglar och fladdermöss upp.

Stadsbyggnadsstrukturen har justerats och utvecklats sedan planprogrammet togs fram år 2016. Planförslaget bedöms ändå vara i linje med planprogrammets inriktning.

Figur 5. Karta från planprogrammet. Stadsbyggnadsstrukturen redovisar kvarter, gator, parker och naturområden. En ny tät stadsbebyggelse koncentreras kring stomlinjen för kollektivtrafiken, som är markerad med rött i figuren, som är Ulleråkers nya urbana stråk. Stadsbyggnadsstrukturen har justerats och utvecklats sedan planprogrammet togs fram år 2016.

2.3.4 Angränsande planering

Planområdet angränsar till ett flertal detaljplaner som är pågående eller som fått laga kraft.

Detaljplan för kvarteret Vinghästen m.fl. (laga kraft)

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra en första utbyggnadsetapp inom programområdet Ulleråker. Ett genomförande av planen syftar till att uppnå god vattenmiljö, hållbara vardagsresor och god stadsmiljö i enlighet med planprogrammet för Ulleråker. Planen ska möjliggöra en blandad och tät stadsbebyggelse, med byggnader i huvudsak mellan sex och nio våningar. Planen tillåter byggnadshöjder från två till fjorton våningar, där de högsta byggnaderna placeras mot offentliga platser som kollektivtrafikstråket och torgen.

Detaljplan för kvarteret Sagan m.fl. (laga kraft)

Detaljplanen ingår i den första utbyggnadsetappen inom programområdet i Ulleråker. Ett genomförande av planen ska sträva mot att uppnå god stadsmiljö, hållbara vardagsresor och god vattenmiljö i enlighet med planprogrammet för Ulleråker. Planen möjliggör för en blandad och relativt tät stadsbebyggelse i fem till sju våningar, med två högre byggnader om tio och tolv våningar. De högsta byggnaderna placeras mot offentliga platser som kollektivtrafikstråket och Lyrikparken.

Detaljplan för kapacitetsstark kollektivtrafik (pågående planläggning)

Detaljplanen sträcker sig från Uppsala centralstation till den nya järnvägsstationen Uppsala Södra och är cirka 17 kilometer lång. Sträckan är uppdelad i tre detaljplaner. Delsträcka C går från Ångströmlaboratoriet genom Ulleråker och Ultuna. Syftet med detaljplanen är att möjliggöra ett nytt kapacitetsstarkt kollektivtrafikstråk. Huvudalternativet är spårväg, men projektet har även tagit fram ett jämförelseunderlag för ett system med snabbussar, Bus Rapid Transit. Detaljplanen godkändes i plan- och byggnadsnämnden i januari 2025 och antogs av kommunfullmäktige i februari 2025, men överklagades i mars samma år.

Detaljplan för Norra Ulleråker (pågående planläggning)

Syftet med detaljplanen för Norra Ulleråker är att göra det möjligt att utveckla den norra delen av Ulleråker med en blandad och tät stadsbebyggelse. Planförslaget innebär cirka 500 nya bostäder, lokaler för centrumändamål, mobilitetshus, kontor, undervisning, laboratorium och andra icke trafikalkstrande verksamheter. Detaljplanen för Norra Ulleråker var på samråd sommaren år 2025.

Detaljplan för Tallstråket, del av Kronåsen 1:25 (pågående planläggning)

Syftet med detaljplanen är att göra det möjligt att utveckla en central del av Ulleråker med blandad och tät stadsbebyggelse. Cirka 1500 nya bostäder, lokaler för centrumändamål, kontor och andra icke trafikalkstrande verksamheter, förskolor och skolor får byggas och parker och rekreationsytor kan utvecklas i stadsdelen. Detaljplanen var på samråd sommaren år 2024.

2.4 BINDANDE MILJÖKRAV

2.4.1 Miljöbalkens allmänna hänsynsregler

De allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken pekar ut ett antal principer som ska gälla för att undvika att människor och miljö utsätts för skada eller olägenhet. För en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Verksamhetsutövaren ska ha tillräcklig kunskap om åtgärdens effekter och påverkan på miljön, använda bästa möjliga teknik för att skydda människors hälsa och miljön och förebygga skada eller olägenhet, tillämpa försiktighetsprincipen för skydd och vård av natur- och kulturmiljöer och säkerställa en hållbar användning av mark, vatten, material, råvaror och energi.

2.4.2 Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer är regler om kvaliteten på mark, vatten, luft eller miljön i övrigt (exempelvis buller). Miljökvalitetsnormer beslutas för att varaktigt skydda människors hälsa eller miljön eller för att avhjälpa skador på eller olägenheter för människors hälsa eller miljön. De flesta av miljökvalitetsnormerna baseras på krav i olika direktiv inom EU och beslutas i Sverige genom förordningar eller föreskrifter, antingen av regeringen eller av andra myndigheter som utses av regeringen. Miljökvalitetsnormerna är juridiskt bindande och ska följas vid översikts- och detaljplanering. Miljökvalitetsnormerna finns reglerade i 5 kap. miljöbalken.

2.5 MILJÖMÅL

2.5.1 De nationella miljökvalitetsmålen

Riksdagen har beslutat att det övergripande målet för Sveriges miljöpolitik är att till nästa generation lämna över ett samhälle där landets stora miljöproblem är lösta. För att uppnå detta så kallade generationsmålet har 16 miljökvalitetsmål antagits. Målen beskriver den miljömässiga dimensionen av politiken för en hållbar utveckling och anger det tillstånd i miljön som det samlade miljöarbetet ska leda till.

Följande mål bedöms vara relevanta för planförslaget:

- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv
- Levande sjöar och vattendrag
- Ingen övergödning
- Grundvatten av god kvalitet
- Levande skogar
- Giffri miljö

3 MILJÖBEDÖMNINGENS METOD OCH PROCESS

3.1 SYFTE MED MILJÖBEDÖMNINGEN

Liksom planprocessen utgör även en strategisk miljöbedömning ett förfarande som består av ett antal processteg som styrs av miljöbalkens sjätte kapitel. Bland annat innefattar en strategisk miljöbedömning en avgränsning av betydande miljöaspekter och samråd. Inom ramen för en miljöbedömning ska en miljökonsekvensbeskrivning upprättas.

Syftet med att genomföra en miljöbedömning är enligt 6 kap. 1 § andra stycket miljöbalken "att integrera miljöaspekter i planering och beslutsfattande så att en hållbar utveckling främjas". Miljöbedömningen ska fungera som stöd för, och ge underlag till, arbetet med att hitta en lämplig utformning av planen. Den ska främja ökad miljöhänsyn och göra det möjligt att redan i planarbetet väga miljökonsekvenser mot andra faktorer.

En miljöbedömning ska enligt miljöbalken identifiera och värdera de betydande miljöeffekter som genomförandet av en plan kan antas medföra med avseende på:

1. befolkning och människors hälsa,
2. djur- eller växtarter som är skyddade enligt 8 kap. miljöbalken och biologisk mångfald i övrigt,
3. mark, jord, vatten, luft, klimat, landskap, bebyggelse och kulturmiljö,
4. hushållningen med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt,
5. annan hushållning med material, råvaror och energi, eller
6. andra delar av miljön.

3.2 AVGRÄNSNING

En miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla de uppgifter som är rimliga med hänsyn till:

- Bedömningsmetoder och aktuell kunskap.
- Planens eller programmets innehåll och detaljeringsgrad.
- Allmänhetens intresse.
- Att vissa frågor kan bedömas bättre i samband med prövningen av andra planer och program eller i tillståndsprövningen av verksamheter eller åtgärder.

I efterföljande avsnitt följer en redovisning av miljökonsekvensbeskrivningens avgränsning i tid, rum (geografiskt) och sak (berörda miljöaspekter).

3.2.1 Avgränsning i tid

I 6 kap. miljöbalken anges att de miljöeffekter som ska behandlas omfattar sådana som är tillfälliga eller bestående och som uppstår på kort, medellång eller lång sikt.

De förändringar och konsekvenser som detaljplanen kan förväntas ge kommer i de flesta fall att framträda successivt under tidsperioden från och med byggskedets start och framåt. Planen beräknas antas tredje kvartalet år 2027. Utbyggnad av gator och allmänna anläggningar beräknas starta år 2030 och utbyggnad av kvartermark beräknas starta år 2033. Planens genomförandetid är fem år från det datum planen vinner laga kraft.

Bedömningarna av miljöpåverkan görs därför främst utifrån de förväntade förhållandena år 2040 när planen förväntas vara färdigbyggd.

3.2.2 Geografisk avgränsning

Miljökonsekvensbeskrivningens geografiska avgränsning utgörs i huvudsak av detaljplanegränsen. Det är inom detaljplanegränsen som direkta markanspråk kommer att ske. För flera av miljöaspekterna, så som vatten och naturmiljö, kan dock konsekvenser uppstå även utanför planområdet. Den geografiska avgränsningen för miljökonsekvensbeskrivningens bedömningar varierar således beroende på vilken aspekt som studeras.

3.2.3 Avgränsning i sak

Utifrån kommunens bedömning och genomfört avgränsningssamråd bedöms nedan listade miljöaspekter kunna vara betydande.

- Kulturmiljö samt stads- och landskapsbild
- Naturmiljö
- Rekreation och friluftsliv
- Vatten
- Markföroreningar

3.3 BEDÖMNINGSMETODIK

För att beskriva planförslagets miljökonsekvenser används ofta begreppen **påverkan**, **effekt** och **konsekvens**. I vanligt tal är dessa ord delvis synonymer till varandra men i MKB-sammanhang kan det vara viktigt att särskilja begreppen:

- **Påverkan** är den förändring av fysiska eller beteendemässiga förhållanden som planens genomförande medför.
- **Effekt** är den förändring i miljön som påverkan medför, som till exempel förlust av värdefulla naturmiljöer, buller eller luftföroreningar.
- **Konsekvens** är den verkan de uppkomna effekterna har på en viss företeelse, till exempel klimatet, människors hälsa eller den biologiska mångfalden.

Vid bedömning av konsekvenser vägs ingreppets störning/omfattning och det berörda objektets värde/känslighet in. Konsekvenserna graderas enligt följande skala:

- Stora, måttliga eller små negativa konsekvenser
- Varken positiva eller negativa konsekvenser
- Stora, måttliga eller små positiva konsekvenser

Om exempelvis ett område med högt värde störs i stor omfattning innebär det stora negativa konsekvenser medan små störningar i ett område med högt värde innebär måttliga negativa konsekvenser.

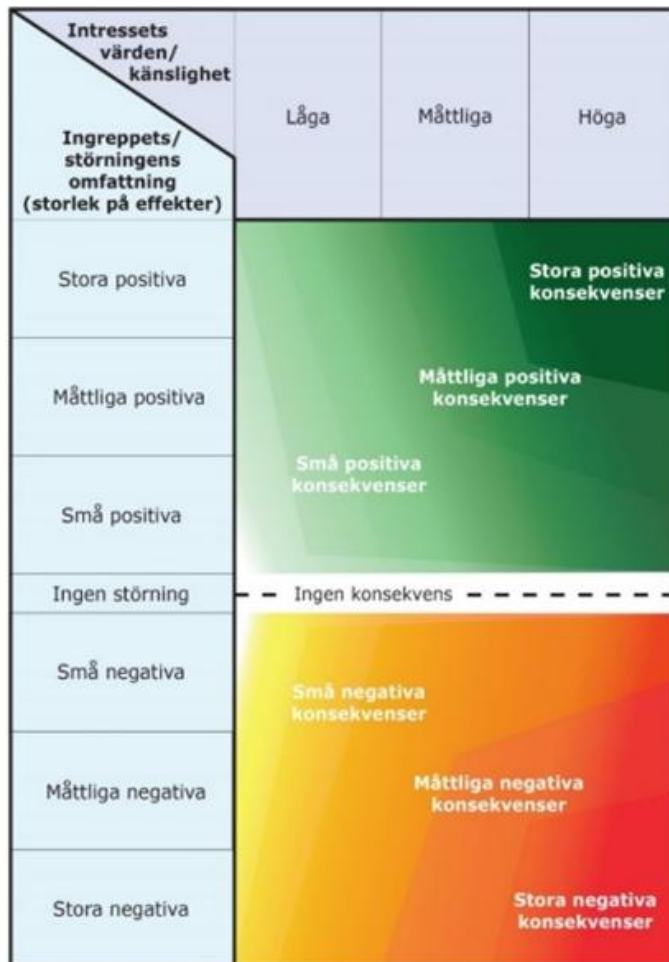
Bedömningen av samtliga miljöaspekter i denna MKB har gjorts enligt Figur 6. För aspekten kulturmiljö utgår bedömningen av påverkan på riksintresset utifrån vägledningen i Riksantikvarieämbetets handbok för kulturmiljövårdens riksintressen.

Vägledningen utgår ifrån ett antal nyckelfrågor som sedan vägs in i den slutgiltiga bedömningen.

Bedömningen av påverkan, effekt och konsekvens görs i förhållande till nuläget om inget annat anges.

Konsekvensbedömningen görs främst med beaktande av de åtgärder som fastställs som planbestämmelser, eftersom de är bindande. Under respektive miljöaspekt redovisas dels inarbetade åtgärder, vilket utgör sådana åtgärder som regleras genom plankartan, dels åtgärder som ska genomföras i projektet, vilket utgör sådana åtgärder som inte kan regleras i plankartan, men som beslutats enligt annan ordning. Dessa åtgärder kan exempelvis vara sådana som ska inarbetas i andra kommunala styrdokument, såsom exempelvis genomförandeavtal, skötselplaner eller miljösäkringsplaner.

Utöver det innehåller miljökonsekvensbeskrivningen åtgärdsförslag. Dessa är förslag på ytterligare miljöanpassningar eller åtgärder som inte regleras av planen, men som är önskvärda för att ytterligare undvika/minimera negativa effekter/konsekvenser. Dessa åtgärder ligger inte till grund för konsekvensbedömningen av planen.

Figur 6. Princip för bedömning av konsekvenser som uppstår till följd av planens genomförande.

Effekter och konsekvenser av planförslaget kan i vissa fall påverkas av omgivande områden och hur de förändras, vilket har beaktats i denna MKB. Med kumulativa effekter menas, enligt miljöbalken, de samlade effekter som uppstår när många var för sig små

bidrag samverkar och läggs till varandra. Kumulativa effekter kan vara additiva, synergistiska eller antagonistiska (motverkande). En additiv effekt uppstår när två eller flera effekter tillsammans leder till en effekt som är lika stor som summan av de individuella effekterna. En synergistisk effekt uppstår när två eller flera effekter tillsammans leder till en effekt som är större än summan av de individuella effekterna. En motverkande, eller antagonistisk, effekt innebär att effekterna från fler än en aktivitet är mindre än summan av var och en enskild effekt.

3.4 OSÄKERHETER

Miljökonsekvensbeskrivningar är alltid förknippade med osäkerheter. Det finns dels genuina osäkerheter i alla antaganden om framtiden, dels finns det osäkerheter förknippade med analytisk kvalitet och kunskapsläge. Osäkerheter ligger exempelvis i att de underlag och källor som använts för miljöbedömningen kan vara behäftade med olika brister. Prognoser och beräkningar kan exempelvis vara missvisande på grund av felaktiga antaganden, felaktiga ingångsvärden eller begränsningar och brister i bakomliggande modeller. Kvaliteten på de underlagen som ligger till grund för bedömningen samt eventuella kunskapsluckor redovisas under respektive aspekt.

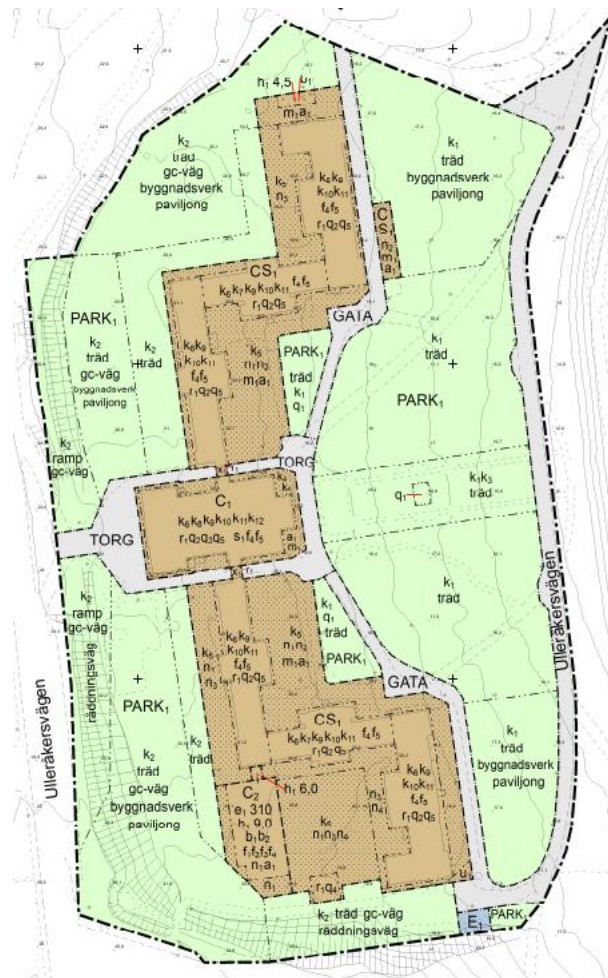
I de bedömningar som görs i denna MKB har hänsyn tagits till eventuella osäkerheter i underlag och kunskapsläget kopplat till nuvarande planförslag. Detta i enlighet med försiktighetsprincipen i 2 kap. 3 § miljöbalken. I de fall det finns kunskapsluckor eller andra osäkerheter antas därför konsekvenserna bli negativa fram till dess att osäkerheten kan avskrivas.

Då planeringen i angränsande områden fortfarande är i ett tidigt skede är det i nuläget svårt att bedöma vilka effekter den kan komma att medföra.

4 PLANFÖRSLAGET OCH ALTERNATIV

4.1 PLANFÖRSLAGET

Syftet med planläggningen är att skapa en destination och en publik mötesplats för invånare i Ulleråker och Uppsala. Planförslaget ska möjliggöra att hospitalet kan användas för olika verksamheter av publik karaktär. Genom att tillåta att byggnaden utformas med lokaler och samlingslokaler för kultur, evenemang, utställningar, café, restaurang, hotell och konferens samt enstaka butikslokaler som stödjer hospitalet som besöksmål blir byggnaden tillgänglig för många olika målgrupper. Hospitalet får också användas till kontor, möten och lokaler för gemensamt arbete, vuxenutbildning, högskola och universitet samt hälsovård.

Figur 7. Utsnitt ur plankartan med hospitalbyggnaden, den planerade tillbyggnaden och den omkringliggande parkmiljön. Källa: Uppsala kommun, 2026.

Planen syftar även till att säkerställa att parkmiljöer är allmänt tillgängliga och att allmänheten kan röra sig i en sammanhängande parkmiljö, runt byggnaden och genom portikerna (Se Figur 7).

Planen syftar även till att bevara och utveckla den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelse- och parkmiljön. Planen skyddar bebyggelsens interiöra och exteriöra värden samt byggnadsverk inom parkmiljön genom rivningsförbud, skydds- och varsamhetsbestämmelser. Planen reglerar även parkmiljön genom utformnings- och skyddsbestämmelser.

Detaljplanen syftar även till att möjliggöra för ny bebyggelse genom en tillbyggnad av huvudbyggnaden, en komplementbyggnad samt fristående byggnadsverk i parkmiljön. Bebyggelsen ska genomföras med särskild hänsyn till den kulturhistoriskt värdefulla miljön och med hög arkitektonisk kvalitet.

Detaljplanen syftar till att säkerställa att utvecklingen i möjligaste mån tar hänsyn till naturvärdesträd, särskilt skyddsvärda träd och parkens arboretum. Vegetationen har utöver naturvärden även kulturhistoriska värden.

Planen ska reglera hur bebyggelse och mark utförs för att undvika förorening av grundvattentäkten och kunna genomföras utan att öka risken för den långsiktiga dricksvattenproduktionen i Uppsalaåsen.

I och med att området inte är detaljplanlagt sedan tidigare bekräftar detaljplanen till stora delar befintlig markanvändning såsom park- och naturmark, gator och den befintliga bebyggelsen.

4.2 ALTERNATIV UTFORMNING

En alternativ utformning av detaljplanen för planområdet är att den planerade tillbyggnaden till huvudbyggnaden inte genomförs. I övrigt avses utvecklingen av planområdet ske i enlighet med planförslaget. Det innebär att hospitalbyggnaden även i den alternativa utformningen planeras att användas för publika verksamheter med bland annat hotell, restaurang, konferens och lokaler för utbildningar. Byggnaden kommer därför att behöva anpassas efter den planerade användningen och vägar kommer att behöva anpassas för framkomlighet för räddningstjänst. De intentioner och planbestämmelser som redovisas i planförslaget för kvartersmark och allmän platsmark gäller därmed även den alternativa utformningen. Den enda skillnaden till planförslaget är därmed att tillbyggnaden eller förlängning av hospitalbyggnaden inte sker.

Alternativa utformningar i form av verksamheter så som grundskola, vård eller bostäder har avfärdats av kommunen, eftersom dessa användningar riskerar att området inhägnas och därmed utestänger allmänheten från området. Miljöfarliga verksamheter eller andra verksamheter som kräver stora ingrepp i byggnaden har också avfärdats, eftersom de inte ansetts lämpliga i byggnaden och på platsen.

4.3 NOLLALTERNATIV

En MKB ska innehålla en beskrivning av miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs; det så kallade nollalternativet. Nollalternativet har samma tidshorisont som planförslaget, det vill säga år 2040.

Om detaljplanen inte genomförs förväntas den befintliga användningen, eller liknande, av hospitalbyggnaden att fortsätta. Det innebär att byggnaden används för exempelvis kulturverksamhet och daglig verksamhet. Hospitalbyggnaden förväntas även fortsättningsvis utgöra en resurs för kommunala verksamheter som har behov av tillfälliga lokaler. Hela byggnaden är bruksbar i nollalternativet.

Omgivande områden förväntas i nollalternativet till viss del bebyggas och kollektivtrafik utvecklas, eftersom Ulleråker är utpekad för utveckling av stadsbebyggelse i översiktsplanen, den fördjupade översiktsplanen samt planprogrammet. Med anledning av detta kan det även bli aktuellt med centrumverksamheter av publik karaktär i hospitalbyggnaden. Det kan bli aktuellt med lokaler för kultur, vuxenutbildning, hälsovård, restaurang, kontor och enstaka butikslokaler. Dessa verksamheter hanteras i ett sådant fall via bygglov.

4.4 ALTERNATIV LOKALISERING

I översiktsplanen, den fördjupade översiktsplanen för Södra staden och planprogrammet för Ulleråker är detaljplaneområdet utpekad som ett område som på olika sätt kan spela en större roll i stadens utveckling. Eftersom en utveckling av planområdet redan är utpekad i ovanstående planer och program bedöms överväganden av alternativa lokaliseringar redan vara genomförd.

Eftersom planförslaget avser omvandling av den befintliga hospitalbyggnaden, där stor vikt läggs vid att bevara den kulturhistoriskt värdefulla byggnaden med tillhörande park, är lokaliseringen i praktiken given. Att inhysa verksamheter som hotell, café, lokaler för kulturrevenemang samt utbildningar i alternativa byggnader kräver markanspråk och byggnader, vilket kan medföra en mer omfattande miljöpåverkan.

5 BETYDANDE MILJÖKONSEKVENSER

5.1 KULTURMILJÖ SAMT STADS- OCH LANDSKAPSBILD

Kulturmiljö avser hela den av människan påverkade miljön. En kulturmiljö kan vara en enskild anläggning eller ett mindre eller större landskapsutsnitt. Tidsmässigt kan kulturmiljöer vara allt från förhistoriska lämningar till dagens bebyggelsemiljöer. För att kulturmiljövärden ska bestå är det viktigt att kontinuiteten i miljön upprätthålls, till exempel genom att kulturmiljöers ursprung är fortsatt läsbara och att kopplingar mellan olika tider bevaras.

Landskapsbild är den visuella upplevelsen av ett landskap baserad på människans tolkning av landskapets fysiska förutsättningar. Landskapsbilden är starkt kopplad till såväl nutida som kulturhistorisk markanvändning samt naturgeografiska förhållanden i form av naturtyper, topografi och markegenskaper. Exempel på av människan skapade element som påverkar landskapsbilden är vägar, bebyggelse och olika linjeelement som exempelvis alléer.

5.1.1 Bedömningsgrunder

Kulturhistoriskt värde

Bedömningsgrunderna för kulturhistoriskt värde utgår från Riksantikvarieämbetets plattform för värdering och urval. Det kulturhistoriska värdet utgår från hur väl och i vilken grad den kulturhistoriska bakgrunden återspeglas eller uttrycks i företeelsens innehåll och egenskaper.

Detta delas upp i följande tre steg:

- *Möjlighet till kunskap och förståelse*, som avser det kulturhistoriska informationsinnehållet och dess läsbarhet.
- *Kulturhistorisk helhet* som handlar om vad som finns kvar, det vill säga graden av "fullständighet". Hur mycket har bevarats.
- *Kulturhistorisk relevans* som gäller företeelsens roll som kännetecknande eller på annat sätt särskilt betydelsefull.

I denna MKB definieras värdena som:

- Höga kulturhistoriska värden representerar en nationellt betydelsefull historisk samhällsprocess med utgångspunkt i en regional eller lokal kontext. Kulturlandskapet eller objektet har en hög läsbarhet. Detta motsvarar ofta värden av nationell relevans, exempelvis som riksintressen, byggnadsminnen och fornlämningar.
- Måttliga kulturhistoriska värden representerar en nationellt betydelsefull historisk samhällsprocess men med en måttlig läsbarhet. Alternativt representerar en regionalt betydelsefull historisk samhällsprocess, där kulturlandskapet eller objektet har en hög läsbarhet. Detta motsvarar ofta värden av kommunal eller regional relevans, vilka kan vara utpekade genom kulturmiljöprogram eller översiktsplaner.
- Låga kulturhistoriska värden motsvarar sådana värden som inte motiverar ett skydd. Exempel på låga värden kan vara miljöer med låg kulturhistorisk relevans.

Kulturmiljöns känslighet

För bedömningar av vilka konsekvenser som en åtgärd kan innebära för det kulturhistoriska värdet är kulturmiljöns känslighet central. Riksantikvarieämbetet har genom sin handbok för kulturmiljövårdens riksintressen tagit fram ett resonemang för känslighetsanalys. Analysen utgår från vilken karaktär och typ av företeelse som ligger till grund för utpekandet som riksintresse. Företeelsen kan utläsas av motivtexten i riksintressebeskrivningen. Metoden kan även användas för bedömningar av känslighet för kulturmiljö generellt, det vill säga även kulturmiljöer som inte utgör riksintresse.

Riksintressen där:

- värdena är knutna till uttryck för en avgränsad historisk period, kan vara känsliga för dominerande nutida tillägg.
- landskapet är präglat av och värdena är knutna till utvecklingen av en viss verksamhet eller aktivitet över tid, kan vara känsliga för tillägg som saknar samband med verksamheten eller aktiviteten.
- uttrycken återspeglar olika tiders kontinuerliga nyttjande av en viss plats, kan vara känsliga för tillägg som förändrar eller bryter mot platsens specifika förutsättningar och egenskaper.

Kulturmiljölagen

Värdefulla byggnader, fornlämningar och kyrkliga kulturminnen med mera är skyddade enligt kulturmiljölagen (1988:950). Syftet med lagen är att tillförsäkra såväl nuvarande som kommande generationers tillgång till en mångfald av kulturmiljöer. Lagen innehåller bland annat bestämmelser för skydd av värdefulla byggnader liksom fornlämningar, fornfynd, byggnadsminnen samt kyrkliga kulturminnen och vissa kulturföremål. Enligt 2 kap. 6 § kulturmiljölagen krävs tillstånd för att ta bort eller på något annat sätt ändra en fornlämning.

Riksintresse för kulturmiljövården enligt miljöbalken

Enligt 3 kap. 6 § miljöbalken ska mark- och vattenområden och den fysiska miljön i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada dessa miljöer. Lagen säger att områden av riksintresse för kulturmiljövården ska skyddas mot åtgärder som påtagligt skadar riksintressets utpekade värden.

För varje område av riksintresse för kulturmiljövården finns en beskrivning av de uttryck som utgör grunden för riksintresseanspråket och riksintressets läsbarhet. Om något av uttrycken försvinner, försvagas eller kraftigt skadas, kan kulturmiljöns läsbarhet försvåras. Enligt 3 kap. 6 § miljöbalken ska riksintressena skyddas från påtaglig skada. I bedömningen av vad som är påtaglig skada på kulturmiljövården utgår man från kulturmiljöns läsbarhet. Om en åtgärd permanent eller tillfälligt medför att riksintressets sammanhang eller karaktär skadas på sådant vis att det inte längre går att uppleva och utläsa historien får inte åtgärden vidtas.

Plan- och bygglagen

I 2 kap. plan- och bygglagen preciseras ett antal allmänna intressen. Där anges bland annat att man ska ta hänsyn till stads- och landskapsbilden och platsens natur- och kulturvärden. Enligt 2 kap. 6 § plan- och bygglagen ska bebyggelseområdes särskilda historiska, kulturhistoriska miljömässiga och konstnärliga värden skyddas. Befintliga karaktärsdrag ska respekteras och tas tillvara.

5.1.2 Metodik och underlag

Förutom aktuella planhandlingar har även flera kunskapsunderlag och rapporter använts:

- Länsstyrelsen kunskapsunderlag Uppsala stad C 40 A - Riksintresse för kulturmiljövården - Fördjupat kunskapsunderlag
- Riksantikvarieämbetets rapport 2021 Komplex kulturarv: från psykiatriskt sjukhus till bostadsområde
- Riksantikvarieämbetets Handbok för kulturmiljövårdens riksintressen
- Riksantikvarieämbetets Plattform för värdering och urval
- Upplandsmuseets rapport 2014 Kulturhistorisk utredning av Ulleråkerområdet Kronåsen 3.1, Bondkyrko socken, Uppsala kommun
- Artikel i Läkartidningen 16–17/2014 Det var en gång ett mentalsjukhus ...
- Artikel i bebyggelsehistorisk tidskrift nr 75 2018 Att skapa utrymme för komplexa kulturarv
- Ulleråkers hospital, del av kronåsen 1:25 Uppsala, känslighetsanalys, WSP, 2026-02-03
- Ulleråkers hospital, Uppsala, Konsekvensbeskrivning, 2026-03-02.

Bedömningsmetodik

I Riksantikvarieämbetets handbok för kulturmiljövårdens riksintressen finns en vägledning för bedömning av skada på riksintressen. Denna vägledning kan även tillämpas på kulturmiljön i allmänhet och ger en strukturerad och transparent bedömning. I Tabell 1 nedanför redovisas metoden.

Tabell 1. Metod för bedömning av skada på riksintressen enligt Riksantikvarieämbetets handbok

<p>Vad försvinner och vad tillkommer?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Försvinner enskilda objekt, strukturer eller visuella och funktionella samband som har betydelse för läsbarheten av den riksintressanta miljön? • Tillkommer nytillskott som påverkar kulturmiljöns skalor, former eller karaktärsdrag på ett sådant vis som negativt inverkar på läsbarheten – d.v.s. möjligheterna att förstå och uppleva av den riksintressanta kulturhistoriska utvecklingen i landskapet? 	<p>Är påverkan visuell eller funktionell?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Påverkas siktlinjer, skala, sammanhang, rumsligheter, orientering eller andra aspekter av den visuella upplevelsen av miljön på ett sådant vis som inverkar negativt på möjligheterna att förstå och uppleva den riksintressanta miljön? • Påverkas rörelsestråk, kommunikationsleder eller andra funktioner och förutsättningar med betydelse för möjligheten att bruka, förvalta och röra sig inom miljön? • Kan åtgärden innebära att tillgängligheten till miljön minskar, att området fragmenteras, barriärer skapas eller att möjligheterna att besöka miljön på annat sätt försvåras?
<p>Är påverkan direkt eller indirekt?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Är det troligt att åtgärden kan komma att följas av andra åtgärder eller särskilda anläggningar vilka i sig kan medföra negativa konsekvenser? • Finns det risk för att åtgärden på sikt minskar möjligheterna att bruka och förvalta miljön, eller leder till en sådan ändrad användning av miljön att läsbarheten av det riksintressanta kulturhistoriska sammanhanget påverkas negativt? 	<p>Är påverkan tillfällig eller bestående?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Innebär åtgärden att möjligheterna att förstå och uppleva eller bruka den riksintressanta miljön kraftigt försämras under en begränsad tid? • Försvinner riksintressanta egenskaper och uttryck eller tillkommer nytillskott som påverkar den riksintressanta miljön negativt på ett varaktigt, irreversibelt vis?
<p>Vilka egenskaper påverkas?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Påverkar åtgärden de egenskaper som är centrala för läsbarheten och upplevelsen av miljön – d.v.s. de, eller delar av de, fysiska uttryck utan vilka det riksintressanta kulturhistoriska sammanhanget inte längre kan läsas? • Påverkar åtgärden sådana egenskaper som stödjer eller förstärker läsbarheten och upplevelsen av miljön? 	<p>Hur påverkas miljöns värden?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Förloras eller förvanskas de värden som ligger till grund för utpekandet? • Försvagas dessa värden så att området mindre väl belyser det riksintressanta kulturhistoriska sammanhang som ligger till grund för utpekandet?

5.1.3 Nuläge

Planområdet ingår i en kulturhistoriskt värdefull miljö som utgör en del av Uppsalas, regionens och landets utveckling, främst under industrialiseringen. Området ingår i riksintresse för kulturmiljövården enligt 3 kap 6 § miljöbalken. Miljön och landskapet som helhet är av betydelse för möjligheten att förstå och utläsa delar av Uppsalas historia. Inom planområdet och i dess närhet förekommer även enskilda byggnader och platser med höga kulturhistoriska värden. Inom planområdet ligger hospitalsbyggnaden som utgör kärnan och den äldsta hospitalsbyggnaden i Ulleråker.

Hospitalsbyggnaden var en institutionsbyggnad för psykiatrisk vård som tillsammans med parken utgjorde den första delen i det som under 1900-talet skulle utvecklas till Ulleråker. Ulleråker var en avgränsad del i Uppsala där psykiatrisk vård bedrevs fram till den psykiatriska reformen 1995 vars syfte var att integrera personer med psykisk ohälsa i samhället. Ulleråker utgjorde under 1900-talet ett av Sveriges största psykiatriska sjukhus.

Inom planområdet ligger även en fornlämning, en hög (L1941:2999), belägen strax söder om Ulleråkersvägen.

Historik

Sjukhusverksamheten

I närheten av Ulleråkers sjukhus, eller Upsala Hospital som det också har kallats, har man bedrivit sjukvård sedan 1800-talets första hälft. Här fick det gamla hospitalet nya lokaler i det före detta kronobränneriets byggnader. Verksamheten hade tidigare varit förlagd till Uppsalas innerstad, men hade med tiden vuxit ur dessa. Från och med 1850, då byggnaderna till viss del brunnit ned, flyttade lasarettet tillbaka in till Uppsala medan hospitalet, det vill säga mentalsjukhuset, stannade kvar.

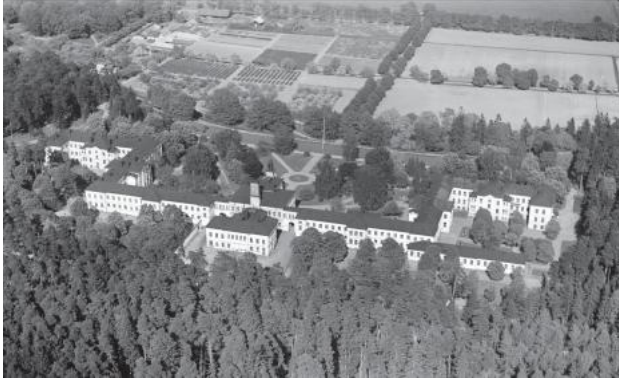
Kring 1870-talet fortsatte sjukhusverksamheten att växa och nya byggnader anlades för att kunna ta emot ett ökat antal mentalsjuka. Samtidigt krävde nya rön och ideal kring hur de sjuka skulle vårdas på bästa sätt nya anläggningar och anpassningar hela tiden. Verksamheten ansökte därför om utökade markområden, vilket man också fick. Ett stort stycke marksöder om det befintliga området som tidigare utgjort betes- och slåttermark till Ultuna ställdes till förfogande för nya byggnader.

Figur 8. Ulleråkers hospital 1910-tal. Foto: Medicinhistoriska museet Uppsala.

Hospitalsbyggnaden

Till arkitekt för de nya byggnaderna anlätades Axel Kumlien, medicinalstyrelsens egen arkitekt. Han arbetade med ritningar för den nya anläggningen från med 1870-talet till och med 1885. Flera utkast producerades och omarbetades innan man slutligen bestämde sig, dock fortsatte man att göra ändringar till dess att byggnaderna stod klara 1883 och parken 1885.

Figur 9. Flygfoto över Ulleråkers hospital 1936. Foto: Upplandsmuseet.

Detta resulterade i sex längor à två och en halv våning i suterräng med rader av "celler" utmed långa korridorer samt en länga à en och en halv våning med snarlik utformning men endast avsedd för stormande patienter (svårt psykotiska patienter som kunde utgöra fara för sig själva eller andra). Varje länga reserverades för olika typer av patienter, utifrån kön, social klass och/eller sjukdomens allvarlighetsgrad. I längornas hörn, skarvar och ändar förlades isoleringsrum, personalutrymmen, kök samt badrum. I den centralt placerade huvudbyggnaden samlades funktioner som kapell, festsal och andra gemensamhetsytor. Runt de enskilda längornas trapphus förlades ytterligare gemensamhetsytor för patienterna med plats för slöjdverksamhet av olika slag.

Fram till dess att verksamheten lades ned 1988 fortsatte man att utveckla och förändra byggnaderna samt verksamheten. Trots detta har byggnadernas planlösning till allra största del överlevt skiftande vårdformer och tidens tand. På så sätt utgör miljön, med både byggnader och park, ett värdefullt och tydligt läsbart exempel på hur mentalsjukvård bedrevs under sent 1800-tal och tidigt 1900-tal.

Figur 10. Dagrum på Ulleråker 1930-tal. Foto: Medicinhistoriska museet Uppsala.

Parken

Den omgivande parken ägnades stor omsorg. En böljande parkanläggning anlades med slingrande gångstråk som utgick ifrån de olika trapphusen på byggnaden. Varje avdelning hade rastgårdar och på dem fanns stora paviljonger som utgjorde skydd för regn och sol. Patienterna fick hjälpa till med skötseln av parken. I parken anlades även ett arboretum som finns kvar än idag. Ett arboretum utgör en samling träd och buskar bevarade i syfte att studera de planterade sorterna.

Figur 11. Parken utanför hospitalsbyggnaden 1892. Foto: Alexander Dahlgren, Uppsala Universitetsbibliotek.

Riksintresse för kulturmiljövården

Området ingår i riksintresse för kulturmiljövården Uppsala Stad C40 A enligt 3 kap 6 § miljöbalken. I länsstyrelsens kunskapsunderlag för riksintresset presenteras fyra teman utifrån vilka det riksintressanta värdet kan tolkas och benas ut: centralmakten, domkyrkostaden, lärdomsstaden och stadens struktur. De kulturhistoriska värdena är uttryck för stadens riksintressanta betydelse. Bland annat beskrivs uttryck kopplade till 1800- och 1900-talet med statsmaktens utökade engagemang och ansvarsområden som avspeglas i institutioner för sjukvården, framväxten av militära regementsområden samt bebyggelse för fångvård och andra statliga verksamheter.

Motivering för Riksintresset Uppsala stad [C 40 A] är stad starkt präglad av centralmakt, kyrka och lärdomsinstitutioner från medeltid till idag. Uttryck för riksintresset är ett flertal och redovisas nedan. Följande beskrivning av uttryck för riksintresset är framtagen av Riksantikvarieämbetet och är den beskrivning som är kopplad till riksintresseanspråket för Uppsala Stad.

"Centralmaktens, domkyrko-och lärdomsstadens bebyggelse och miljöer från medeltiden fram till idag. Kronogodsen med ängsmarker utmed Fyrisån. Miljöer och offentliga byggnader som hör samman med funktionen som residens-, förvaltnings-och regementsstad från 1600-talet till 1900-talet. Gatumönster med medeltida drag och rester av oregelbundna tomter från tiden före 1643 års reglering, gatunät enligt rutnätsplan med hörnslutet torg och långa raka tillfartsvägar från 1600-talet. Vetenskapshistoriskt intressanta trädgårdsanläggningar och parker från 1600-talet till 1900-talet. Bebyggelse-, kommunikations-och stadsplanestruktur som visar på stadens uppkomst och utveckling från medeltid till 1900-talet. Bebyggelsens utformning, placering och inbördes rumsliga samband. Den monumentala bebyggelsens dominans i stadsbilden genom siktlinjer och vyer längs gator, från torgrum och från Fyrisån. Stadens siluett från infarterna och vägar som passerar staden med domkyrkan, slottet och Carolina Rediviva som viktiga landmärken. Gatu- och platsnamn som anknyter till stadens kulturhistoriska utveckling."

Ulleråkers sjukhus omnämns i kunskapsunderlaget som ett värde under temat centralmakten, som en del som möjliggör att följa kungamaktens framväxt och utveckling samt övergång till statlig verksamhet: "Ulleråkers sjukhus och Akademiska sjukhuset, den senare med ett direkt samband med universitetet är sjukhusmiljöer som uppvisar stora arkitektoniska, medicin- och arkitekturhistoriska värden. Till miljöerna kan även knytas kända historiska personer, t.ex. diktaren Gustaf Fröding och målaren Ernst Josephson." - Fördjupat kunskapsunderlag Länsstyrelsen Uppsala.

Utifrån riksintressetexten samt kunskapsunderlaget kan slutsatser kring Ulleråkers ställning som uttryck för riksintresset dras. Ulleråker ligger i den gamla kronoparken som främst under 1800-talet omvandlades till ett institutionslandskap, som löper likt ett stråk från slottet i centrum och söder ut mot Sunnersta. Stråket är sprunget ur de gamla ägostrukturerna av att kronan eller staten ägde marken och är betydande för möjligheten att utläsa Uppsalas utveckling som centralort i regionen, där betydande institutioner inrättats från 1700-tal fram till 1900-tal. Idag domineras stråket fortfarande av aktiva statliga och regionala institutioner såsom Akademiska sjukhuset, universitetets fakulteter och centrum, Ulleråkers sjukhusområde och SLU vid Ultuna. Även det gamla garnisonsområdet kvarstår med kaserner och öppna anslutande fält och planer. Området har dock bytt användning och idag bedrivs i huvudsak annan typ av intuitionsverksamhet i lokalerna, främst utbildning. De kulturhistoriska värdena kan läsas i två nivåer, dels på

en strukturell nivå med stråket av institutioner, dels i en mer detaljerad nivå med enskilda byggnader, grönstrukturer, visuella och funktionella samband inom hospitalsområdet.

Institutionsstråket

Stråket som helhet utgör uttryck för riksintresset genom att vara en betydande del av miljöer och offentliga byggnader som hör samman med funktionen som residens-, förvaltnings- och regementsstad från 1600-talet till 1900-talet. Sammanfattningsvis är de karaktärer, egenskaper och särarter som redovisas nedan bärande för uttrycket.

- *Avskild karaktär från stadens centrum och övriga stadsdelar* – genom den mycket särpräglade verksamheten i institutionslandskapet har området som helhet antagit en helt skild karaktär från övriga stadsdelar och centrala Uppsala.
- *Institutionsbebyggelse* – solitära och monumentalt utformade byggnader uppförda i syfte att inhysa en enskild institution. Bostadsbebyggelse finns i området, men förhållandevis begränsat i form av tjänstebostäder, främst från 1900-talets mitt, med villor och flerbostadshus i institutionsområdenas utkant.
- *Påtaglig grönska* – institutionslandskapets bebyggelsestruktur innebär att de solitära byggnaderna, som ibland är uppförda i grupper, inramas av grönska, likt hus i park. Även öppna planer, fält, gestaltade parker och torg/platsbildningar förekommer.

Genom Ulleråker och sjukhuset har det gått att utläsa och följa hur vården av psykiskt sjuka inrättades, centraliserades och utvecklades i Uppsala. Sjukhusets betydelse för staden kan förstås av anläggningen och sjukhusområdets omfattning, utformning och påkostade gestaltning. Sjukhusområdets uppbyggnad och de olika årsringarna möjliggör läsbarhet av den sociala utvecklingen i Sverige och Uppsala och är betydande för möjligheten att förstå Uppsalas utveckling som centrum för sjukvård i regionen och landet. Området domineras än i dag av olika vårdbyggnader samt teknik- och försörjningsbyggnader kopplade till sjukhusverksamheten.

Hospitalet

Hospitalet och sedermera sjukhuset utgör uttryck för riksintresset genom att vara en betydande del av miljöer och offentliga byggnader som hör samman med funktionen som residens-, förvaltnings- och regementsstad från 1600-talet till 1900-talet.

Sammanfattningsvis är de karaktärer, egenskaper och särarter som redovisas nedan bärande för uttrycket.

- *Det samlade sjukhusområdet* – hela det före detta sjukhusområdet har en samlad karaktär som skapats av att en verksamhet utvecklats på platsen i mer än ett sekel. De olika årsringarna inom området speglar olika politiska förändringar och vetenskapliga framsteg. Detta syns såväl i bebyggelse som i landskapet. Värdet kan därför inte begränsas till enskilda byggnader, platser eller objekt, utan beror även av samband, vyer och sammantagen karaktär hos institutionsområdet.
- *Tydligt avskilt område* – Sjukhusområdet är idag tydligt skilt från kringliggande stadsdelar. Även om muren inte finns bevarad skiljs området tydligt från kringliggande stadsdelar av en buffertlik grönska.
- *Vårdbyggnader och funktioner* – med såväl kronobränneriets äldsta bebyggelse, hospitalsbyggnaden från 1890-tal samt tillkommande bebyggelse uppförd kring 1940–1970, vilka tydligt visar på olika vårdreformer och förändrade behov/behandlingsformer. Gestaltningen är mycket skild mellan de olika årsringarna, men samtliga byggnader är solitära eller grupper av bebyggelse placerade i grönska. Kyrkogården är särskilt viktig för att förstå att sjukhuset fungerade som ett eget samhälle, där till och med gravsättningar av patienter och personal skedde på området. Cirka 1300 personer finns idag begravda på kyrkogården.
- *Terapeutiska parken* – Även genom parken kan vårdreformer och synen på såväl patienter som behandlingar utläsas. Parken kring hospitalet planerades som rastgårdar med en böljande och informell struktur där paviljonger uppfördes som skydd för regn och sol till patienterna. Trädgårdsskötsel och jordbruksarbetemed dagsverken utgjorde en behandlingsform fram till 1900-talets mitt. Jordbruksarbete skedde i Hospitalsträdgården som ligger strax utanför planområdet. Trädgårdsskötsel av patienterna gjordes i parken närmast hospitalsbyggnaden. Från mitten av 1900-talet begränsades dagsverken med hänvisning till att de kunde betraktas som tvångsarbete. Detta speglar sig bland annat i Tallparkens mer sobra och mindre underhållsintensiva utformning.

Sammantagen känslighetsanalys

Känslighetsanalysen kan ses i olika skalor, vilket innebär att olika typer av känsligheter kan beskrivas. Från den övergripande skalan där hospitalet och sjukhuset utgör en del av Uppsalas, regionens och landets utveckling under främst industrialiseringen (1800- och 1900-tal) till de enskilda byggnaderna och platserna med höga kulturhistoriska värden i sig. Gemensamt för kulturmiljöns känslighet är att verksamheten under en historisk epok är central för det kulturhistoriska värdet. Detta innebär att miljön är känslig för såväl dominerande nutida tillägg som tillägg som saknar samband med verksamheten. Centralt för hospitalsbyggnaden och dess park är möjligheten att avläsa dess historiska funktion som en plats där psykiatrisk vård bedrivits i stor skala under årtionden.

Hospitalsbyggnaden utgör kärnan i Ulleråker och är känslig för påverkan som gör dess tidigare funktion mer svårsläst. Byggnaden utgör också en del av riksintresset för kulturmiljövård som ett exempel på en institutionsbyggnad i institutionsstråket med en verksamhet som kopplar till centralmakten. Dessa delar är centrala i beskrivningen av riksintressets uttryck och därmed känsliga för påverkan.

5.1.4 Planförslagets konsekvenser

Parcken

Hospitalsparken bär på mycket höga värden som en del av helhetsmiljön där parken utgjorde en viktig del i dåtidens syn på hur naturen kunde hjälpa patienterna i läkeprocessen. Parkens struktur är idag bevarad med gångvägar, uppväxta träd, arboretum, gångvägar i kalksten, utblick mot Fyrisån och fontän med skulptur av Astri Bergman-Taube.

Parken förses med varsamhetsbestämmelser i syfte att utformningen av parkmiljön ska ske med hänsyn till de kulturhistoriska värdena. Arboretumet och kulturhistoriskt värdefulla träd kommer bevaras. Gångvägar i kalksten får varsamhetsbestämmelser och fontänen och skulpturen förses med skyddsbestämmelser. Den ursprungliga paviljongen förses med skyddsbestämmelser och rivningsförbud. Detta är positivt för kulturmiljön. Ett värdebärande karaktärsdrag för parken är utblicken från fontänen ner mot Fyrisån. Mittaxeln förses med en varsamhetsbestämmelse med syfte att värna utblicken. Detta är också positivt för kulturmiljön.

Paviljonger och byggnadsverk

Planen möjliggör för nya paviljonger och nya byggnadsverk. Paviljongerna är i sin utformning begränsade till en våning och en yta om 50 kvadratmeter. Paviljongerna ska utformas med hänsyn till de kulturhistoriska värdena på platsen. Det är positivt att paviljongerna begränsas till en våning och att dess gestaltning ska förhålla sig till kulturvärdena bland annat genom att materialvalet styrs till trä. Bestämmelserna möjliggör för fem paviljonger som tillsammans med en ny tillbyggnad och tillkommande byggnadsverk riskerar att bli dominerande inslag i upplevelsen av hospitalsbyggnaden som en solitär i parken. Risken bedöms dock som liten då hänsyn tagits till kulturvärdena vad gäller placering och utformning. För att ytterligare minska risken för en negativ påverkan på kulturmiljön vore det positivt om paviljongernas storlek begränsades något.

Tillbyggnad

I parken möjliggörs också en ny utbyggnad i form av en flygel som sammanlänkas med hospitalsbyggnaden. För parken innebär den nya byggnadsvolymen att ett nytt och mer slutet gårdsrum skapas i parkens södra del och att en del av parken tas i anspråk för byggnaden. Detta innebär en förändring av hur man som besökare upplever parken. Då det tidigare stått en byggnad i samma läge som utbyggnaden påverkas dock inte parkens ursprungliga struktur negativt.

Trafik

Planen innebär att angöringstrafik med motorfordon styrs till hospitalets östra sida och att parkering sker utanför planområdet. Det gatunät som läggs fast som allmän plats bygger till stor del på det befintliga gatunätet. Hospitalet angörs via en enkelriktad körslänga längs med byggnadens östra sida. Körslängan kopplar i söder an till den befintliga vägen. För att värna kulturhistoriskt värdefulla träd och parkens struktur breddas inte körvägen, vilket är positivt för kulturmiljön. En breddning av vissa gångvägar kommer dock ske vilket påverkar upplevelsen av parken negativt. Utformningen av gång- och cykelvägar lämnas relativt öppen då planen enbart reglerar att de ska harmonisera med kulturvärdena. För att minska påverkan på kulturvärdena bör planen säkerställa att för många hårdgjorda ytor i parken inte uppstår.

Hospitalets exteriör

Hospitalsbyggnaden har ett nyklassicistiskt formspråk som kännetecknas av en repetitiv fönstersättning och dekorativt putsade dörr- och fönsteromfattningar, rusticerad suterrängvåning och slätputsade övervåningar, gördelgesims, profilerad takfot och andra dekorativa putselement. Byggnadsvolymen utgår från mittskeppet där klocktornet utgör högsta punkten och trappar sedan ner i lägre byggnadsvolymer som speglar varandra i sin fasadutformning. Mittskeppets funktion som central punkt understryks också av att volymens fasader är mer dekorativt utformade.

Hospitalsbyggnaden förses med rivningsförbud och skyddsbestämmelser i syfte att värna de kulturhistoriska värdena. En utformningsbestämmelse finns även för att säkerställa att eventuella nya installationer på tak inte blir skrymmande. Ytterligare utformningsbestämmelse har införts för att säkerställa att skyltar och belysning förhåller sig till kulturvärdena och inte blir dominerande element i utemiljön. Detta är sammantaget positivt för kulturvärdena.

Håltagning i fasad

En ny huvudentré möjliggörs i mittskeppets indragna fasaddel som utgörs av en fasad från 1940-talet som inte är ursprunglig. Att en ny huvudentré möjliggörs på mittskeppet strider mot byggnadens stränga symmetri och hierarki. Den indragna fasaddelen är dock inte ursprunglig, vilket mildrar påverkan på kulturvärdena. Det är även positivt att fasaden är indragen, vilket möjliggör för den ursprungliga byggnadsvolymen att fortsatt dominera. Hur entrén utformas har stor påverkan på de kulturhistoriska värdena. I samrådsförslaget styrs exempelvis inte materialval, vilket vore önskvärt för att säkerställa att kvalitativa materialval används på den känsligaste delen av hospitalsbyggnaden. Bestämmelsen anger dock att den nya entrén ska förhålla sig till byggnadens kulturvärden, vilket är positivt.

Utöver huvudentrén möjliggörs för nya dörröppningar vid befintliga entréer i den södra och norra längan syfte att skapa fler tillgängliga entréer. Det är positivt att öppningarna ska förhålla sig till fasadens symmetri. Fasadens stränga symmetri och tydliga struktur där entréer placerats i förhållande till de interiöra korridorssystemen kommer dock påverkas negativt av tillskapandet av nya entréer, vilket innebär en negativ konsekvens för kulturvärdena. Effekten bedöms dock som liten då nya dörröppningar enbart tillåts i tre delar av byggnaden och inte överallt.

Tillbyggnad

Den nya tillbyggnad som möjliggörs innebär att den ursprungliga byggnadsvolymens tydliga geometriska och symmetriska utformning delvis förändras. Detta är negativt för kulturmiljön. På utbyggnadens plats har det dock tidigare stått en paviljongbyggnad om en våning. Att det därför tillkommer en byggnadsvolymer här är inte främmande för platsen. Det är positivt att byggnadsvolymen begränsas till en våning så att tillägget underordnar sig hospitalsbyggnaden. Det är även positivt att byggnaden förses med utformningsbestämmelser i syfte att understryka vikten av hög arkitektonisk kvalitet och att tillägget inte får förvanska huvudbyggnaden. Negativt för kulturvärdena är att en modern tillbyggnad länkas ihop med huvudbyggnaden. Den nya tillbyggnaden innebär ett ingrepp i hospitalsbyggnadens fasad och symmetri och att ett modernt tillägg länkas samman med den ursprungliga byggnaden. Detta är negativt för kulturvärdena. Med hänsyn till kulturvärdena hade en fristående byggnad varit att föredra. Påverkan på

kulturvärdena mildras dock av att det tidigare stått en utbyggnad på platsen. För att ytterligare minska påverkan länkas hospitalsbyggnaden och tillbyggnaden samman av en lägre och smalare byggnadsvolym, ett arkitektoniskt grepp som även använts i hospitalsbyggnaden för att länka samman byggnadsvolymer med mittskeppet. Hospitalbyggnadens stränga fasadsymmetri påverkas negativt av tillbyggnaden. Den negativa påverkan mildras dock av det görs med känslighet för den ursprungliga byggnadens arkitektoniska grammatik och att det tidigare stått en tillbyggnad på platsen.

Hospitalets interiör

Hospitalets planlösning utgör ett värdebärande karaktärsdrag då korridorsystemet med flera separata rum vittnar om funktionen av en institution med ett stort antal patienter. Interiört finns sekundära ytskikt, men också ursprungliga snickerier och material, framför allt i trapphusen. För att värna dessa delar har varsamhetsbestämmelser införts. Trapphusens placering och material skyddas genom skyddsbestämmelse. Detta är positivt för kulturmiljön. Den gode herdens kapell skyddas också genom skyddsbestämmelse. I byggnadens källare finns flera partier med äldre kullersten som vittnar om byggnadens ålder. Dessa ges inga varsamhets- eller skyddsbestämmelser.

Planen möjliggör för en användning som restaurang och hotell. Framför allt restaurangverksamhet och installation av restaurangkök kan innebära ett flertal omfattande ingrepp vad gäller ventilation och planlösning. Detta innebär en risk för byggnadens kulturvärden. Bedömningen är dock att de skydds- och varsamhetsbestämmelser som införts i plankartan tillgodoser att värdena inte påverkas negativt.

Riksintressets uttryck och ny användning

Hospitalsbyggnaden med sin omgivande trädgård utgör kärnan i Ulleråker och kan ses som en del av centralmaktens byggnader med sin funktion som hospital för personer med olika psykiska sjukdomar. Detaljplanen möjliggör en ny användning av hospitalsbyggnaden. Ur kulturmiljösynpunkt är en likartad användning att föredra. En likartad användning av byggnaden hade varit svår att uppnå idag då den psykiatriska vården utförs på ett annat sätt idag och den tidigare institutionaliserande sjukvården sedan länge är avvecklad. Den nya användningen blir publik, vilket är positivt för kulturmiljön då allmänheten fortsatt kan ta del av platsen och dess historia. Det är också positivt att byggnaden upplåts för verksamhet som högskola, skola och hälsovård, vilket kopplar an till byggnadens ursprungliga funktion som en byggnad för allmänheten och en byggnad i det stråk av institutioner som finns runt Ulleråker. Riksintresset bedöms inte påverkas av den förändrade användningen då stor hänsyn tagits till att värna de kulturhistoriska värdena.

Sammantagen bedömning

Den föreslagna detaljplanen visar hänsyn till hospitalsbyggnaden, kapellet och parkens kulturvärden. En påverkan sker dock i parken när paviljonger, byggnadsverk och nya gång- och cykelvägar möjliggörs i en stor del av parken, vilket kan resultera i att den inte upplevs som den rogivande sjukhuspark som den gestaltas som från början.

Hospitalsbyggnadens stränga fasadsymmetri påverkas på ett flertal platser då en tillbyggnad möjliggörs liksom nya entréer både på byggnadens känsliga del, mittskeppet, och i anslutning till tre befintliga entréer på byggnaden. Detta sammantaget ger en negativ påverkan på hospitalsbyggnadens kulturhistoriska värde.

I detaljplanen skyddas Den gode herdens kapell i linje med kulturmiljölagens skydd för kyrkliga kulturminnen. Kapellet kommer delvis få en ny kontext med nya verksamheter omkring den, men kapellet i sin helhet bevaras.

Detaljplanen innebär en förändrad användning av hospitalet. Det är positivt att byggnaden fortsatt är publik. En konsekvens av att flera olika verksamheter möjliggörs i byggnaden är att läsbarheten av en samlad institutionsbyggnad med en tydlig funktion riskerar att splittras.

Planförslaget bedöms sammantaget medföra måttliga negativa konsekvenser för kulturmiljön.

5.1.5 Den alternativa utformningens konsekvenser

Den alternativa utformningen medför mindre påverkan på kulturmiljön. Att tillbyggnaden inte uppförs innebär en mindre påverkan på parken och byggnaden, då hospitalsbyggnadens stränga fasadsymmetri inte påverkas. Hospitalsbyggnaden fortsätter också att vara den dominerande byggnaden i parken. Sammantaget bedöms den alternativa utformningen innebära små negativa konsekvenser för kulturmiljön.

5.1.6 Nollalternativets konsekvenser

Nollalternativets konsekvenser för kulturmiljön innebär att hospitalsbyggnaden inte får ett skydd i detaljplan som tydliggör vilka de värdebärande egenskaperna är i miljön, vilket vore negativt för kulturmiljön. En användning som inte tydligt förhåller sig till byggnadens kulturhistoriska värden vore också negativt för kulturmiljön. Tillsammans med övriga tänkta åtgärder runt planområdet skulle nollalternativet riskera att innebära små negativa konsekvenser för kulturmiljön.

5.1.7 Kumulativa effekter

Omvandlingen av hospitalsbyggnaden är en del av en större omvandling av hela Ulleråker. Tidigare har Ulleråker utgjort ett eget avgränsat område där psykiatrisk vård bedrivits under årtionden. Strukturen har tidigare karaktäriserats av parkområde med sjukvårdsbyggnader och arbetarbostäder för personal. I och med nedläggningen av den institutionaliserade psykiatriska vården under tidigt 1990-tal upphörde Ulleråker att vara ett tydligt avgränsat och stängt område i Uppsala. Området omvandlas nu till ett bostadsområde med kvartersstruktur och handel med en ny spårväg genom området. Detta innebär mycket negativa konsekvenser för kulturmiljön som helhet. De kumulativa effekterna är därför påtagliga. De omkringliggande detaljplanerna innebär att hospitalbyggnaden kommer omges av kvartersstad och modern stadsbebyggelse istället för natur och institutionsbyggnader.

Ulleråkersvägen går från att vara institutionens huvudgata genom sjukhusområdet och parken, till att bli en stadsgata kantad av hög bebyggelse. I anslutning till hospitalet kommer dock parkmiljön längs Ulleråkersvägen bevaras i form av Solglimtparken vid hospitalet och Tallparken. Att spårväg dras längs stadsgatan innebär också att vägen breddas och slänten ner mot hospitalsbyggnaden kommer närmre byggnaden vilket är negativt för parken och kulturmiljön. De kumulativa effekterna av de övriga planerna inom planprogramområdet resulterar i en kraftig förändring av Ulleråker och en betydande begränsning av möjligheten att läsa och förstå berättelsen om Ulleråker som kom att bli

ett av Sveriges viktigaste sjukhus och sedermera ett framstående mentalsjukhus, nära förknippat med det medeltida universitets utveckling.

Genomförs den planerade omvandlingen av Ulleråker innebär det en så pass stor påverkan i form av fragmentisering och förändring av helhetsmiljön och den befintliga värdebärande karaktären i en sådan omfattning att Ulleråkers historiska sjukhusmiljö och denna del av riksintresset för Uppsala blir mycket svår att avläsa. Stor hänsyn har tagits till att bevara hospitalbyggnaden, vilket är positivt för den riksintressanta berättelsen. Men ett bevarande av en enskild byggnad i kombination av en kraftig förändring av närområdet innebär inte ett bevarande av helhetsmiljöns värden. Förståelsen av omfattningen av den vård som bedrevs i Ulleråker kommer bli svår att se och uppleva. Det sammanhållna stråket av institutionsbyggnader kommer fragmentiseras när bland annat bostadsbebyggelse uppförs mellan institutionerna. Upplevelsen av det stora antalet institutionsbyggnader som uttryck för centralmakten blir fragmentiserad.

5.1.8 Åtgärder och anpassningar

Inarbetade åtgärder:

- Skydds- och varsamhetsbestämmelser avseende parken, byggnadens exteriör och interiör.
- Tillbyggnaden har begränsats till ett våningsplan.
- Paviljongerna byggs i trä.
- Antalet nya tillgängliga entréer har begränsats till mellanflyglarna.

Åtgärder som ska genomföras inom projektet:

- Inga åtgärder.

Förslag på ytterligare åtgärder och utredningar:

- Antalet möjliga paviljonger och byggnadsverk bör begränsas. Detaljplanen möjliggör för ett stort antal paviljonger och byggnadsverk som sammantaget kan påverka parkens läsbarhet.
- Storleken av paviljongerna bör ses över för att säkerställa att de inte blir för dominerande inslag i parken.
- Skyddsbestämmelser på kullerstenen i hospitalsbyggnadens källare bör införas.
- Utformningen av en huvudentré bör regleras tydligare i plankartan med syfte att säkerställa att entrén inte innebär en negativ påverkan på byggnadens kulturvärden.
- Den tillkommande volymen bör utformas som en fristående volym.

5.2 NATURMILJÖ

Naturmiljö är ett mångtydigt och vitt begrepp. Naturmiljöns värden utgörs dels av hela naturtyper, såväl naturliga som kulturpräglade, dels av enskilda växt- och djurarter. Skyddet och vårdandet av naturmiljöer är en förutsättning för att kunna bevara den biologiska mångfalden och i förlängningen allt biologiskt liv, likaså de funktioner och processer som är viktiga för att ekosystem och livsmiljöer ska bestå och utvecklas.

Grön infrastruktur kan kortfattat beskrivas som nätverk av natur. Begreppet avser naturliga strukturer, arter och processer som behövs för att djur, växter och svampar ska finnas kvar i framtiden. Robusta ekosystem är en förutsättning för de tjänster och produkter, så kallade ekosystemtjänster, som naturen bidrar med.

5.2.1 Bedömningsgrunder

Artskyddsförordningen

Artskyddsförordningen (2007:845) reglerar skydd av arter i Sverige för att säkra överlevnad och skydd av fridlysta arter. Genom artskyddsförordningen implementeras artikel 5 i fågeldirektivet och artikel 12 i art- och habitatdirektivet i svensk rätt. Skyddet för djur som är skyddade av EU:s fågeldirektiv (artikel 5 a-d) och art- och habitatdirektiv (artikel 12 a-c) regleras i 4 § i artskyddsförordningen. Från och med oktober 2022 skiljer sig skyddet i 4 § mellan fåglar, vilket regleras i 4 §, och vilda djur som markerats med N eller n i artskyddsförordningens bilaga 1, vilka regleras i 4 a §. För vilda fåglar är det förbjudet att avsiktligt fånga eller döda vilda fåglar, avsiktligt förstöra eller skada vilda fåglars bon eller ägg eller bortföra sådana fåglars bon och att samla in vilda fåglars ägg, även om de är tomma. Skyddet innebär även förbud mot att avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningstid, om inte störningen saknar betydelse för att bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, eller för att återupprätta populationen till den nivån. Även om alla fågelarter omfattas, så prioriteras de arter som är nationellt rödlistade, upptagna i Fågeldirektivets bilaga 1, prioriterade enligt skogsvårdslagens bilaga 4, eller uppvisar en negativ populationsutveckling. Även andra arter som uppvisar en negativ trend ska prioriteras.

För andra vilda djur som markerats med N eller n i artskyddsförordningens bilaga 1 är det i stället förbjudet att avsiktligt fånga eller döda djur, störa djur - särskilt under parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder samt att förstöra eller samla in ägg i naturen. Skyddet innebär även förbud mot att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats, vilket gäller oberoende av avsiktlighet. Förbudet gäller alla levnadsstadiet hos djuren. Skyddet gäller hela året, även då djuren inte uppehåller sig på platserna, så länge området uppnår en viss kvalitet och nyttjas med en viss regelbundenhet.

Vissa vilt levande kärleväxter omfattas av skydd enligt 8 § eller 9 § artskyddsförordningen. Den 8 § innebär att vilt levande kärleväxter mossor, lavar, svampar och alger som listas i Bilaga 2 till artskyddsförordningen är förbjudna att i den omfattning som framgår av bilagan plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort eller skada exemplar av växterna och ta bort eller skada frön eller andra delar. Den 9 § innebär att vilt levande kärleväxter, mossor, lavar, svampar och alger som anges i Bilaga 2 till artskyddsförordningen är förbjudna att i den omfattning som framgår av bilagan gräva eller dra upp exemplar av växter med rötterna och plocka eller på annat sätt samla in exemplar av växter för försäljning eller andra kommersiella ändamål.

Länsstyrelsen kan i enskilda fall och endast under mycket specifika omständigheter medge dispens enligt 14 och 15 § artskyddsförordningen.

SIS-standard för naturvärdesinventering (NVI)

Enligt den SIS standard som använts för genomförda naturvärdesinventeringar (2014) delas naturvärden in i fyra olika klasser:

- Högsta naturvärde (klass 1)
- Högt naturvärde (klass 2)
- Påtagligt naturvärde (klass 3)
- Visst naturvärde (klass 4).

Rödlistan

Rödlistan är en förteckning över de växt- och djurarter vars framtida överlevnad i Sverige bedömts vara osäker. Listan har ingen juridisk status och arter som rödlistas får således inte per automatik ett juridiskt skydd. Däremot är en del rödlistade arter skyddade enligt lagstiftning, exempelvis artskyddsförordningen. Rödlistade arter är grupperade enligt fem kategorier för olika grad av sällsynthet och risk för utdöende. Dessa kategorier är nationellt utdöd (RE), akut hotad (CR), starkt hotad (EN), sårbar (VU) och nära hotad (NT).

Skyddsvärda träd

Det finns olika typer av skyddsvärda träd; särskilt skyddsvärda träd, övriga skyddsvärda träd och efterföljare. Som en del i arbetet med att bevara den biologiska mångfalden har Naturvårdsverket tagit fram ett åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd. Med särskilt skyddsvärda träd avses:

- Jätteträd; träd grövre än 1 meter i diameter på det smalaste stället under brösthöjd.
- Äldre träd; gran, tall, ek och bok äldre än 200 år. Övriga trädslag äldre än 140 år.
- Grova hålträd; träd grövre än 40 centimeter i diameter i brösthöjd med utvecklad hålighet i huvudstam.

Särskilt skyddsvärda träd definieras här således med utgångspunkt från egenskaper hos det enskilda trädet. Både levande och döda träd ingår i definitionen.

Träd som inte uppfyller något av kriterierna kan ändå ha ett värde som livsmiljö för rödlistade arter och skyddade arter. De är också viktiga att sköta och bevara, så att de kan utvecklas till framtidens särskilt skyddsvärda träd. Dessa träd kallas i denna MKB för naturvärdesträd.

Naturvärdesträd och särskilt skyddsvärda träd har i sig inget direkt juridiskt skydd. Däremot kan träden hysa arter som i sin tur är skyddade. Likt för naturvärdesobjekt med höga värden gäller också miljöbalkens hushållningsbestämmelser (3 kap. 3 §) samt hänsynsregler enligt 2 kap. 2 §. För att beakta hänsynsreglerna ska en åtgärd som väsentligt kan komma att ändra naturmiljön anmälas för samråd enligt 12 kap 6 § miljöbalken, såsom vid påverkan på ett särskilt skyddsvärt träd.

5.2.2 Metodik och underlag

Detaljplaneområdet och dess omgivningar har inventerats och analyserats med avseende på naturvärden vid ett antal tillfällen. Beskrivningarna och bedömningarna i detta avsnitt bygger främst på följande underlag:

- Naturinventering Ulleråker, Upplandsstiftelsen (2013), översiktlig naturinventering av Ulleråkerområdet i Uppsala stad under april–maj 2013.
- Dag Hammarskjölds stråket – naturvärdesanalys, Ekologigruppen (2014): naturvärdesanalys; inventering, värdering och exploateringskänslighet.
- Konsekvensbedömning för ekologiska landskaps samband i Ulleråker, Uppsala kommun, Calluna (2016).
- Fladdermusinventering, Calluna (2022), förstudie och fältinventering av fladdermöss.
- Förstudie habitatmodellering fladdermöss Uppsala spårväg, Calluna (2022).
- Inventering av Cinnoberbagge, Calluna (2022), fältinventering.

- Spridningsanalys för cinnoberbagge, centrala Uppsala: analys av ekologiska samband, Ekologigruppen (2023).
- Populationsmodellering av cinnoberbagge i Uppsala 2023, Calluna (2023).
- Sammanfattning analyser av Cinnoberbagge, Uppsala kommun, Tyréns (2023).
- Fågelinventering, Calluna (2023), innefattande hackspettsinventering, uggelinventering, skogshönsinventering, linjetaxering, nattsångarinventering, nattskärreinventering, rovfågelinventering samt sträckfågelinventering.
- Artskyddsutredning, Sweco (2023).
- Allmän fågelinventering Ulleråker och Hospitalträdgården, Väg och Miljö (2024).
- Fladdermusinventering Ulleråker Uppsala kommun, Väg och Miljö (2024).
- Cinnoberbagge - skötselplan för förstärkningsytor i och kring Uppsala stad, Upplandsstiftelsen (2024).
- Inventering av skyddsvärda träd, Ulleråker Uppsala kommun, WSP (2025).

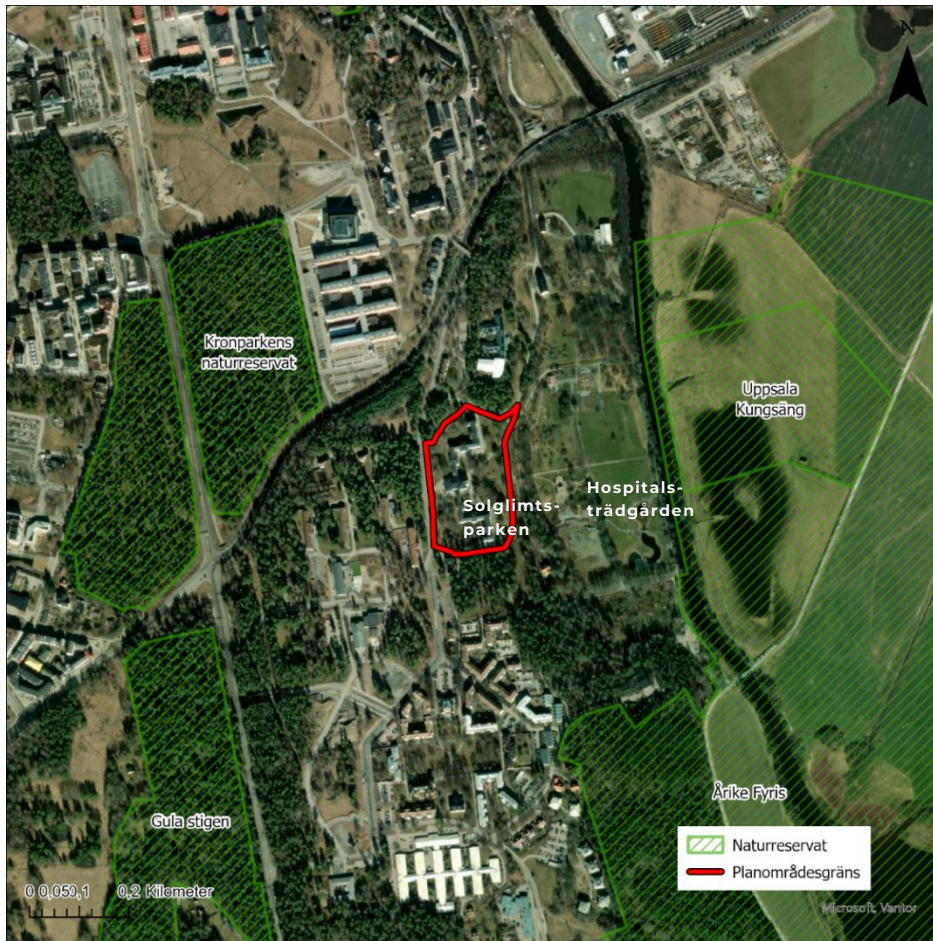
Utöver detta har även kommunala kartunderlag och styrdokument samt underlag som tillhandahålls av Länsstyrelsen studerats.

5.2.3 Nuläge

Övergripande naturtyper och spridningssamband

Planområdet omges av tre naturreservat, Kronparken, Gula Stigen och Årike Fyris, se Figur 12.

- Naturreservatet Kronparken ligger väster om planområdet. Syftet med reservatet är bland annat att gynna värdefulla naturmiljöer, biologisk mångfald, miljöer knutna till tall samt stärka grönstrukturen i Uppsala stad.
- Väster om Dag Hammarskjölds väg ligger naturreservatet Gula stigen. Syftet med reservatet är bland annat att skydda och utveckla skyddsvärda naturtyper och livsmiljöer för arter och säkra viktiga ekologiska spridningssamband.
- Öster om Ulleråker, längs med Fyrisån, ligger naturreservatet Årike Fyris med öppet kulturpräglat landskap med vatten, åkermark, betesmark, fuktängar, friska och torra marker samt barrskogsområden och åsmiljöer. Syftet med reservatet är bland annat att bevara och utveckla ett kulturpräglat landskap längs Fyrisån och Uppsalaåsen med värdefulla naturtyper för biologisk mångfald i vatten- och landmiljöer samt att bevara och utveckla biotoper för ett rikt fågelliv och vattenorganismer genom att värna, utveckla eller anlägga olika vattenmiljöer.

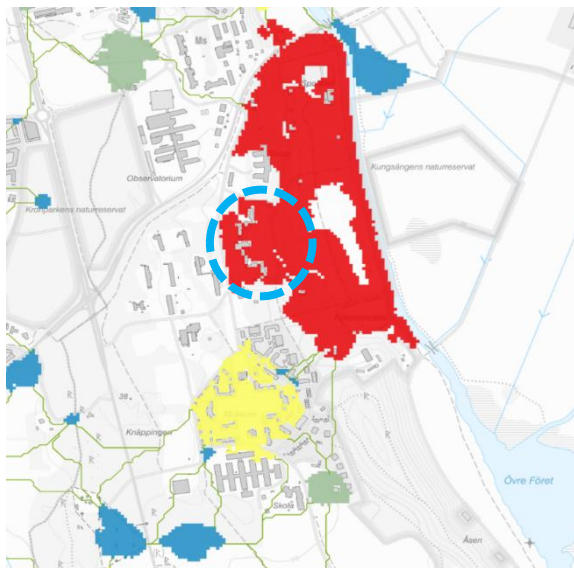

Figur 12. Väster om planområdet finns Kronparkens naturreservat. Sydväst om planområdet finns Gula stigen. I öster finns Årike Fyris och Uppsala Kungsäng.

Parken inom planområdet ingår i ett grönstråk genom Ulleråker som är en del av Uppsalas övergripande grönstruktur. Grönstråket kopplar samman Åstråket och Årike Fyris med Kronparken och Gula stigen. Grönstråket har utöver höga naturvärden även betydelse för hälsa och rekreation. Parkmiljön inom planområdet är en del av Solglimtsparken som är en historisk och mer formell "finpark" med en variation äldre parkträd på gräsmatta.

Öster om planområdet ligger Hospitalsträdgården. I enlighet med planprogrammet för Ulleråker har kommunen i närtid genomfört åtgärder inom Hospitalsträdgården, bland annat i syfte att stärka områdets biologiska mångfald. Bland annat har det anlagts faunadepåer och sandblottor, borrats hål i döda träd och satts upp holkar för fåglar och fladdermöss.

I planområdet förekommer lövträd. Området utgör del av det ekologiska nätverket för ädellöv och har förhållandevis starka samband med spridningslänkar som sträcker sig både söderut och norrut (se Figur 13).

Figur 13. Spridningssamband för ädellöv. Planområdets ungefärliga läge är utpekad i blått. Källa: Grön infrastruktur i Uppsala län (webbkarta), Länsstyrelsen i Uppsala län.

Naturvärdesobjekt

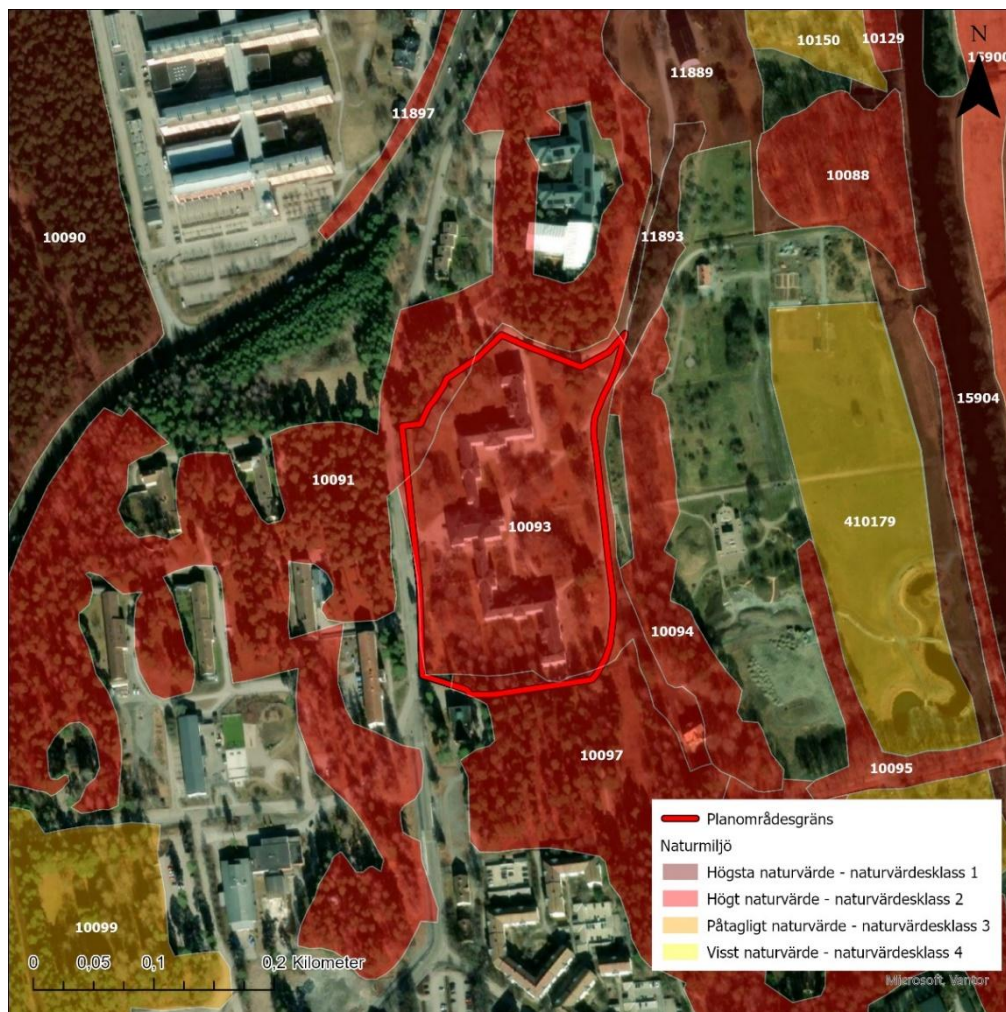
Genomförda naturvärdesinventeringar omfattar ett större område än enbart aktuellt planförslag. Inom planområdet har tre naturvärdesobjekt identifierats. Dessa utgörs av objekt 10091, 10093 och 10097 i Figur 14. Observera att klassningen av objekten har uppdaterats sedan naturvärdesinventeringen togs fram, från påtagligt till högt värde. Uppsala kommun har sett över och genomfört en revidering av naturvärdesklasser för inventerade naturvärdesobjekt utifrån de värdeartobservationer som rapporterats in inom respektive objekts gränser och utifrån uppdateringen av nya SIS-standarderna. Uppdateringen av värdet kan ses som preliminärt och en ny naturvärdesinventering i fält ska genomföras för att säkerställa bedömningen.

Objekt 10093 utgör i princip hela detaljplaneområdet och är preliminärt klassad med högt naturvärde. Området består av park med flera äldre träd. Öster om byggnaden finns en stor variation av arter. Väster om byggnaden finns lönnar. Flertalet rödlistade arter har observerats i naturvärdesobjektet, så som lundalm (CR), riddarsporre (NT), reliktböck (NT), grentaggsvamp (NT), hårig jordstjärna (NT), rosentrattskivling (NT), räfflad navelskivling (NT), skumticka (NT), stjärnnästning (NT), vintertagging (NT), Ö-nästning (NT), gulvit blekspik (VU) och liten blekspik (VU).

Den norra delen av planområdet överlappar med en liten del av det större naturvärdesobjektet 10091, som är klassad med högt naturvärde. Naturvärdesobjektet utgörs av gles gammal tallskog och är till stor del parkartad med gräsmattor i stället för naturligt fåltskikt. Flertalet rödlistade arter har observerats i naturvärdesobjektet, såsom skogsalm (CR), reliktböck (NT), skarptandad barkborre (NT), bittermuseron (NT), hårig jordstjärna (NT), skumticka (NT), svartöra (NT), tallticka (NT), gulvit blekspik (VU), cinnoberbagge (EN), almrostöra (EN), almsprängticka (VU), tallharticka (EN) och vintertagging (NT). Av dessa har tallticka och gulvit blekspik observerats inom den del av objektet som ligger inom planområdet.

Den södra delen av planområdet överlappar en liten del av naturvärdesobjekt 10097 med högt naturvärde, som även det utgörs av gammal tallskog. Bitvis förekommer inslag av ädellövträd som alm, ask och lönn. På många ställen växer ett tätt lövslynslag med bland

annat björk, alm och lönn. Död ved förekommer spritt men sparsamt. Flertalet rödlistade arter har observerats i naturvärdesobjektet, såsom lundalm (CR), reliktbock (NT), riddarsporre (NT), grentaggsvamp (NT), hårig jordstjärna (NT), talticka (NT), rosentrattskivling (NT), räfflad navelskivling (NT), skumticka (NT), stjärnnästning (NT), vintertagging (NT), Ö-nästning (NT), gulvit blekspik (VU) och liten bleksprik (VU). vintertagging (NT), gulbent kamklobagge (NT) och skogsalm (VU). Av dessa arter har dock inga rapporterats inom den delen av objektet som ligger inom planområdet.

Figur 14. Sammanställning av naturvärdesobjekt från genomförda inventeringar. Klassningarna av naturvärdesobjekten är preliminära och en ny naturvärdesinventering i fält ska genomföras för att säkerställa bedömningen. Källa: Uppsala kommuns Ekodatabas.

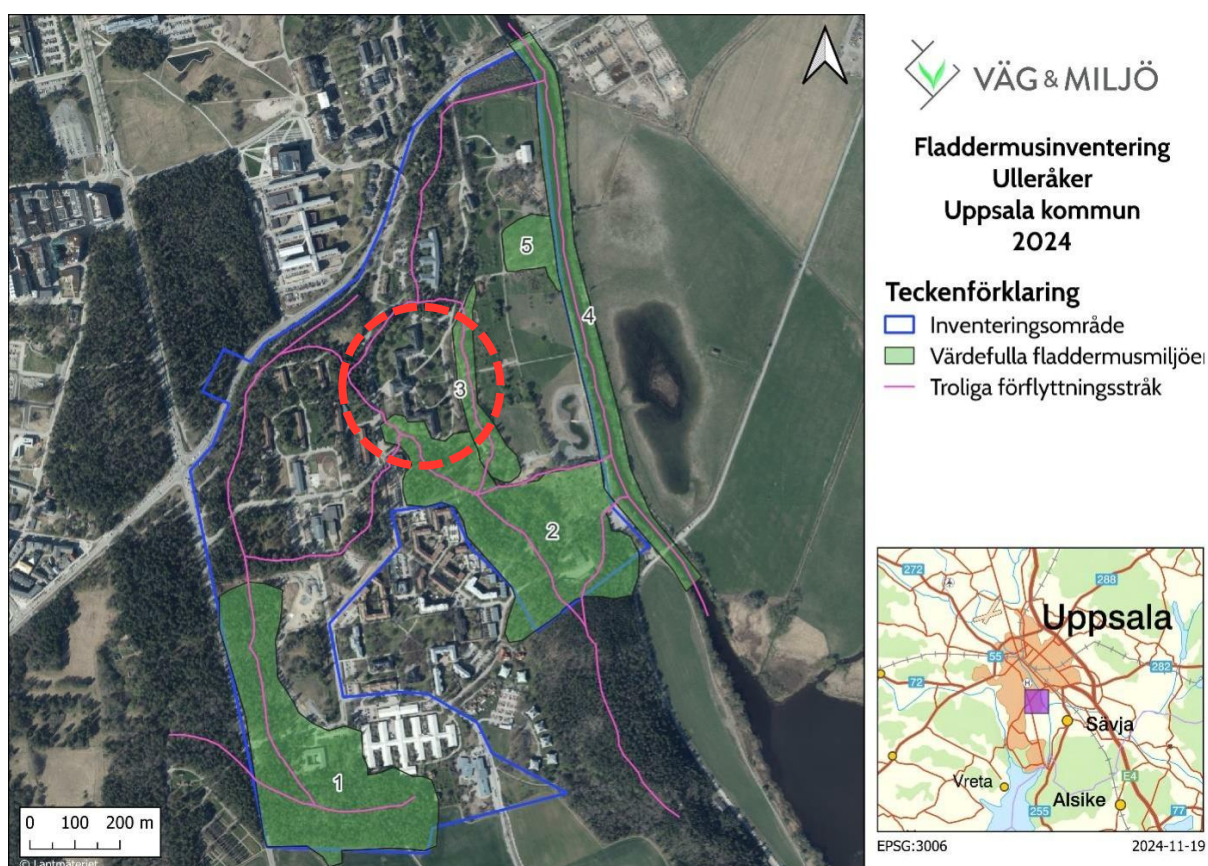
Skyddade arter

En fladdermusinventering genomfördes för det planerade kollektivtrafikstråket år 2022 (Calluna, 2022). Inom ramen för den inventerades delar av planområdet. Inventeringen visade på förekomst av minst tre olika fladdermusarter inom planområdet och dess närhet samt ett antal förekomster med obestämd art. Bland de påträffade arterna förekom två rödlistade arter: brunlångöra (NT) och nordfladdermus (NT). Oavsett rödlistning är samtliga fladdermusarter i Sverige skyddade enligt artskyddsförordningen.

En modellering av fladdermushabitat har gjorts för det planerade kollektivtrafikstråket (Calluna, 2022). Modelleringen visade på viss förekomst av lämpliga habitat inom

planområdet. De högsta habitatvärdena från modelleringen förekom i anslutning till Hospitalsträdgården och i anslutning till Fyrisån.

Den fladdermusinventering som genomfördes i Ulleråker som helhet år 2024 (Väg och Miljö, 2024) bekräftar att det förekommer fladdermöss i planområdet. Vid inventeringen i Ulleråker noterades totalt sju arter och ett artpar som varit svåra att identifiera arttillhörighet för: brunlångöra, dvärgpipistrell, mustasch-/tajgafladdermus, nordfladdermus, större brunfladdermus, trollpipistrell och vattenfladdermus. Av dessa noterades främst nordfladdermus, mustasch-/tajgafladdermus, större brunfladdermus och dvärgpipistrell inom det aktuella planområdet. En bedömning av värdefulla fladdermusmiljöer i Ulleråker gjordes inom ramen för inventeringen år 2024. De mest värdefulla fladdermusmiljöerna bedöms finnas strax utanför planområdet, men planområdets naturmiljö bedöms ha en funktion som förflyttningsstråk, se Figur 15.

Figur 15. Viktiga miljöer för fladdermöss samt troliga förflyttningsstråk. Planområdets ungefärliga läge är utpekadt i rött. Källa: Väg och Miljö, 2024

Vid den fågelinventering som gjordes år 2023 för det planerade kollektivtrafikstråket observerades 15 prioriterade arter inom Ulleråker för det fortsatta artskyddsarbetet (Calluna, 2023) och ytterligare sex prioriterade arter vid inventering av området mellan Kungsängsleden och Ultuna (Sweco, 2023).

År 2024 genomfördes en fågelinventering i Ulleråker som helhet (Väg och Miljö, 2024). Resultaten av inventeringens förstudie visade att 205 fågelarter tidigare observerats inom Ulleråker och dess omnejd under perioden 2000–2024, varav 94 arter preliminärt bedöms kunna nyttja området för häckning eller födosök under häckningsperioden. Under fältstudien noterades totalt 47 fågelarter i Ulleråker, varav 19 arter bedöms vara

prioriterade i det fortsatta artskyddsarbetet i Ulleråker. Av dessa noterades fem prioriterade arter inom planområdet vid inventeringen år 2024, se Tabell 2. Det aktuella planområdet bedöms ingå i livsmiljön för bland annat tre av de prioriterade arterna i Ulleråker, nämligen mindre hackspett, spillkråka och entita.

Tabell 2. Under fältstudien noterades fem av de totalt 19 prioriterade arter för det fortsatta artskyddsarbetet inom planområdet (Väg & Miljö, 2024). Dessa är antingen rödlistade på 2020 års rödlista, upptagna i Fågeldirektivets bilaga 1 (FD 1), prioriterad enligt Skogsvårdslagens bilaga 4 (SVL 4) eller uppvisar en signifikant negativ populationstrend

Art	Rödlista 2020	FD 1	SVL 4	Trend
Grönfink	EN	Nej	0	Neg.
Stare	VU	Nej	0	Neg.
Svartvit flugsnappare	NT	Nej	0	Pos.
Björktrast	NT	Nej	0	Neg.
Skata	LC	Nej	0	Neg.

Inom fältstudieområdet för fågelinventeringen år 2024 gjordes en bedömning av vilka områden i Ulleråker som är särskilt viktiga för de prioriterade fågelarterna, se Figur 16. Dessa områden har bedömts vara av särskild vikt för fåglars häckning, som födosöksplats, som skydd eller för spridning. Områdena kan exempelvis ha stor förekomst av död ved, omfattande lövinslag, grova träd eller utgöra delar av en större sammanhängande livsmiljö. Det finns två sådana områden strax utanför planområdesgränsen. (Väg och Miljö, 2024).

Figur 16. Områden som bedöms vara särskilt värdefulla för prioriterade fåglar (Väg och Miljö, 2024). Planområdets ungefärliga läge är utpekade i rött. Områdena nummer 11 och 12 gränsar till aktuellt planområde.

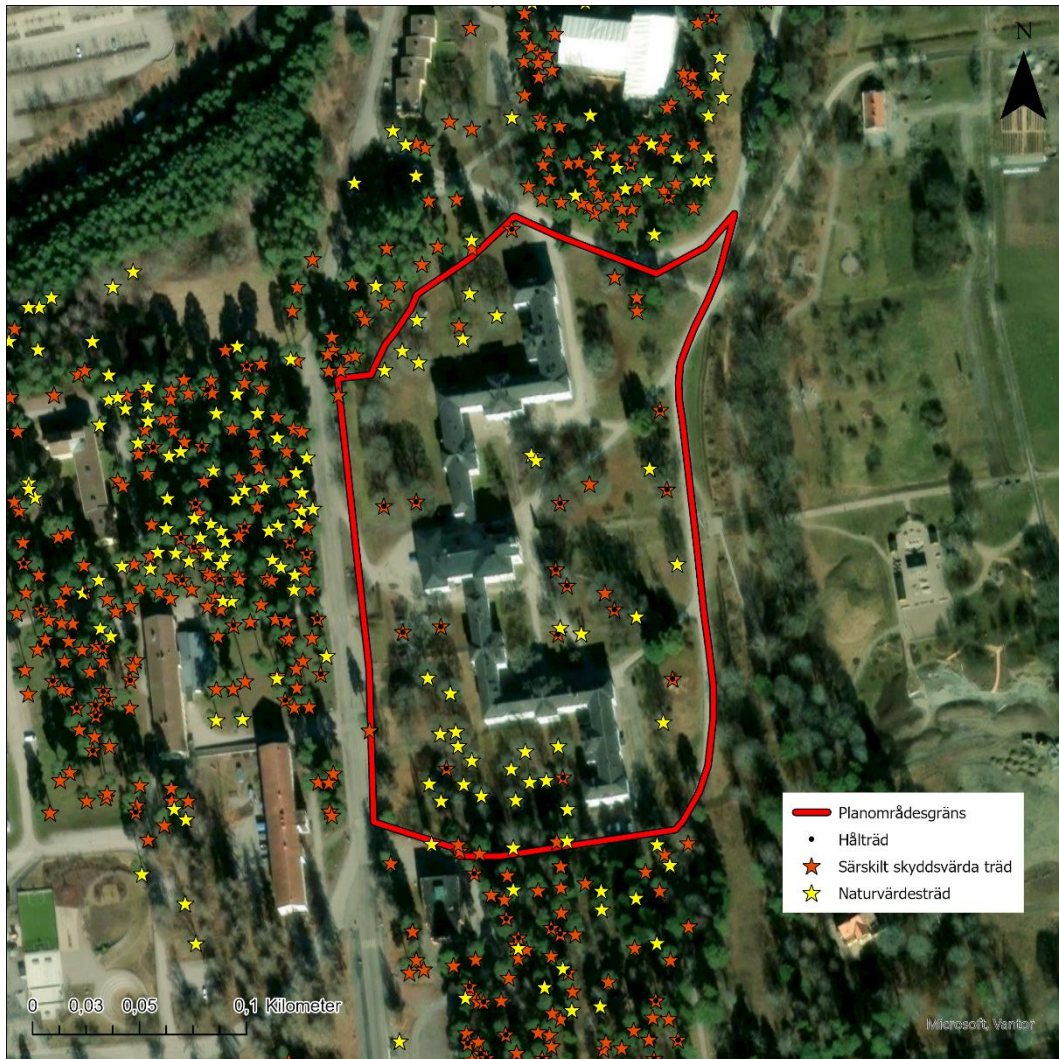
I Ulleråker har den fridlysta skalbaggsarten cinnoberbagge påträffats. Arten finns i stort sett bara i Uppsala län och då framför allt i Uppsala kommun. De flesta fynden är gjorda i de södra stadsdelarna i Uppsala. Eftersom stora delar av den nationella populationen framför allt finns i länet eller i kommunen har Länsstyrelsen i Uppsala län pekat ut arten som en ansvarsart för länet. I södra delen av Uppsala planeras för en omfattande stadsutveckling. För att säkerställa cinnoberbaggens bevarandestatus samtidigt som stadsutvecklingen medges har kommunen startat ett omfattande utredningsarbete. För att kunna bedöma om och hur den planerade stadsutvecklingen kan påverka cinnoberbaggen har Uppsala kommun låtit genomföra undersökningar, inventeringar, analyser och modelleringar. Utredningarna utgör ett viktigt underlag för bedömningar av behovet av anpassningar och skyddsåtgärder för att undvika påverkan på artens bevarandestatus.

Ekologigruppen AB (2023) har genomfört en spridningsanalys för att bedöma hur cinnoberbaggen kan röra sig mellan olika livsmiljöer i Uppsala och sprida sig i landskapet. Spridningsanalysen för cinnoberbagge visar indelningen i lokala populationer. Den drar slutsatsen att det i Uppsala kommun finns sju olika sammanhängande områden med möjliga livsmiljöer för cinnoberbagge och att utbytet av individer emellan dessa områden troligtvis är litet. Den största gruppen sammanhängande livsmiljöer finns kring centrala Uppsala, där Ulleråker ingår. Calluna AB har därefter genomfört en populationsmodellering på landskapsnivå för att kunna bedöma vilken påverkan utpekad exploatering och förstärkningsåtgärder skulle kunna få på den lokala populationen av cinnoberbagge i centrala Uppsala. Spridningsanalysen och populationsmodelleringen utgjorde ett första steg i processen för att kommunen skulle kunna skapa sig en bild av nuläget för arten på landskapsnivå, hur den lokala populationen i centrala Uppsala skulle kunna påverkas av planerad exploatering på en övergripande nivå och om förstärkningsåtgärder i större skala skulle medföra att den lokala populationen inte påverkas trots att livsmiljöer tas i anspråk genom exploatering. De två teoretiska analyserna av cinnoberbaggen visar potentiella livsmiljöer för arten. Analysernas resultat har sedan verifierats genom inventeringar och klassificeringar av de potentiella livsmiljöerna i fält (Upplandsstiftelsen, 2024).

Inga fynd av cinnoberbagge har gjorts inom planområdet. Det finns dock fynd i planområdets direkta närhet i samtliga väderstreck mellan åren 2020 och 2024.

Skyddsvärda träd

Inom planområdet finns en stor variation av äldre lövträd (se Figur 17). Träden hyser höga naturvärden, men har också estetiska, sociala och kulturhistoriska värden. En trädinventering (WSP, 2025) har tagits fram i syfte att identifiera vilka träd som bedöms vara särskilt skyddsvärda och naturvärdesträd. Inom planområdet finns 24 särskilt skyddsvärda träd och 33 naturvärdesträd. Tolv av de skyddsvärda träden utgörs av hålträd.

Figur 17. Översikt över särskilt skyddsvärda träd, varav flera utgörs av hålträd, samt naturvärdesträd inom planområdet.

5.2.4 Planförslagets konsekvenser

Planförslaget medför generellt sett en liten påverkan på naturmiljö, då den befintliga naturmiljön avses att bevaras i sin nuvarande form. Planförslaget medför dock att mark inom ett naturvärdesobjekt (10093) med högt värde ianspråkats, då det möjliggörs för en utbyggnad av hospitalsbyggnaden i söder. Planen möjliggör för byggnation av ett antal paviljonger. Ingen specifik plats för dessa pekas ut, vilket gör det svårt att bedöma eventuella konsekvenser på naturmiljön. Med planens planbestämmelser bedöms dock de negativa effekterna minimeras.

Majoriteten av utemiljön i planområdet planläggs som allmän plats PARK. Delar av planområdet planläggs som GATA och TORG. Dessa områden överensstämmer med dagens markanvändning, varför det inte bedöms medföra någon påverkan på naturmiljön i området.

Detaljplanen medger att hospitalsbyggnaden blir tillgänglig för allmänheten, vilket kan leda till ett ökat användande av parkområdet runt byggnaden. Naturvärdesobjekten, speciellt objekt 10093 med högt värde, kan påverkas indirekt genom att det blir ökat

slitage på parkmiljön inom planområdet. De värden som är knutna till gamla träd bedöms dock påverkas marginellt av ett ökat slitage på markskikten.

Träden inom allmän plats skyddas med planbestämmelsen "träd" som stipulerar att "naturvärdesträd, särskilt skyddsvärda träd och kulturhistoriskt värdefulla träd får endast fällas om det är sjukt eller utgör en säkerhetsrisk. Värdefulla träd som tas ner ska ersättas av nya träd, i möjligaste mån av samma sort och med samma placering." På kvartersmark skyddas träd genom planbestämmelsen "n1" som stipulerar "naturvärdesträd, särskilt skyddsvärda träd och kulturhistoriskt värdefulla träd får endast fällas om det är sjukt eller utgör en säkerhetsrisk. Värdefulla träd som tas ner ska ersättas av nya träd, i möjligaste mån av samma sort och med samma placering."

Planen medför initialt ingen påverkan på några naturvärdesträd eller särskilt skyddsvärda träd utifrån nuvarande skisser på utbyggnaden. Plankartan ger dock byggrätt för ett större område som innehåller minst ett naturvärdesträd. Kommunen har tagit fram en trädplan med syfte att bevara befintliga träd, plantera nya träd och främja biologisk mångfald.

Planen kan medföra en påverkan på ett spridningssamband för fladdermöss, då tillbyggnaden planeras inom ett område som utgör en värdefull fladdermusmiljö. Planen kan även medföra ökad belysning utomhus, vilket skulle kunna påverka fladdermöss negativt. En artskyddsutredning för fladdermöss pågår för att utreda eventuell påverkan och föreslå lämpliga åtgärder.

Initialt bedöms ingen påverkan på fåglar uppstå, men en artskyddsutredning för fåglar pågår. Påverkan på skyddade arter är dock inte helt utredd och bedömningen kan inte fastslås i detta skede.

Det gröna stråket som löper från Fyrisån mot Kronparken bedöms inte påverkas på ett negativt sätt av planens genomförande. Då inga träd tas ner bedöms inte heller spridningssambandet för ädellöv påverkas. Därmed bedöms inte heller några naturreservat eller gröna stråk påverkas av planförslaget.

Sammantaget bedöms planförslaget medföra små negativa konsekvenser avseende naturmiljö, trots att hela planområdet utgörs av naturmark med högt värde. Bedömningen baseras främst på att planen inte medför några större markanspråk och att träden bevaras. Med de föreslagna åtgärderna kan riskerna för negativa konsekvenser minimeras.

5.2.5 Den alternativa utformningens konsekvenser

Den alternativa utformningen medför samma påverkan som planförslaget i stort. Den alternativa utformningen medför att markanspråket vid utbyggnaden uteblir och påverkan på naturvärdesobjektet med högt värde uteblir. Det bedöms därmed heller inte bli någon fysisk påverkan på den värdefulla fladdermusmiljön inom planområdet. Även den alternativa utformningen kan dock medföra viss ökad belysning utomhus, vilket skulle kunna påverka fladdermöss negativt. Påverkan på skyddade arter är dock inte helt utredd och bedömningen är därför gjord med vissa osäkerheter.

Sammantaget bedöms den alternativa utformningen inte medföra några konsekvenser för miljöaspekten naturmiljö.

5.2.6 Nollalternativets konsekvenser

Den befintliga användningen, eller liknande användning, av hospitalsbyggnaden samt dess parkområde kommer att fortsätta. Nollalternativet medför att naturmiljön inom planområdet bevaras förutsatt att befintlig markanvändning kvarstår och därför bedöms inga negativa konsekvenser uppstå. Till skillnad från planförslaget skyddas dock inte träden med planbestämmelser i nollalternativet, vilket i praktiken skulle kunna medföra att träd kan tas ned i framtiden.

5.2.7 Kumulativa effekter

Planförslaget i sig medför inte särskilt stora konsekvenser för naturmiljön, men tillsammans med övrig exploatering i Ulleråker och centrala delar av Uppsala medför utvecklingen kumulativa effekter för naturmiljön i dessa områden.

Utbyggnaden av spårvägen intill aktuellt planområde medför att ett antal träd inom den västra delen av planområdet kommer att tas ned. Nedtagningen av dessa träd är inte en följd av det aktuella planförslaget, men innebär negativa kumulativa effekter för naturmiljön i planområdet.

Detaljplanen för Hospitalet kan medföra en ökad mängd belysning utomhus, vilket tillsammans med övrig utveckling i Ulleråker kan påverka fladdermöss negativt. Denna påverkan behöver utredas i den artskyddsutredning som är under framtagande. Utöver det kan även tillbyggnaden inom detaljplanen tillsammans med den övriga utvecklingen inom Ulleråker påverka spridningssamband för fladdermöss negativt.

I området omkring den aktuella detaljplanen finns tallskogsmiljöer med högt naturvärde samt med förekomst av rödlistade och skyddade arter. Den stadsbebyggelse som planeras i anslutning till den aktuella detaljplanen innebär förlust av naturvärden och kan även innebära negativa effekter inom aktuell detaljplan genom att de miljöer som sparas i större utsträckning kan komma att skuggas.

Hårdgjorda ytor och stadsbebyggelse inom Ulleråker skapar barriärer för vissa arter som gör att spridningsmöjligheterna mellan kvarvarande naturmiljöer begränsas. Exploateringen i området innebär därmed att övergripande spridningssamband för tallskog och lövskog försvagas, vilket kan medföra negativa konsekvenser för biologisk mångfald i ett större sammanhang. Spridningssambanden för tallskog och lövskog som helhet, och därmed även spridningssambanden mellan närliggande naturreservat, kan försvagas. Effekternas omfattning kan dock variera beroende på art, vilket ytterligare understryker behovet av fördjupade utredningar för fåglar och fladdermöss.

Inom ramen för den populationsmodellering och sårbarhetsanalys som genomförts för cinnoberbagge har effekterna av nu pågående planering inom kommunen studerats (Calluna, 2023). Modelleringen visar att om all planerad exploatering inom centrala Uppsala genomförs skulle livsmiljöer för den lokala populationen av cinnoberbagge i området minska med cirka 18 procent. Kvaliteten på befintlig livsmiljö utanför exploateringsområdena, i så kallade förstärkningsytter, behöver därför förbättras så att inte den kontinuerliga ekologiska funktionen påverkas och så att mängden tillgänglig livsmiljö inte minskar totalt sett. För att simulera positiv förändring på den lokala populationen modellerades därför förstärkningsåtgärder, där skötseln av lämpliga skogsområden som Uppsala kommun har rådighet över, anpassas för att skapa mer lövträd och mer död ved av lövträd samt att höja kvaliteten. Simuleringarna av förstärkningsåtgärder visar att det är teoretiskt möjligt att genomföra all föreslagen

exploatering utan att mängden tillgänglig livsmiljö för cinnoberbagge minskar eller att cinnoberbaggens bevarandestatus försämras. Syftet med den framtagna skötselplanen är att gynna cinnoberbagge i utpekade förstärkningsytor inom den lokala populationens utbredningsområde i och kring Uppsala stad. Tanken är att förstärkningsytorna med hjälp av skötselåtgärder ska utvecklas till lämpliga livsmiljöer för cinnoberbagge. Syftet är även att säkerställa den kontinuerliga ekologiska funktionen i cinnoberbaggens utbredningsområde samtidigt som vissa livsmiljöer tas i anspråk för planerad exploatering. Genomförande av förstärkningsåtgärderna påbörjades hösten 2024. Skyddsåtgärder för cinnoberbagge, med syftet att inte påverka dess bevarandestatus, hanteras i ansökan om artskyddsdispens.

Baserat på nuvarande information om detaljplanens effekter tillsammans med övrig planerad exploatering och då åtgärder är under fortsatt utredning är det i dagsläget inte möjligt att utesluta negativ påverkan på fladdermössens och fåglars bevarandestatus.

De kumulativa effekterna av att flera detaljplaner färdigställs i linje med planprogrammet är att värdefulla livsmiljöer för arter knutna till gammal tallskog försvinner och att spridningssambanden successivt kommer att försvagas i takt med att området byggs ut. Stadsutveckling inom Ulleråker innebär en kraftig fragmentering och habitatförlust och bedöms medföra stora negativa effekter för spridningssambandet inom tallnätverket.

De kumulativa effekterna för naturmiljön bedöms bli stora negativa.

5.2.8 Åtgärder och anpassningar

Inarbetade åtgärder:

- Planförslaget reglerar att naturvärdesträd, särskilt skyddsvärda träd och kulturhistoriskt värdefulla träd ska skyddas och får endast fällas om det är sjukt eller utgör en säkerhetsrisk. Värdefulla träd som tas ner ska ersättas av nya träd, i möjligaste mån av samma sort och med samma placering.
- Större delen av planområdet planläggs som PARK för att bevara de naturvärden som finns på platsen idag.

Åtgärder som ska genomföras inom projektet:

- Genomförande av åtgärderna ska säkerställas genom att de inarbetas i detaljplanens miljösäkringsplan. Där så är möjligt ska relevanta villkor inarbetas i kommande markanvisningsavtal och följas upp genom kommunens systematiska kvalitets- och hållbarhetssäkring inom varje anvisningsförfarande.
- Artskyddsutredningar för fåglar och fladdermöss är under framtagande.
- Träd som ska bevaras kommer skyddas från skador på rötter, stammar och grenverk under byggskedet. Exempelvis kommer det inte ske någon schaktning, transport eller upplag inom två meter från trädens krona och dropplinje. Innan byggarbetet påbörjas bör därför träden i området inhägnas, inklusive krona och rotsystem. Åtgärderna bör utformas och kontrolleras av arborist. Berörd personal samt entreprenad ska inför ett arbete utbildas i frågor om skydd av träd under byggnation.
- En ny naturvärdesinventering i fält kommer genomföras i närtid för att säkerställa planområdets naturvärden, eftersom nuvarande bedömningar är preliminära.
- Påverkan på fladdermöss till följd av belysning kommer utredas och åtgärder kommer att sammanställas i ett belysningsprogram.

Förslag på ytterligare åtgärder och utredningar:

- Lämpliga åtgärder för arter knutna till områdets lövskogs nätverk bör utredas. Åtgärdsplanen bör utformas i samordning med dispensansökan avseende cinnoberbagge samt med beaktande av kommande utredningar gällande fåglar och fladdermöss, så att åtgärderna harmonieras.

5.3 REKREATION OCH FRILUFTSLIV

Rekreation är ett vitt begrepp, men i denna MKB avses den typ av rekreation som äger rum i gröna utomhusmiljöer såsom exempelvis i friluftsområden, parker samt vid sjöar och vattendrag. Det kan röra sig om allt från vardagsrekreation som hundpromenader eller joggingturer till sociala sammankomster. För att ett rekreationsområde ska fungera som en avkopplande miljö finns det krav på kvaliteter såsom tystnad samt vackra och omväxlande miljöer. Vid bedömning av en plats rekreativa värden kartläggs bland annat platsens rekreativa strukturer såsom vägar, stigar, utkiksplatser, barriärer, målpunkter och landmärken. Inom fysisk planering behöver både påverkan på och tillgänglighet till rekreativa värden analyseras. Störningar som sänker kvaliteten på ett rekreationsområde kan till exempel vara buller eller visuella inslag av exempelvis infrastruktur.

5.3.1 Bedömningsgrunder

Plan- och bygglagen

I 2 kap. plan- och bygglagen preciseras ett antal allmänna och enskilda intressen. Där anges bland annat att hänsyn ska tas till natur- och kulturvärden. I lagen anges att det kan göras genom att exempelvis främja en från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper. Det står även att planeringen ska främja en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden och kommunikationsleder.

5.3.2 Metodik och underlag

Beskrivningar och bedömningar av rekreations- och friluftsvärden baseras på beskrivningar av de värden som dels angetts i tidigare planarbete, exempelvis i översiktsplan, fördjupad översiktsplan och planprogram, samt i planbeskrivningen och gestaltungsprogrammet för planförslaget (Uppsala kommun, 2025). Bedömningar är även gjorda utifrån fältbesök i området under hösten och vintern år 2022 samt vintern år 2025.

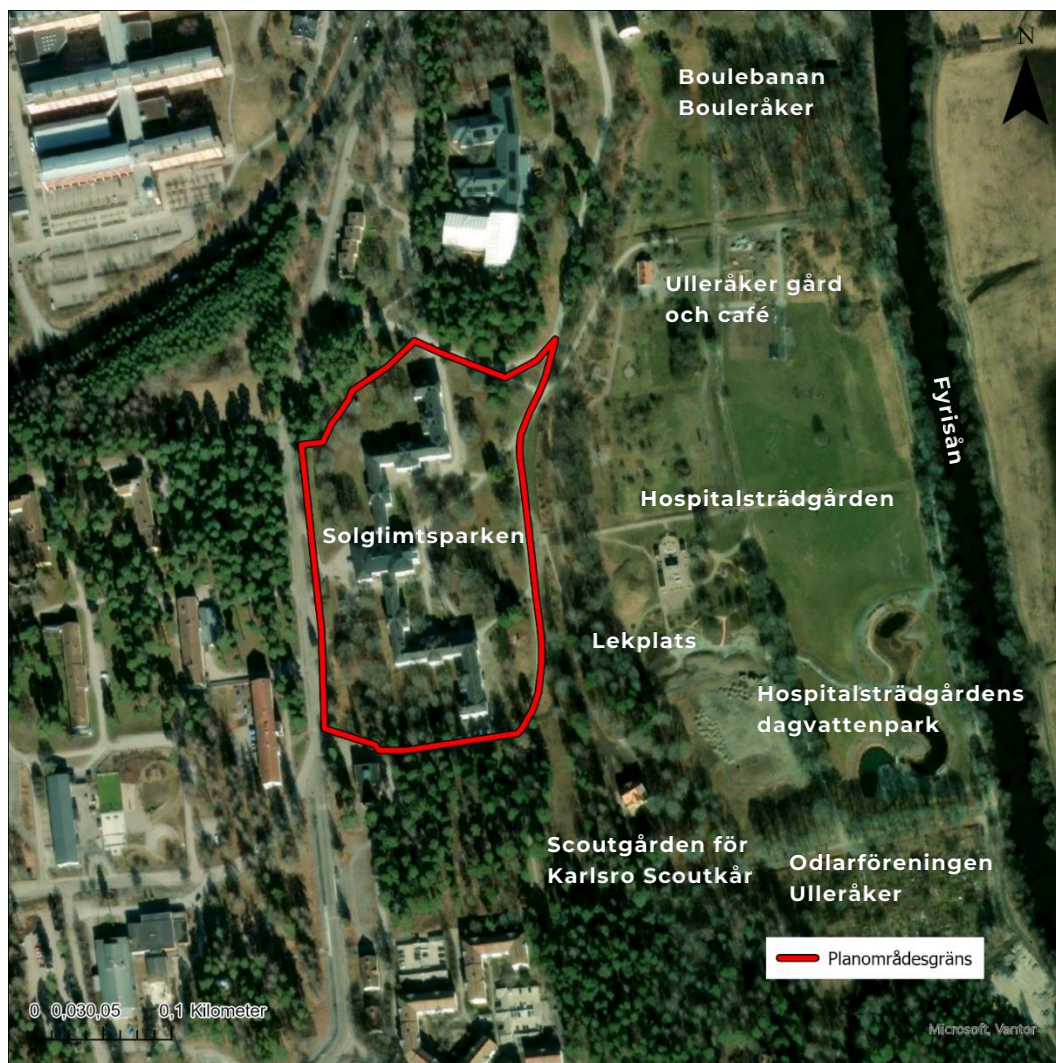
5.3.3 Nuläge

I Ulleråker i stort förekommer flera områden med höga rekreativa värden. De rekreativa målpunkter som finns idag är kopplade till områdets naturvärden och institutionella miljö.

Det aktuella planområdet utgörs, förutom av hospitalbyggnaden, av den omgivande Solglimtsparken (se Figur 18). Det är en barockinspirerad parkanläggning med tydlig symmetriaxel och siktlinje österut mot Fyrisån och det öppna landskapet. I parken finns även ett arboretum med både inhemska och exotiska trädarter. Öster om planområdet ligger Hospitalsträdgården, som idag är en stadspark tillgänglig för allmänheten (se Figur 18). Hospitalsträdgården, och det anslutande åstråket längs med Fyrisån, utgör kärnområden i stadens grönstruktur då den hyser ett rikt växt- och djurliv och värdefulla rester av historiska parkelement. Parken som helhet har en intressant historia och var

från 1800-talet del av Uppsala central-hospitals park- och trädgårdsanläggning. Sedan sjukhusverksamheten lades ner fick grönområdet växa relativt fritt under en längre tid.

Hospitalsträdgården används flitigt av Uppsalaborna för bland annat promenader och löpning, samt mer organiserade rekreativa aktiviteter. Inom parken finns flera viktiga rekreativa mötespunkter så som Scoutgården Karlsro Scoutkår, en utflyktslekplats, Hospitalsträdgårdens dagvattenpark, Odlarföreningen Ulleråker, Boulebanan med boulebanor och food trucks, konstplatser, naturstigar och ett café (se Figur 18). Parken används även som evenemangsområde vid exempelvis midsommarfiranden och valborg.

Figur 18. Målpunkter för rekreation i området omkring Hospitalsbyggnaden.

Parkens kvaliteter har förädlats utifrån Ulleråkers unika natur-, kultur- och vistelsevärden. Parken har rustats upp med gångvägar, entréer, bänkar, skyltar och belysning som stärker kopplingen till omgivningen. I mittaxeln framför Hospitalsbyggnaden har ett terrasssystem med gångvägar och en tillgänglig gångramp byggts över åsens höjdrygg.

Planområdet innefattar stora delar av Solglimtsparken. Parkmiljön är av halvöppen karaktär med gräsytor, buskar och enskilda träd. I planområdet finns även en stor variation av äldre lövträd med höga naturvärden. De rekreativa upplevelsevärdena utgörs både av den särpräglade miljön och av vyerna från planområdet. De flesta rekreativa målpunkter befinner sig utanför planområdet, men samlingsplatser och upplevelsen av

miljön innefattar även delar av planområdet. Detta gäller särskilt den östra delen av Solglimtsparken som kopplar till Hospitalsträdgården. Dessa innehar även sociala, estetiska och kulturhistoriska värden.

Längs med Fyrisån öster om planområdet finns vandringsstigen Ultunavandringen som är en del av Linnéstigarna. Linnéstigarna är rekonstruktioner av Carl von Linnés åtta pedagogiska naturvandringar i Uppsalatrakten, de så kallade Herbationes Upsalienses. Ultunavandringen är en av de totalt åtta vandringarna. Leden är sju kilometer lång med sex knutpunkter att upptäcka. Vid knutpunkterna finns information om platsen och möjlighet att "ringa Linné" och höra honom berätta om hur landskapet såg ut på hans tid. Ultunavandringen är också en digital skattjakt, en så kallad multicache, där du med hjälp av ledtrådar kan samla koordinater till skatten.

Genom planområdet går Lunsen-Hågadalenstråket. Stråket sträcker sig från Stordammen via Sävjaån, Åriket, Kronparken och Stadsskogen. Mellan Ultunaåsen i Årike Fyris och Hågadalen binder stråket ihop tallnätverket.

Figur 19. Karta över gröna stråk. Planområdets ungefärliga placering är markerad med röd cirkel. Källa: Nivå, 2026.

Planområdet ligger även i närheten av större grönområden som är utpekade med särskilt syfte att erbjuda rekreation och friluftsliv (se Figur 19). I norr ligger det kommunala naturreservatet Kronparken, som är en del av ett sammanhängande tallnätverk. Här finns ett stort bestånd av tallar, många över 300 år gamla, samt några jättetallar som når över 30 meters höjd och har en stamdiameter på omkring en meter. Området har höga rekreativvärden med flera stigar samt en cykelbana längs med Regementsvägen i gränsen mot naturreservat. På västra sidan av Dag Hammarskjölds väg ligger Gula stigens naturreservat. Reservatet omfattar en rad naturmiljöer utmed vandringsleden Gula stigen och syftar bland annat till att säkerställa tillgängligheten till ett tätortsnära sammanhängande grönstråk. Öster om planområdet, strax söder om Uppsala

stadskärna, ligger Årike Fyris naturreservat som sträcker sig över Fyrisån på båda sidor (se Figur 19). Reservatet har ett högt rekreativvärde med bland annat vandringsleder, fågeltorn och utkikstorn. Längs med Fyrisån sträcker sig även Södra Åstråket, ett område som utvecklats för park, rekreation och friluftsliv. Årummet är idag en av stadens mest använda vistelsemiljöer.

5.3.4 Planförslagets konsekvenser

I planförslaget ska park- och naturmiljön i planområdet till största del bevaras i sin ursprungliga form och karaktär. Stor vikt läggs vid att säkerställa att utveckling sker med hänsyn till platsens kulturhistoriska värden.

Marken för den planerade tillbyggnaden söder om den befintliga hospitalsbyggnaden utgörs i dagsläget av en grönyta med omkringliggande träd. Tillbyggnaden bedöms medföra viss påverkan för de rekreativa värdena i området, då platsen kan komma att upplevas mindre lummig. Träd som idag ligger i nära anslutning till den planerade tillbyggnaden avses att bevaras, vilket kan mildra den negativa effekten. Beroende på hur byggnaden utformas kan dock ett träd komma att påverkas. Samtidigt föreslås tillbyggnaden i den delen av planområdet som idag inte bedöms innehålla några större rekreativa värden.

Regleringen av kvartermark längs hospitalbyggnadens närmsta utemiljö möjliggör för bland annat uteserveringar och liknande användningar av marken intill byggnaden. Planförslaget bedöms därför innebära en risk att ytorna intill byggnaden upplevs privatiserade och därmed otillgängliga. Då dessa ytor idag inte bedöms innehålla några större rekreativvärden bedöms påverkan dock vara begränsad. Samtidigt kan verksamheterna göra att delar av byggnaden tillgängliggörs för besökare och att fler människor besöker området för rekreation. Att fler personer förväntas besöka området kan även bidra till ökad trygghetskänsla, vilket är positivt. Samtidigt kan ett ökat användande av planområdet leda till ett ökat slitage. Det kan i sin tur leda till negativa konsekvenser.

Platsen för den föreslagna tillbyggnaden ligger i anslutning till det sammanhängande grönstråk som sträcker sig från de södra delarna av planområdet till närliggande grönområden i söder och vidare till naturreservaten Årike Fyris och Uppsala Kungsängen (se Figur 12). Detta sammanhängande grönstråk avses att bevaras.

I planförslaget ingår att återskapa och bevara parkens olika karaktärer utifrån platsens kulturhistoriska värde. Återplantering av träd i historiska lägen samt av bersåer och häckar förväntas genomföras. Gamla träd ska bevaras så långt som möjligt och återplantering av samma art ska göras när träd behöver tas ned. Igenvuxna eller hårdgjorda gångstråk planeras att iordningställas och grusläggas i parkområdet, vilket kan leda till bättre rekreativmöjligheter inom planområdet.

Parken kommer troligtvis fortsatt kunna nyttjas av Uppsalabor för de rekreativa aktiviteter som utförs i dagsläget även inom föreslagen plan. Då planförslaget innebär marginella skillnader kopplade till de grönområden som pekats ut som viktiga för rekreation och friluftsliv bedöms planförslagets påverkan på aspekten som liten.

Den planerade förändringen inom planområdet väntas inte medföra negativ påverkan på bedömningsgrunderna för rekreativvärden som beskrivs i 3 och 4 kap. miljöbalken, som påtalar att en god bebyggd miljö ska innehålla natur- och grönområden och grönstråk i

god kvalitet, tillgängligt och i närhet av bebyggelse. Även 2 kap. plan- och bygglagen gällande hänsyn till natur- och kulturvärden antas kunna uppfyllas. I lagen anges att hänsyn kan tas genom att exempelvis främja en, från social synpunkt, god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper. Förutsatt att de kulturhistoriska värdena återställs enligt planförslaget och att området fortsatt upplevs som öppet för allmänheten även med andra verksamheter i byggnaden bedöms planförslaget inte ha någon negativ påverkan på planområdets rekreativa värden.

Sammantaget bedöms planförslaget medföra små positiva konsekvenser. Detta eftersom den historiska parken ska återskapas och bevaras utifrån dess kulturhistoriska värde, vilket även kan förhöja parkens rekreativa värden.

5.3.5 Den alternativa utformningens konsekvenser

Den alternativa utformningen skiljer sig endast genom att tillbyggnaden inte kommer att byggas och att gräsytan sydväst om hospitalsbyggnaden kommer att bevaras. Inga träd kommer heller att behöva tas ned under byggskedet. Eftersom denna plats inte anses ha särskilda värden för rekreation så bedöms dock skillnaden som liten.

I övrigt bedöms rekreativvärdena av den alternativa utformningen påverkas i likhet med planförslaget.

Sammantaget bedöms därför den alternativa utformningen medföra samma små positiva konsekvenser avseende rekreation och friluftsliv som planförslaget.

5.3.6 Nollalternativets konsekvenser

Då nollalternativet inte innebär en större omvandling av området så bedöms rekreativvärdena på platserna intill hospitalsbyggnaden i stort sett att kvarstå. Sammantaget bedöms nollalternativet inte medföra några konsekvenser för rekreation och friluftsliv.

5.3.7 Kumulativa effekter

Den föreslagna utvecklingen i Ulleråker som helhet, inklusive angränsande planområden, innebär ytterligare förlust av grönstruktur. Ulleråker som helhet kommer få en annan karaktär med stadsstrukturer och kvarter samt tillskott av ett kollektivtrafikstråk genom området. Eventuella barriäreffekter kommer behöva beaktas i kommande planering för att säkerställa tillräckliga passager över kollektivtrafikstråket och att tillgängligheten utmed befintliga gröna stråk inte begränsas. Den nya stadsdelen, där aktuell detaljplan utgör en del, kan komma att påverka den rekreativa upplevelsen i området. Den relativa avskildhet, lummighet och lugn som råder idag minskar till följd av den nya täta stadsdelen.

De kumulativa effekterna av att fler detaljplaner genomförs i enlighet med planprogrammet innebär att trycket på kvarvarande rekreativsytor ökar, även de inom aktuellt planområdet. Samtidigt kan utvecklingen innebära mer diversifierade grönytor med större inslag av park och ytor för lek. Utvecklingen av Ulleråker innebär även att boende i området kommer ha tillgänglighet till större sammanhängande grönområden och rekreativa målpunkter såsom exempelvis årummet och Kronparken.

5.3.8 Förslag på åtgärder

Inarbetade åtgärder:

- Delar av planområdet planläggs som park, med egenskapsbestämmelser som syftar till att bevara äldre träd och utveckla parken med hänsyn till de kulturhistoriska värdena.
- Planen syftar även till att säkerställa att parkmiljöerna är fortsatt tillgängliga för allmänheten och att det går att röra sig sammanhängande i parkmiljön, runt byggnaden samt genom portikerna.

Åtgärder som ska genomföras inom projektet:

- Planområdets parkomgivning har utvecklats för rekreation med exploateringsmedel från utvecklingen av Ulleråker.
- Återställande av äldre parkstruktur genom att återskapa igenvuxna eller borttagna gångvägar och öppna upp hårdgjorda ytor.
- Skyltning av kulturhistoriska värden samt av parkträden.
- Återplanteringar av berså, häckar och träd i historiska lägen ska ske i parkområdet.
- Belysning för att göra delar av området mer tillgängligt och skapa trygghetskänsla. Belysningen ska utformas med hänsyn till områdets naturvärden och arter.

Förslag på ytterligare åtgärder och utredningar:

- Åtgärder för att begränsa slitage på grönytor bör ses över och genomföras.
- Omkringliggande rekreativsmöjligheter bör tydliggöras genom skyltning av stråken eller vägarna dit.
- Potentiella barriäreffekter bör beaktas och åtgärder bör vidtas vid behov, speciellt i anslutning till kollektivtrafikstråket. För att få till goda passagemöjligheter är samarbete med intilliggande detaljplaner viktigt.

5.4 MARKFÖRORENINGAR

Markföroreningar kan uppstå genom att en verksamhet på en plats eller i angränsande områden hanterat kemikalier ovarsamt, till exempel genom spill eller läckage.

Föroreningar kan även komma till en plats genom tillförda massor.

5.4.1 Bedömningsgrunder

För markföroreningar har Naturvårdsverket tagit fram generella riktvärden för två typer av markanvändning, Känslig markanvändning (KM) och Mindre känslig markanvändning (MKM). Med hänsyn till områdets känslighet avseende grundvatten samt då detaljplanen bland annat avser hotell och utbildningslokaler där människor kommer vistas i stor omfattning bedöms de generella riktvärdena för känslig markanvändning tillämpliga.

Resultaten har även jämförts mot Naturvårdsverkets framtagna nivåer för "mindre än ringa risk" (MRR) om återanvändning av jordmassor är aktuell.

5.4.2 Metodik och osäkerheter

Tre miljötekniska markundersökningar har tagits fram för att kartlägga föroreningsituationen inom planområdet och dess närhet:

- Miljöteknisk markundersökning Ulleråker, Översiktlig inventering med förslag till handlingsplan. Sweco, 2016a.
- Miljöteknisk markundersökning inom områdena för detaljplanerna etapp Dp1a och Dp1b samt asfaltsprovtagning inom befintligt vägnät. Sweco, 2016b.
- Miljöteknisk markundersökning, Ulleråker hospital. Sweco, 2021.

5.4.3 Nuläge

En översiktlig inventering av Ulleråkers historik, vilka verksamheter som funnits och i vilken omfattning de förekommit har tagits fram för hela planprogramområdet (Sweco, 2016a). I inventeringen identifierades ett antal verksamheter som kan ha medfört föroreningar i området, varav uppvärmningen av hospitalbyggnaden bedöms vara en.

För att värma upp byggnaden eldades det med kol fram till att den centrala panncentralen upprättades 1960. Vid hantering och lagring av kolet finns det risk att en kontaminering av närliggande mark har skett. Kolförråd och eldningspanna var lokaliserade i det så kallade Mittpartiet i mitten av byggnaden. Föroreningar av PAH (Polycykliska aromatiska kolväten) och tungmetaller kan förekomma i marklagren där förvaring har skett.

Provtagningar av jorden inom planområdet visade att det finns två platser där föroreningar över riktvärdena för känslig markanvändning förekommer, se Figur 20. Dels området öster om huvudbyggnaden vid fontänen, dels väster om huvudbyggnaden där kollagring antas ha skett. Bly identifierades i två provpunkter (Sweco, 2021). För samlingsprovet var halten bly 117 mg/kg, vilket kan jämföras med riktvärdet för känslig markanvändning på 50 mg/kg. Kvicksilver har identifierats i en provpunkt (Sweco, 2021), med en kvicksilverhalt på 0,44 mg/kg, vilket kan jämföras med riktvärdet för känslig markanvändning på 0,25 mg/kg.

Båda dessa föroreningar bedöms vara avgränsade i djupled, då analys av underliggande jordlager inte påvisade halter över riktvärdet för känslig markanvändning av respektive ämne. De påträffade föroreningarna bedöms inte utgöra någon hälso- eller miljörisk där de ligger idag med den nuvarande markanvändningen och föranleder inga akuta åtgärder (Sweco, 2021).

Intill planområdesgränsen gick det ett järnvägsspår som användes för transport av bland annat kol till husen i närområdet. Kolen kom med båt via Fyrisån och lastades av för vidare transport med den lokala järnvägen. Vid transporterna finns det risk att kol har spillts och förorenat marken längs spåret. Denna förorening har troligtvis skett i en begränsad utsträckning och spridits ut längs spåret. Järnvägsvagnarna var drivna med häst, därav har ingen förorening skett från järnvägsdriften (Sweco, 2021).

Prover i asfalten har även genomförts längs de asfalterade vägar som löper runtom Hospitalsbyggnaden. Provresultaten visade att asfalten inte innehöll, eller enbart innehöll spår av, PAH (Sweco, 2016b). Det tyder på att asfalten inte innehåller tjära.

Figur 20. Potentiellt förorenade områden och provtagningspunkter inom och intill planområdet.

Rivning och avlägsnande av delar av en oljeisolerad och markförlagd högspänningskabel som sträckte sig genom planområdet har sedan tidigare hanterats inom ramen för ett 12:6-samråd samt dispens från bestämmelser gällande biotopskydd, strandskydd och vattenskydd. Då effekterna av åtgärden redan beskrivits inom ramen för ovan nämnda förfaranden behandlas dessa inte i denna MKB.

Inga grundvattenprover har tagits inom planområdet, vilket innebär att det saknas kunskap om eventuella markföroreningar förekommer i grundvattnet.

5.4.4 Planförslagets konsekvenser

Markarbeten kommer att utföras både i området bakom och omkring hospitalbyggnaden, bland annat för anläggning av en asfalterad väg och parkeringar i parkområdet, samt invid byggnaden där det planeras för en tillbyggnad. I parkområdet planeras även för byggandet av flera paviljonger, ett miljöhus och en elnätstation. Vid provtagningspunkten som uppmätt halter över känslig markanvändning för kvicksilver, i planområdets östra del (Figur 20), planeras ingen förändring av markanvändningen. En bit norr om provtagningspunkten föreslås den nuvarande parkvägen i asfalt att bytas till grusväg. Vid schaktning kan eventuellt förorenad jord blottläggas. Genomsläppligheten av dagvatten kan också antas öka på en grusad yta jämfört med om samma yta är hårdgjord. I anslutning till entréplatsen finns två provtagningspunkter som uppmätt halter över känslig markanvändning för bly (Figur 20). Vid den punkt som återfinns direkt väster om huvudentrén finns planer på att eventuellt nyanlägga asfalt. Om schaktning för att ta bort redan asfalterad mark kommer att genomföras behöver skyddsåtgärder vidtas för att minimera riskerna med att sprida markföroreningar. Enligt den miljötekniska markundersökningen som genomförts av Sweco (2021) bedöms de förhöjda blyhalterna vara avgränsade till det översta svarta lagret.

Den provpunkt som är strax sydväst om huvudentrén ligger på mark angiven för PARK med planer för paviljong och byggnadsverk. Skulle paviljong eller byggnadsverk uppföras just på platsen för uppmätta markföroreningar kan åtgärder behöva genomföras för att minimera risken att föroreningar sprids. Annars kan planförslaget medföra negativa konsekvenser i planområdet.

På den mark som pekats ut för tillbyggnad intill den befintliga byggnaden och för uppförande av miljöhus, samt för de paviljonger och byggnadsverk i övriga parkområdet, finns idag inga kända föroreningar. Samtidigt är föroreningssituationen runtomkring hospitalsbyggnaden delvis okänd, vilket medför en risk för att föroreningar kan påträffas. Kommunen avser att göra kompletterande provtagningar inom planområdet och därefter ta fram en riskbedömning med tillhörande åtgärdsförslag för hanteringen av påträffade markföroreningar.

Tolv av analyserna visade på halter över mindre än ringa risk, MRR, vilket innebär att eventuella schaktmassor från dessa delar inte kan återanvändas i anläggningsarbete utanför området utan att en anmälan upprättas och inlämnas till tillsynsmyndigheten. Prover på platsen visade låga utlakningshalter. Samtliga utlakade metaller var under kriterierna för att få tas emot på en deponi för "inert avfall". Inert avfall är sådant avfall som inte genomgår några väsentliga fysikaliska, kemiska eller biologiska förändringar. Däremot är TOC (total organiskt kol) halten högre än det tillåtna värdet och en dialog med mottagningsanläggningen kan anses lämpligt för att avgöra lämplig deponi. Samtliga utlakade halter från platsen klarade däremot kriterierna för att få tas emot på en deponi för "icke farligt avfall".

Förutsatt att en korrekt hantering av förorenade jordmassor genomförs bedöms planförslaget medföra små positiva konsekvenser för föroreningssituationen i planområdet och därmed även människors hälsa och miljö. En korrekt hantering av markföroreningarna kan förhindra att föroreningar sprids till omgivande jord och vatten över tid. Bedömningen är gjord med vissa osäkerheter då riskbedömningen inte är genomförd än.

5.4.5 Den alternativa utformningens konsekvenser

I marken där tillbyggnaden är tänkt har provtagningar genomförts utan påvisade markföroreningar. Övriga planbestämmelser gällande byggande av miljöhus, paviljonger och tidigare igenväxta och asfalterade gångstråk som ska tas upp och grusas kvarstår. Påverkan på föroreningssituationen i området bedöms därför vara samma som för planförslaget och medföra inga till små positiva konsekvenser.

5.4.6 Nollalternativets konsekvenser

I nollalternativet bedöms användningen av utemiljön vara densamma som i nuläget. Detta innebär en risk för att förorenande områden inte kommer att saneras. Då eventuella markföroreningar som kan finnas inom planområdet inte kommer att åtgärdas kvarstår risken att föroreningar kan spridas till yt- och grundvattnet. Nollalternativet bedöms därmed innebära en risk för små negativa konsekvenser för människors hälsa och miljö.

5.4.7 Kumulativa effekter

Med de planerade förändringarna av både planområdet och områdena runtomkring kommer antalet människor som bor och rör sig i Ulleråker att öka. De eventuella markföroreningar som kan finnas i området riskerar därför att utsätta fler människor för risker kopplat till hälsa. Samtidigt gör denna exploatering att möjligheterna för att åtgärder vidtas för att hantera föroreningssituationen i området ökar, vilket kan leda till positiva konsekvenser för människors hälsa.

5.4.8 Förslag på åtgärder

Inarbetade åtgärder:

- Inga åtgärder.

Åtgärder som ska genomföras inom projektet:

- Ytterligare provtagning inom planområdet ska göras samt en riskbedömning med tillhörande åtgärdsförslag.

Förslag på ytterligare åtgärder och utredningar:

- Ifall markarbeten utförs vid hospitalbyggnaden där förhöjda halter bly påträffats i det översta svarta lagret, bör materialet avlägsnas i samband med schaktning eller asfaltering.

5.5 YT- OCH GRUNDVATTEN

Ytvatten avser vatten som förekommer på markytan eller i öppna vattenmiljöer, exempelvis hav, sjöar och vattendrag, och skiljer sig därmed från grundvatten som förekommer under markytan. Dagvatten utgörs av vatten som tillfälligt ansamlas på markytan till följd av nederbörd, snösmältning eller uppträngande grundvatten och kan genom ytavrinning eller dagvattensystem nå ytvattenförekomster.

Grundvatten bildas när nederbörd tränger ner i marken. Gränsen där samtliga hålrum, sprickor och porer i marken är vattenfyllda kallas för grundvattenyta. Inom ett avrinningsområde styrs grundvattenytan av ett antal olika faktorer såsom marknivåns höjdskillnader, väderleksförhållanden, närliggande vattendrag samt lokala berg- och

jordarter. I urbana miljöer påverkas grundvattenförhållandena även av hårdgjorda ytor, ledningar i mark med mera.

Yt- och grundvatten ingår som en integrerad del av det hydrologiska kretsloppet och det sker också ett ständigt utbyte mellan yt- och grundvatten. Avgörande för de olika vattnens kvalitet är deras naturliga egenskaper samt den omgivningspåverkan de utsätts eller tidigare utsatts för.

Påverkan på yt- och grundvatten är starkt beroende av intilliggande markanvändning. En ökad andel hårdgjorda ytor såsom asfalt ökar mängden dagvatten medan föroreningsmängden i dagvattnet är beroende av vilka verksamheter som finns inom avrinningsområdet och huruvida dagvattnet renas innan det når recipienten. En ökad andel hårdgjorda ytor såsom asfalt minskar infiltrationen till grundvattnet medan föroreningsmängden i grundvattnet är beroende av vilka verksamheter som finns.

5.5.1 Bedömningsgrunder

Miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten

År 2000 trädde det så kallade Vattendirektivet - EU:s gemensamma regelverk – i kraft. Syftet med direktivet är att säkra en god vattenkvalitet i Europas yt- och grundvatten. Sjöar, vattendrag, kust- och grundvatten som omfattas av Vattendirektivet kallas formellt för vattenförekomster.

År 2016 fastställdes miljö kvalitetsnormer för landets samtliga vattenförekomster. Miljö kvalitetsnormer för vatten uttrycker den kvalitet en vattenförekomst ska ha vid en viss tidpunkt. Miljö kvalitetsnormerna för ytvattenförekomster omfattar kemisk och ekologisk status. Huvudregeln är att alla vattenförekomster ska uppnå god ekologisk och god kemisk status till nästa fastställda planeringscykel inom vattenförvaltningen. Undantag kan dock ges där en senare tidpunkt anges. Statusbedömningen bygger på klassning av ett antal underliggande så kallade kvalitetsfaktorer.

Miljö kvalitetsnormerna är styrande för myndigheter, till exempel i samband med kommuners planering. En ny detaljplan får inte försämra statusen hos en vattenförekomst eller äventyra att miljö kvalitetsnormerna kan följas. Sedan den så kallade Weserdomen i EU-domstolen år 2015 har praxis för icke-försämringskravet skärpts. Domen har tydliggjort att det finns ett försämringsförbud för status även på kvalitetsfaktornivå och inte bara på den övergripande nivån. En kvalitetsfaktor som redan har dålig status får inte försämrats överhuvudtaget. Utöver icke-försämringskravet ska medlemsstaterna enligt vattendirektivets artikel 4 a ii "skydda, förbättra och återställa alla ytvattenförekomster". Mot bakgrund av denna skrivelse, och 2 kap. 2–3 §§ miljöbalken, finns det även en skyldighet att bidra till en förbättring av recipientens status (förbättringskravet).

Miljö kvalitetsnormerna för grundvattenförekomster omfattar kemisk och kvantitativ grundvattenstatus. I likhet med ytvattenförekomster har grundvattenförekomster ett icke-försämringskrav kopplat till sig, vilket innebär att de ska bibehålla god status och att mänskliga verksamheter inte får försämra statusen i någon förekomst.

Vilka föroreningar som har fastställda riktvärden för kemisk statusklassificering, och därmed får beslutade miljö kvalitetsnormer, är bestämt på nationell nivå. Oavsett vilka ämnen som har fastställda riktvärden och beslutade miljö kvalitetsnormer ska dock riskbedömningen för en grundvattenförekomst ske utifrån de föroreningar som kan

orsaka risk för påverkan på dricksvattenanvändningen och grundvattenberoende ekosystem.

De för planförslaget aktuella miljökvalitetsnormerna återges i avsnitt 5.5.3 Nuläge.

Uppsala kommuns vattenprogram

Sedan 2021 finns ett Vattenprogram för Uppsala kommun (Uppsala kommun, 2021). Programmet har fyra målområden kopplade till vattenfrågor:

- Levande sjöar och vattendrag
- Rent grundvatten
- Nederbörd som skördas
- Dagvatten

För målområde 2 – rent grundvatten anger vattenprogrammet att den långsiktiga samhällsplaneringen ska prioritera det långsiktiga skyddet av grundvattenförekomster samt att Uppsala kommun aktivt ska verka för att grundvattenförekomsterna uppnår god kemisk och kvalitativ status (enligt EU:S ramdirektiv för vatten).

För målområde 4 – dagvatten gäller bland annat att dagvatten ska uppehållas och renas innan vidare avledning, att Uppsala kommun ska vara offensiv i sitt arbete med god dagvattenhantering, att innovativa lösningar ska prövas i områden som kräver yteffektiva lösningar och att renat dagvatten ska kunna användas för till exempel bevattning. Renat dagvatten ska ses som en resurs och bidra till att minska föroreningen av yt- och grundvatten. Vidare beskriver vattenprogrammet att långsiktig miljöövervakning av dagvattenanläggningar bidrar till att effekten av anlagda åtgärder kan följas.

Uppsala Vattens riktlinjer för dagvattenhantering på kvartersmark anger att en åtgärdsnivå på 20 millimeter ska tillämpas. Detta innebär att dagvattenanläggningar ska utformas så att 20 millimeter regn kan fördröjas och renas samt avtappas under minst 12 timmar innan vidare avledning till förbindelsepunkten för Uppsala Vattens dagvattenledning (Uppsala Vatten, 2018). Riktlinjerna är framtagna för kvartersmark.

Uppsala dagvattenplan

Uppsalas dagvattenplan är ett strategiskt underlag för hur kommunen och andra aktörer ska arbeta med åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten och uppnå miljökvalitetsnormerna enligt EU:s ramdirektiv för vatten. Planen syftar till att ta fram åtgärdsförslag för rening av dagvatten från befintlig bebyggelse för att minska belastningen av näringsämnen och miljöfarliga ämnen samt bidra till att recipienterna når god ekologisk och kemisk status senast 2027.

För Fyrisån Jumkilsån-Sävjaån är åtgärdsbehoven främst kopplade till fosforbelastning från dagvatten och renat avloppsvatten, där påverkan från staden bedöms vara betydande, samt förekomst av ammoniak och vissa miljögifter.

Vid nybyggnation anger dagvattenplanens riktlinjer att dagvatten inom fastigheten ska kunna renas och fördröjas motsvarande 20 millimeter regn under minst 12 timmar innan avledning till den allmänna dagvattenledningen.

Vattenverksamhet

Bortledning av grundvatten är enligt 11 kap. 3 § miljöbalken en vattenverksamhet och kräver tillstånd. Om det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena kan undantag från att söka tillstånd åberopas enligt 11 kap. 12 § miljöbalken.

Vattenskyddsområde

Ett vattenskyddsområde är ett mark- eller vattenområde som inrättas för att skydda en grund- eller ytvattentillgång som nyttjas, eller kan antas komma att nyttjas, som vattentäkt. Det är berörd länsstyrelse eller kommun som både ansvarar för att inrätta vattenskyddsområden och sedermera meddela vilka föreskrifter som ska gälla för dem. Skydds föreskrifterna begränsar verksamheter som kan förorena dricksvattnet på kort eller lång sikt, exempelvis täktverksamhet, spridning av bekämpningsmedel och hantering av kemikalier. Om det finns särskilda skäl kan länsstyrelsen eller kommunen enligt 7 kap. 22 § miljöbalken meddela dispens från dessa föreskrifter. Enligt 7 kap. 26 § miljöbalken får dispens från förbud endast ges om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte. Planområdet ligger inom vattenskyddsområdet Uppsala- och Vattholmaåsarna.

Riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning

Områden som är av riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning omfattas av bestämmelserna i 3 kap. 8 § andra stycket miljöbalken. Vid planering och prövning ska dessa intressen särskilt beaktas för att säkerställa långsiktig tillgång till dricksvatten. Planområdet ligger i nära anslutning till riksintresseområdet för Uppsalaåsens dricksvattenanläggningar. Därför bör indirekt påverkan utredas.

Grundvattnets sårbarhet

För att skydda grundvattenförekomsten och vattentäkten Uppsalaåsen finns sedan 1989 ett vattenskyddsområde, Uppsala- och Vattholmaåsarna, med tillhörande föreskrifter. Mellan 2016–2018 genomfördes även en riskanalys med avseende att utreda sårbarheten för grundvattnet och dricksvattenresursen (Geosigma, 2018). Projektet kallades MÅsen (Markanvändning åsen) och mynnade ut i en rapport, en känslighetskarta och att kommunfullmäktige antog kommungemensamma riktlinjer för markanvändningen inom Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde (WSP, 2025).

Med känslighet avses hur känslig en specifik plats är för att en förorening på markytan eller en marknära förorening ska påverka grundvattnet. Känslighetskartan delar in områden i olika känslighetszoner beroende på risken att förorena grundvattnet. Dessa zoner utgörs av låg, medel, hög respektive extrem känslighetszon. I den publika versionen är hög och extrem känslighetszon sammanslagen av sekretesskäl. Känsligheten bedöms även utifrån hur känslig platsen är med avseende på minskad grundvattenbildning (WSP, 2025).

Riktlinje för markanvändning inom Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde ur grundvattensynpunkt (Uppsala kommun, 2018)

Uppsala kommun har tagit fram riktlinjer för markanvändning inom skyddsområdet för Uppsala- och Vattholmaåsarna baserat på en riskanalys för hela tillrinningsområdet. Grundvattenförekomsterna ska uppfylla miljö kvalitetsnormer för grundvatten samt gränsvärden för dricksvatten enligt Livsmedelsverkets föreskrifter. Riktlinjerna ska

användas vid bedömning av markens förutsättningar för ny verksamhet, exploatering och planhandläggning utifrån risker för grundvattnet. Riktlinjerna omfattar all mark inom Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde inom Uppsala kommun. Ett flertal av riktlinjerna är övergripande och skall ses som en förutsättning för all markanvändning inom tillrinningsområdet för Uppsala- och Vattholmaåsarna:

- Säkerställ att mark- och vattenanvändning inom tillrinningsområdet inte får negativ påverkan på den grundvattenresurs som Uppsala- och Vattholmaåsarna utgör.
- Säkerställ att en riskbedömning rörande grundvattenpåverkan genomförs i tidigt skede som klargör om markanvändningen är lämplig med avseende på risker för grundvattnet.
- Säkerställ att robusta och långsiktigt hållbara riskminimerande åtgärder vidtas utifrån förväntade risker med utgångspunkt i försiktighetsprincipen.
- Säkerställ att exploatering, verksamhet eller åtgärder som kan påverka berörda grundvattenförekomster negativt utförs med långtgående skyddsåtgärder anpassade efter områdets känslighet.
- För områden i de högre känslighetsklasserna finns ett antal särskilda riktlinjer:
- Säkerställ att planering, ny exploatering, verksamhet eller åtgärder som kan påverka berörda grundvattenförekomster negativt i mesta möjliga mån undviks att lokaliseras i områden med extrem känslighet.
- Säkerställ att förorenat vatten leds bort och renas, det vill säga infiltration av olämpligt vatten ska undvikas, i områden med hög och extrem känslighet.
- Säkerställ att risker kartläggs och skyddsåtgärder vidtas för befintliga verksamheter och bebyggelse i områden med hög och extrem känslighet.

Vägledning för riskreducerande åtgärder med avseende på grundvattnets sårbarhet

Uppsala vatten och avfall har tagit fram en vägledning som beskriver risker och övergripande skyddsåtgärder för områden inom känslighetskartans höga och extrema känslighetszon (Uppsala Vatten, 2025). Vägledningen identifierar till exempel risker förknippat med släckvatten, som är förorenat vatten som rinner från en brand eller brandbekämpning, och infiltration av dagvatten från körbara ytor som händelser som kan medföra stor risk för grundvattnet.

Utifrån vägledningen gäller följande inom planområdet:

- Om- eller nybyggnation i befintlig bebyggelse kan tillåtas om föroreningsrisken minskas och förutsättningar för grundvattenbildning inte försämras.
- Om- eller nybyggnation i befintlig bebyggelse kan tillåtas, men en riskbedömning för grundvatten ska genomföras med förslag på skyddsåtgärder. Bedömningen ska beakta dagvatten- och släckvattenhantering.
- Nybyggnation av källare är inte tillåtet. Om det görs avsteg från principen vid nybyggnation ska skyddsåtgärder vidtas. Källarplanet ska byggas tätt mot omgivande mark. Tillåtet vid ombyggnation ifall föroreningsrisken minskar för aktuellt område. Det ska då byggas tätt mot omgivande mark. Släckvattenhantering och källarens funktion vid brand såsom möjligheten att samla upp släckvatten ska kunna redovisas.
- Dagvatten från grönytor och gång- och cykelvägar som inte är i anslutning till trafikytor tillåts infiltrera.
- Dagvatten från trafikytor (vägar, parkeringsytor) samt gång- och cykelvägar intill trafikytor får inte infiltreras där det kan riskera att nå grundvattnet. Om rening och fördröjning sker enligt Uppsala Vattens vägledning ska det ske i en tät anläggning och sedan ledas bort från området.
- Förslag på skyddsåtgärder ska beskrivas och dokumenteras.
- Hantering av släckvatten ska beskrivas och dokumenteras för parkeringar.
- Takdagvatten får infiltreras efter rening och fördröjning enligt vägledningen. Orenat dagvatten ska ledas bort från området.
- En platsspecifik riskanalys ska genomföras gällande spill- och dagvattenledning. Spill- och dagvattenledningar med tillhörande brunnar ska kontrolleras regelbundet och underhållas så att risk för förorening av vattentäkt undviks.

5.5.2 Metodik och underlag

Bedömningarna baseras på utredningar kring hydrologin i området, främst på de dagvatten- och grundvattenutredningar som har genomförts för planområdet under 2025 (Norconsult, WSP), men även på tidigare utförda utredningar:

- Dagvattenutredning, Hospitalet, WSP, 2025.
- Riskbedömning grundvatten, Hospitalet, Norconsult, 2026.
- Dagvattenutredning Ulleråker, Sweco, 2021.
- PM Släckvatten Hospitalet, WSP, 2026.

5.5.3 Nuläge

Dagvatten

Marken inom planområdet är idag delvis hårdgjord i form av bebyggelse, parkering och andra körbara ytor. Samtidigt utgörs en stor del av området av natur- och parkmark runt omkring hospitalbyggnaden. Det finns idag ingen samlad dagvattenhantering i området, vilket innebär att dagvatten avleds orenat och utan fördröjning till Fyrisån. I framtiden dagvattenutredning (WSP, 2025) har beräkningar gjorts för det dimensionerade flödet inom planområdet. Det dimensionerande regnflödet har beräknats enligt den rationella metoden med 10 minuters varaktighet, 20 års återkomsttid och klimatkoefficient 1,25 för planscenariot, vilket ger ett flöde om cirka 370 liter/sekund.

Ytvatten

Dagvattenfrån hela planområdet leds via en befintlig dagvattenledning som i områdets östra del avleds till Fyrisån. Den berörda vattenförekomsten är Fyrisån Jumkilsån-Sävjaån.

Fyrisån-Jumkilsån-Sävjaåns ekologiska status är klassad som måttlig (se Tabell 4). De diffusa påverkanskällorna urban markanvändning samt transport och infrastruktur är klassificerade som betydande påverkan. För båda har dagvatten bedömts ha en betydande påverkan, baserat på markanvändningen samt trafikintensiteten i vattenförekomstens avrinningsområde (WSP, 2025).

För ekologisk status är kravet vanligtvis att vattenförekomsten måste uppvisa god ekologisk status. Fyrisån Jumkilsån-Sävjaån ska dock uppnå måttlig ekologisk status senast år 2027. Miljö kvalitetsnormen måttlig status är här ett undantag med anledning av fysisk påverkan i form av tätortsbebyggelse i närhet till åns strandlinje. All fysisk påverkan ska dock åtgärdas så långt det är möjligt och rimligt. Ingen försämring får heller ske. För resterande kvalitetsfaktorer gäller att god status ska uppnås. Flera kvalitetsfaktorer har fått förlängd tidsfrist till år 2027, bland annat näringsämnen och påväxt-kiselalger, för vilka urban markanvändning anges som påverkanskälla (Norconsult, 2026).

Den kemiska statusen för Fyrisån Jumkilsån-Sävjaån är klassificerad till ej god med avseende på uppmätta miljögifter i ytvatten, där halter överskrider bedömningsgrunderna. Ämnena kvicksilver (Hg), polybromerade difenyletrar (PBDE), antracen, PFOS, fluoranten och tributyltennföreningar uppnår ej god kemisk status med halter över respektive gränsvärde (WSP, 2025).

Fyrisån Jumkilsån-Sävjaån ska uppnå god kemisk ytvattenstatus, (se Tabell 3). Ett undantag i form av mindre strängt krav har satts för bromerad difenyleter (PBDE) samt kvicksilver och kvicksilverföreningar. Halterna av dessa ämnen överskrider i samtliga vattenförekomster och beror på långväga, atmosfärisk deposition. Skälet till undantaget är att det i nuläget saknas tekniska förutsättningar för att åtgärda det. Nuvarande halter av dessa ämnen får dock inte öka (WSP, 2025).

Tabell 3. Statusklassning och miljö kvalitetsnormer för ytvattenförekomsten Fyrisån Jumkilsån-Sävjaån förvaltningscykel 3 (2017-2021) (VISS, 2025).

Status		Miljö kvalitets-norm	Kommentar
Ekologisk status	Måttlig	Måttlig status 2027	Tidsfrister till år 2027 finns för kvalitetsfaktorerna näringsämnen och påväxt-kiselalger från urban markanvändning.
Kemisk status	Uppnår ej god	God kemisk ytvatten-status	Undantag i form av mindre strängt krav finns för bromerad difenyleter (PBDE) samt kvicksilver och kvicksilverföreningar. Halterna överskrider för samtliga och beror på långväga, atmosfärisk deposition. Undantas då det i nuläget saknas tekniska förutsättningar för att åtgärda det. Nuvarande halter får dock inte öka.

Tabell 4. Aktuell status och klassificering av kvalitetsfaktorer för Fyrisån Jumkilsån-Sävjaån (MS_CD: WA93715408) (VISS, 2025). Kvalitetsfaktorer som inte är klassificerade visas inte i tabellen. (WSP, 2025)

Status	Klassificering
Ekologisk status	Måttlig
Tillkomst/härkomst	Naturlig
Kemisk status	Uppnår ej god
<i>Ekologisk status - Biologiska kvalitetsfaktorer</i>	
Påväxt-kiselalger	Måttlig
Fisk	Måttlig
<i>Ekologisk status - Fysikalisk-Kemiska kvalitetsfaktorer</i>	
Näringsämnen	Måttlig
Särskilt förorenande ämnen	Måttlig
- koppar	God
- Zink	God
- Ammoniak	Måttlig
- Diklofenak	Måttlig
- Nitrat	God
<i>Ekologisk status - Hydromorfologi</i>	
Konnektivitet i vattendrag	Måttlig
Hydrologisk regim i vattendrag	Måttlig
Morfologiskt tillstånd i vattendrag	Dålig
<i>Kemisk status</i>	
Prioriterade ämnen	Uppnår ej god
- Antracen	Uppnår ej god
- Bromerad difenyleter (PBDE) ¹	Uppnår ej god
- Bly och blyföreningar	God
- Kadmium och kadmiumföreningar	God
- Kvicksilver och kvicksilverföreningar ¹	Uppnår ej god
- Nickel och nickelföreningar	God
- Fluoranten	Uppnår ej god
- Hexabromcyklododekaner (HBCDD)	God
- PFOS - Perfluoroktansulfonsyra och dess derivater	Uppnår ej god
- Tributyltennföreningar	Uppnår ej god

Fyrisåns vatten nyttjas som råvatten i Uppsalas dricksvattenförsörjning och används för att förstärka grundvattentillgångarna genom konstgjord infiltration.

Grundvatten

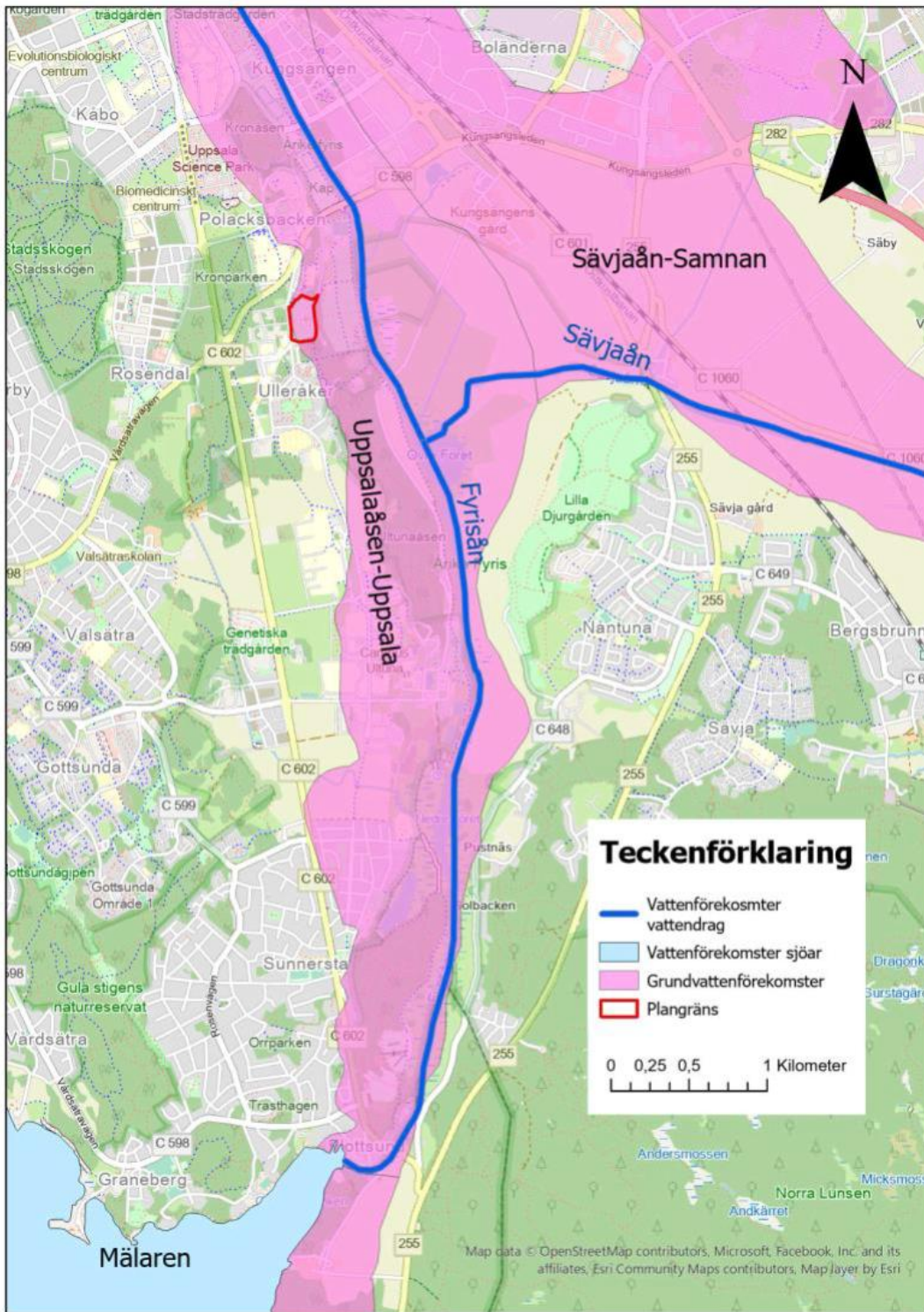
Planområdet ligger på Uppsalaåsen, som utgör grundvattenförekomsten Uppsalaåsen-Uppsala, stadens råvattenmagasin och vattentäkt samt vattenskyddsområdet Uppsala- och Vattholmaåsaarna där planområdet ligger inom den yttre skyddszone, gränsande mot den inre skyddszone (Figur 21). Uppsalaåsen består till stor del av grus och sand vars egenskaper gör att åsen kan innehålla och transportera stora mängder grundvatten, vilket gör den lämplig som grundvattentäkt. Grundvattenmagasinet definieras som den del av åsen som är vattenmättad. Uppsalaåsen utgör Uppsalas enda dricksvattentäkt, då

¹ Undantag – mindre strängt krav

det i dagsläget saknas reservvattentäkt med tillräckligt stor kapacitet. Hela planområdet ligger inom zonen för hög och extrem känslighet enligt Uppsala kommuns känslighetskarta, som avser risk för att förorena grundvattnet (Norconsult, 2026).

Enligt VISS har Uppsalaåsen-Uppsala god kvantitativ status och otillfredsställande kemisk status. Den otillfredsställande kemiska statusen beror på PFAS 11 och bekämpningsmedel - enskilt ämne (BAM (2,6-diklorbensamid)). Medlet har historiskt använts på bland annat grusplaner, banvallar och skolgårdar. PFAS är en grupp av organiska föreningar som visat sig vara persistenta, toxiska och bioackumulerande, det vill säga att de bryts ned mycket långsamt, är giftiga och har potential att ansamlas i levande organismer. På grund av PFAS ytaktiva egenskaper används de som bland annat brandsläckningsskum och impregneringsmedel. För dessa två ämnen finns undantag i form av tidsfrist till år 2027 angivet. Skälet är att det inte anses tekniskt möjligt att åtgärda tidigare. För båda dessa anges förorenade områden som påverkanskälla med betydande påverkan. Övriga angivna påverkanskällor med betydande påverkan för grundvattenförekomsten är transport och infrastruktur, urban markanvändning, kommunal eller allmän vattentäkt samt grundvattennivåförändringar (Norconsult, 2026).

För grundvattenförekomsten Uppsalaåsen-Uppsala (SE664296-160193) finns fastställda miljö kvalitetsnormer, som innebär att god kvantitativ status ska nås till år 2027 samt god kemisk grundvattenstatus (förvaltningscykel 3, 2017-2021 i VISS) (VISS, 2023).

Figur 21. Vattenförekomster i anslutning till planområdet. Bakgrundskarta: OpenStreetMap (WSP, 2025).

Planområdet är främst beläget på isälvsmaterial enligt SGU:s jordartskarta, men i de västra delarna förekommer även postglacial sand. Marklagren i områdena som angränsar runt omkring planområdet består av postglacial lera i öster och av postglacial sand i väster enligt jordartskartan (Norconsult, 2026). Detta innebär att marken har en hög genomsläpplighet i hela planområdet och därför har en bra grundvattenbildning. Samtidigt medför den höga genomsläppligheten en risk för snabb transport av föroreningar till grundvattnet. Hela planområdet återfinns på mark med hög eller extrem känslighet med avseende risk att förorena grundvattnet (Figur 22).

Inom planområdet finns idag inga installerade grundvattenrör, men sydväst om planområdet finns två grundvattenrör där mätningar genomförts. Mätningarna visar att grundvattennivån bedöms ligga omkring 9–11 meter under markytan. Enligt mätningarna är grundvattnets strömningar mot öst och mot Fyrisån (Norconsult, 2026).

Figur 22. Känslighetskarta med avseende på risk att förorena grundvattnet. Röd färg markerar zon med hög eller extrem känslighet, gul markerar zon med måttlig känslighet och grön markerar zon med låg känslighet. Svart, streckad linje är detaljplanens gräns (ungefärligt angiven). Bildkälla: WSP, 2025.

Planområdet är även beläget inom vattenskyddsområde Uppsala- och Vattholmaåsarna. Planområdet ligger inom den yttre skyddszonen, på gränsen till den inre skyddszonen (Uppsala läns författningssamling, 1990). Syftet med vattenskyddsområdet är att förhindra verksamhet som kan riskera att förorena den kommunala vattentäkten. Inom den inre skyddszonen får inte infiltrationsanläggningar för dagvatten förekomma enligt vattenskyddsområdets föreskrifter (Uppsala läns författningssamling, 1990). För inre skyddszon gäller att nyinstallerade avloppsledningar och brunnar ska vara täta. För både inre och yttre skyddszon gäller att avloppsledningar och brunnar ska kontrolleras regelbundet (WSP, 2025).

Havs- och vattenmyndigheten har beslutat att Uppsalaåsens dricksvattenanläggningar utgör ett mark- och vattenområde som bedöms vara av riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning enligt 3 kap 8 § andra stycket miljöbalken. Detta innebär att området ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada dess värden eller försvåra möjligheten att använda områdena för avsett ändamål.

5.5.4 Planförslagets konsekvenser

Dag- och ytvatten

Planförslaget med tillbyggnad intill befintlig byggnad, nya paviljonger i parkområdet, ett nytt miljöhus, en nätstation, ny asfalterad körslinga samt parkering kommer att innebära mer hårdgjorda ytor i området än tidigare. Den yta som bidrar till avrinning ökar med cirka 8 procent, från 1,3 till 1,4 hektar. Planförslaget kommer även innebära att fler människor och bilar rör sig i och omkring området. Den planerade exploateringen inom detaljplaneområdet beräknas öka föroreningsmängderna, och till viss del även föroreningshalterna, i dagvattnet om inga reningsåtgärder anläggs. I Tabell 5 visas $\mu\text{g/l}$ och i Tabell 6 visas kg/år .

Tabell 5. Beräknade föroreningshalter [$\mu\text{g/l}$] för befintlig och planerad situation (utan respektive med rening), samt reningseffekt (procentuell förändring av halter från befintlig till planerad situation med rening). Grön färg representerar en minskning, orange färg en liten ökning (< 5 %) och röd färg en ökning ($\geq 5\%$). (WSP, 2025).

<u>Ämne</u>	<u>Befintlig situation</u> <u>[$\mu\text{g/l}$]</u>	<u>Planerad situation</u> <u>utan rening [$\mu\text{g/l}$]</u>	<u>Planerad situation</u> <u>med rening [$\mu\text{g/l}$]</u>	<u>Reningseffekt</u> <u>[%]</u>
P	91	84	48	43
N	1400	1500	1100	24
Pb	5,0	4,8	2,0	58
Cu	14	14	7,1	48
Zn	38	37	16	58
Cd	0,36	0,33	0,18	45
Cr	6,0	4,7	1,8	62
Ni	4,3	3,6	2,0	44
Hg	0,031	0,026	0,018	33
SS	32 000	26 000	11 000	57
BaP	0,022	0,017	0,0050	71
FLU	0,028	0,028	0,010	64
ANT	0,0080	0,0085	0,0026	70

Tabell 6. Beräknad föroreningsbelastning [kg/år] för befintlig och planerad situation (utan respektive med rening), samt reningseffekt (procentuell förändring av belastning från befintlig till planerad situation med rening). Grön färg representerar en minskning, orange färg en liten ökning (< 5 %) och röd färg en ökning (≥ 5 %). (WSP, 2025).

Ämne	Befintlig situation [kg/år]	Planerad situation utan rening [kg/år]	Planerad situation med rening [kg/år]	Avskild mängd [kg/år]
P	0,97	0,97	0,55	0,41
N	15	17	13	4,1
Pb	0,053	0,055	0,023	0,032
Cu	0,15	0,16	0,082	0,077
Zn	0,41	0,43	0,18	0,25
Cd	0,0038	0,0038	0,0021	0,0017
Cr	0,064	0,055	0,021	0,034
Ni	0,046	0,042	0,023	0,019
Hg	0,00033	0,00030	0,00020	0,00010
SS	350	300	130	170
BaP	0,00023	0,00020	0,000058	0,00014
FLU	0,00030	0,00032	0,00012	0,00021
ANT	0,000086	0,000098	0,000030	0,000069

I dagvattenutredningen har beräkningar gjorts för det dimensionerande flödet inom planområdet. Det dimensionerande flödet uppgår till cirka 370 liter/sekund i nuläget och beräknas, vid ett 20-årsregn och med klimatfaktor 1,25 för den planerade exploateringen, öka till omkring 520 liter/sekund. Det ökade flödet beror till stor del på det framtida klimatscenario som använts vid uträkningen. För att hantera en större mängd dagvatten i planområdet har den erforderliga fördröjningsvolymen av den nya tillbyggnaden och anläggningarna beräknats till 37 m³, vilket beräknas ge ett ytbehov av regnbäddar för fördröjning av dagvatten på 150 m² (WSP, 2025).

I planförslaget föreslås därför att dagvattenhanteringen sker i ett robust och tätt system som en åtgärd för att förhindra att föroreningar når grundvattnet. I enlighet med den riskbedömning som genomförts för planområdet (Norconsult, 2026) föreslås att takdagvatten från huvudbyggnaden och den planerade tillbyggnaden på huvudbyggnaden samt dagvatten från körbara ytor samlas upp och avleds i täta system till den planerade dagvattendammen utanför planområdet, i norra Ulleråker, innan vattnet når recipient. Dagvatten från dessa ytor får inte infiltreras i marken. Systemet dimensioneras för 20-årsregn med klimatfaktor 1,25, och Uppsala Vattens riktlinjer om fördröjning av 20 mm regn på kvartersmark vid nybyggnation tillämpas på hårdgjorda ytor. Dagvatten från parkytor, gång- och cykelvägar samt hårdgjorda ytor som inte är placerade i direkt anslutning till körbara ytor kan infiltreras i omkringliggande grönytor.

Takdagvatten från de planerade paviljongerna i parkområdet bör avledas med utkastare på de omkringliggande grönyrtorna där de tillåts infiltrera (WSP, 2025).

Vid anläggning av föreslagen dagvattendamm i norra Ulleråker, som planeras att anläggas under år 2026, samt nytt dagvattensystem inom planområdet bedöms föroreningsmängderna och halterna i dagvattnet från planområdet minska (se Tabell 5 och Tabell 6). Fosforhalterna i dagvattnet bedöms minska till följd av de planerade reningsåtgärderna, i linje med Uppsala kommuns dagvattenplans målsättning om att reducera näringsbelastningen till Fyrisån. Då den planerade markanvändningen inte utgörs av industri, deponi, anläggning för förbränning, avloppsreningsverk eller hantering av båtar bedöms det inte heller troligt att planförslaget skulle leda till ökade utsläpp av PFOS, PBDE, TBT, HBCDD, antracen eller fluoranten. Detta innebär att negativa effekter på ytvattenförekomsten undviks. Under förutsättning att planerade reningsåtgärder genomförs bedöms möjligheterna för Fyrisån Jumkilsån–Sävjaån att nå satta miljö kvalitetsnormer att öka (WSP, 2025).

I och med de ökade möjligheterna för att miljö kvalitetsnormerna för ytvatten nås är den sammantagna bedömningen att planförslaget medför små positiva konsekvenser avseende dag- och ytvatten om de föreslagna åtgärderna genomförs.

Grundvatten

Den planerade exploateringen i planförslaget medför stor risk för negativ påverkan på grundvattenförekomstens kvalitativa status om inga skadeförebyggande och skadereducerande åtgärder genomförs. Detta då marken i planområdet är klassad som hög till extremt känslig enligt Uppsala kommuns känslighetskarta, med stor risk för förorenings spridning. Exploatering där markarbeten utförs ökar risken att sprida föroreningar. Det finns även en ökad risk att dagvatten eller släckvatten i planområdet sprider föroreningar till grundvattnet (Norconsult, 2026).

Störst risk att föroreningar sprids till grundvattnet uppkommer i byggskedet, då marken är som mest exponerad (Tabell 7). I byggskedet ökar också antalet fordon som kommer att vistas i området, vilket medför ökad risk för spill och utsläpp. Eftersom marken i området inte har något skyddande lerlager och består av jordarter med hög genomsläpplighet kan föroreningar därför infiltrera ner till grundvattenmagasinet.

Tabell 7. Riskmatris för identifierade riskobjekt för områden med extrem känslighet. (Norconsult, 2026).

Riskobjekt	Nollalternativ	Byggskede		Driftskede	
		Utan åtgärder	Med åtgärder	Utan åtgärder	Med åtgärder
Befintliga okända markföroreningar	Måttlig risk	Stor risk	Måttlig risk	Måttlig risk	Måttlig risk
Brand i byggnader	Stor risk	Stor risk	Måttlig risk	Stor risk	Måttlig risk
Dagvatten och andra ledningsnät	Måttlig risk	Förhöjd risk	Liten risk	Liten risk	Liten risk
Fler hårdgjorda ytor	-	-	-	Förhöjd risk	Liten risk
Fyllnadsmassor	-	Stor risk	Stor risk	-	-
Halkbekämpning	Stor risk	Stor risk	Liten risk	Stor risk	Liten risk
Kända markföroreningar	Måttlig risk	Stor risk	Måttlig risk	Måttlig risk	Liten risk
Länshållningsvatten	-	Stor risk	Måttlig risk	-	-
Markarbeten (schaktning/pålning)	-	Stor risk	Måttlig risk	-	-
Maskiner och drivmedelshantering	-	Stor risk	Måttlig risk	-	-
Sabotage	-	Stor risk	Måttlig risk	-	-
Sophantering/ Varuleverans	Stor risk	Stor risk	Måttlig risk	Stor risk	Måttlig risk
Underhållsfordon och parkering på grus eller gräsmatta	Måttlig risk	-	-	Måttlig risk	Måttlig risk
Verksamheter	-	-	-	Måttlig risk	Liten risk
Vägrafik - Brand	Stor risk	Stor risk	Måttlig risk	Måttlig risk	Måttlig risk
Vägrafik - olycka	Stor risk	Stor risk	Måttlig risk	Stor risk	Måttlig risk

I den riskbedömning med åtgärdsförslag som har tagits fram av Norconsult (2026) föreslås en rad åtgärder för att minska de negativa konsekvenserna av planförslaget, både under bygg- och driftskedet. Kommunen avser att utreda åtgärderna vidare under planarbetet, med syfte att precisera åtgärderna. Föreslagna åtgärder är listade i planbeskrivningen som åtgärder som ska vidtas. Åtgärdslistan är lång och berör bland annat utredning och rutiner för de entreprenörer som arbetar inom planområdet, halkbekämpning, byggdagvatten och länshållning, materialval, fyllnadsmassor och markarbeten, kända och okända markföroreningar, vägrafik, brandbekämpning, maskiner och drivmedelshandling och sabotage. För driftskedet tillkommer även åtgärder för sopphantering och varuleverans, dagvatten och andra ledningsnät samt verksamheter (Norconsult, 2026). Åtgärder som omfattar kvartermark avses säkerställas i planbestämmelser där det är möjligt. De övriga åtgärder som inte kan säkerställas i plankartan ska säkerställas i köpeavtal mellan fastighetsägaren Uppsala kommun och eventuell framtida fastighetsägare.

Med rätt kompetens och implementering av åtgärder i både bygg- och driftskedet kan riskerna för påverkan på grundvattnet minska från stor till måttlig risk och från förhöjd risk till liten risk (Tabell 7). Under förutsättning att föreslagna åtgärder följs, samt att yt- och dagvatten leds vidare till den planerade dagvattendammen i norra Ulleråker, bedöms risken minska för att föroreningar från dagvatten ska nå grundvattnet.

Planområdet ligger utanför riksintresseområdet för anläggningar för vattenförsörjning enligt 3 kap. 8 § miljöbalken. Därmed bedöms ingen direkt påverkan ske på riksintressets anläggningar. Med hänsyn till planförslagets föreslagna dagvatten- och skyddsåtgärder bedöms ingen försämring av vattenkvaliteten ske och därmed inte heller någon indirekt påverkan ske på riksintressets anläggningar. Föreslagna åtgärder bedöms även bidra till att skyddsföreskrifter för vattenskyddsområden efterföljs och att negativ påverkan på vattenskyddsområdet därmed kan förhindras.

De riktlinjer som Uppsala kommun beslutat för markanvändning inom Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde utifrån grundvattensynpunkt (Uppsala, 2018) kan också efterföljas under förutsättning att de föreslagna åtgärderna genomförs inom planområdet. Till exempel har en riskbedömning gällande grundvatten redan genomförts för områden där nybyggnation eller tillbyggnad planeras.

Detta innebär att möjligheterna för Uppsalaåsen att uppnå miljökvalitetsnormen med avseende på kemisk status ökar och konsekvenserna kan bedömas som positiva för grundvattenförekomstens kvalitativa status. Enligt föreslagen exploatering sker en viss ökning av hårdgjorda ytor, vilket innebär att mängden vatten som infiltreras till grundvattnet minskar. Utöver detta införs nya riktlinjer för hantering av dagvatten från hårdgjorda körytor, vilket gör att dagvatten från dessa ytor inte längre infiltreras. Dessa förändringar är dock marginella och bedöms inte påverka Uppsalaåsens kvantitativa status (WSP, 2025).

Om exploatering i planområdet sker utan att de föreslagna åtgärderna genomförs riskerar föroreningar både från marken och från dag- och eventuellt släckvatten att spridas till grundvattnet. Utan rening bedöms de planerade förändringarna leda till en ökning av föroreningshalter från planområdet.

I och med de ökade möjligheterna för att nå miljökvalitetsnormerna för grundvattnets kemiska status är den sammantagna bedömningen att planförslaget medför små positiva konsekvenser avseende grundvattnet om de föreslagna åtgärderna genomförs.

5.5.5 Den alternativa utformningens konsekvenser

Den alternativa utformningen bedöms medföra i stort sett samma påverkan på dagvattnets föroreningshalter och -mängder som planförslaget gör. Den alternativa utformningen medför att markanspråk vid utbyggnaden av hospitalbyggnaden uteblir, vilket leder till att den parkmarken samt dess funktion för dagvattenrening och flödesutjämning bevaras.

I övrigt bedöms den alternativa utformningens konsekvenser för yt- och grundvatten vara likvärdiga med planförslagets konsekvenser, under förutsättning att föreslagna åtgärder vidtas för att minska risken för att föroreningar från dagvatten når yt- samt grundvattenförekomsterna.

Den alternativa utformningen bedöms därför medföra små positiva konsekvenser avseende yt- och grundvattnet.

5.5.6 Nollalternativets konsekvenser

I nollalternativet sker inga nya tillbyggnader, varken i anslutning till befintlig byggnad eller i parkområdet. Grönytorna förblir desamma och kan fortsatt infiltrera dagvatten ner till grundvattnet. Nya täta dagvattenledningar förväntas inte ersätta de tidigare. Dagvatten från körytor och annan hårdgjord mark inom planområdet kommer fortsättningsvis att avledas orenat utan fördröjning till Fyrisån. Nollalternativet bedöms därmed innebära liknande effekter på ytvattenförekomsten Fyrisån Jumkilsån-Sävjaåns som i nuläget. Skulle åtgärder genomföras i och med den planerade utvecklingen i Ulleråker skulle det kunna medföra vissa positiva effekter på vattenförekomsten.

I nollalternativet bedöms även riskerna för grundvattnet att förbli ohanterade. Det kan innebära spridning av befintliga okända markföroreningar, då dessa riskerar att inte hanteras och undersökas vidare inom planområdet. Risken för spridning av släckvatten vid brand i byggnader eller vid vägtrafikolyckor i området bedöms kvarstå, då inga åtgärder för att samla upp och avleda släckvatten i täta dagvattenledningar kommer att genomföras. Även risken för spridning av vägsalt, olja, petroleumprodukter och andra farliga kemikalier från underhållsfordon och parkering på grus eller gräsmattor i området kvarstår. Liknande risker finns också vid varuleveranser och sophantering till verksamheter i hospitalbyggnaden. Nollalternativet bedöms sammantaget innebära små negativa konsekvenser för grundvattnet, då identifierade risker för grundvattnet bedöms kvarstå.

5.5.7 Kumulativa effekter

Den planerade dagvattenhanteringen inom planområdet är del i ett större system för att omhänderta dagvatten från de omkringliggande områdena i Ulleråker. Det nya dagvattensystemet ska byggas med täta ledningar och leda vattnet till dammar där det renas, samlas upp och fördröjs innan det når recipienten Fyrisån. Åtgärderna inom planområdet och i Ulleråker i stort kan innebära positiva effekter för vattenkvaliteten i Fyrisån Jumkilsån-Sävjaån.

Samtidigt förväntas mer grönområden tas i anspråk och omvandlas till hårdgjorda ytor när nya bostadsområden växer fram. Det innebär att ytterligare dagvatten kommer att avledas ytligt via dagvattensystemet i stället för att tillåtas infiltreras. Den kumulativa effekten från utvecklingen av Ulleråker tillsammans med aktuellt planförslag kan därför leda till en negativ påverkan på grundvattnets kvantitet. Uppsala kommun arbetar med att se över de kumulativa effekterna från utvecklingen i Uppsala.

5.5.8 Åtgärder och anpassningar

Inarbetade åtgärder:

- Representanter från Stadsbyggnadsförvaltningen, Miljöförvaltningen, Uppsala Vatten och Räddningstjänsten arbetar tillsammans med att ta fram en Släckvattenplan. Syftet är att utreda och tydliggöra roller och ansvarsfördelning i frågor som rör släckvatten samt nå samsyn kring förebyggande åtgärder och rutiner i samband med tillbud.
- Skydd ska anläggas för att förhindra infiltration av förorenat dagvatten och släckvatten från körytor och parkeringar på kvartersmark
- I tillbyggnaden till hospitalsbyggnaden samt för komplementbyggnad inom planområdet ska källare eller golv byggas täta med täta skarvar och projekteras utan rör genomföring i golvnivå. Källare ska då kunna fungera som uppsamlare av släckvatten vid händelse av brand. Vid tillbyggnaden ska släckvattnet samlas upp och avledas i täta system.
- Byggaktören ska i bygglovets redovisa hur skyddet för att förhindra infiltration av förorenat dagvatten ska utföras, så att åtgärdens genomförande tydligt kan följas upp vid tekniskt samråd och kontrolleras vid slutbesked.

Åtgärder som ska genomföras inom projektet:

- Åtgärder inom planen som omfattar allmän plats ska säkerställas av Uppsala kommun.
- De åtgärder på kvartersmark som inte säkerställs i plankartan ska säkerställas i köpeavtal mellan fastighetsägaren Uppsala kommun och eventuell framtida fastighetsägare.
- Åtgärder för skydd av grund- och ytvatten ska utredas vidare under planarbetet. Åtgärderna ska även tydliggöras i en sammanställning där det framgår hur åtgärderna som inte regleras i detaljplanen ska säkerställas och vem som ansvarar för att utföra åtgärderna.
- Entreprenörer ska genomgå riskutbildning för arbete inom område med hög och extrem känslighet, gällande risker att förorena grundvatten. Arbeten ska avbrytas och miljökontrollanter tillkallas vid misstanke om eventuell förorening vid markarbeten.
- Halkbekämpning ska ske med sand i stället för salt, i största möjliga mån, för att undvika påfrestning på grund- och ytvattenförekomst. Vägsalt får endast användas på körytor där dagvatten ska samlas upp och avledas i täta system till dagvattendamm utanför planområdet.
- Byggdagvatten och länshållningsvatten ska hanteras genom tätskikt, tillfälliga reningslösningar samt provtagning och kontinuerlig dialog med tillsynsmyndighet. Entreprenörer behöver även ha en intern miljöplan. Under planarbetet avser kommunen att tydliggöra åtgärderna i en sammanställning där det också framgår hur åtgärderna som inte regleras i detaljplanen ska säkerställas, och vem som ansvarar för att utföra åtgärderna.
- Provtagning av schaktmassor ska ske i hela planområdet för att säkerställa korrekt hantering. Schakter bör i den mån det är möjligt även utföras täta för att minska risken att föroreningar i byggskedet sprids till grundvattnet. Mellanlagring av schaktmassor får inte ske inom planområdet.

- Skydd ska anläggas för att förhindra infiltration av förorenat dagvatten och släckvatten från körytor och parkeringar på allmän platsmark.
- Takdagvatten från huvudbyggnaden ska samlas upp och avledas i täta system till dagvattendammen utanför planområdet
- Vid brandbekämpning i området ska enbart vatten användas vid släckningsarbetet, detta gäller både i bygg- och driftskedet.
- Släckvatten vid brand i fordon på körytor på kvartersmark/allmän platsmark ska samlas upp och avledas i täta system.
- Det pågår ett arbete med att undersöka utvecklingen av Uppsalas kumulativa effekter på grundvattnets kvantitet.

Förslag på ytterligare åtgärder och utredningar:

- Befintliga dagvatten- och stuprörsledningars skick bör ses över. Om den tekniska livslängden uppnåtts ska dessa bytas ut mot nya för att kunna avleda dagvatten i ett tätt system.
- Möjligheten till åtgärder för uppsamling av släckvatten eller för att minska mängden släckvatten som bildas vid brand i befintlig byggnad, källare, avfallsutrymmen samt restauranger och verksamheter bör ses över. I detta arbete bör kulturhistoriska värden beaktas.
- Placering av förbindelsepunkt för vatten och avlopp samt ägandeskap av nya dagvattenledningar bör utredas
- Risker för spridning av föroreningar från dagvatten eller släckvatten till grundvattenförekomsten bör utredas vidare. Fokus bör ligga på att se till att rätt dimensionering och storlekar på föreslagna magasin säkerställs, för att kunna hantera släckvatten.
- Placering av föreslagna dagvattenåtgärder bör utredas vidare. Resultaten från markföroreningsundersökningen samt vidare utredningar av föroreningssituationen i planområdet bör också tas i beaktande vid val och placering av dagvattenåtgärder.

6 SAMLAD BEDÖMNING

6.1 SAMMANSTÄLLNING AV KONSEKVENSER

I Tabell 8 sammanställs bedömningarna av planförslagets, den alternativa utformningens och nollalternativets konsekvenser för de betydande miljöaspekterna.

Tabell 8. Sammanfattande bedömning för miljöaspekter.

Miljöaspekt	Planförslag	Alternativ utformning	Nollalternativ
Kulturmiljö samt stads- och landskapsbild	Måttliga negativa konsekvenser	Små negativa konsekvenser	Små negativa konsekvenser
Naturmiljö	Små negativa konsekvenser	Inga konsekvenser	Inga konsekvenser
Rekreation och friluftsliv	Små positiva konsekvenser	Små positiva konsekvenser	Inga konsekvenser
Markföroreningar	Små positiva konsekvenser	Små positiva konsekvenser	Små negativa konsekvenser
Yt- och grundvatten	Små positiva konsekvenser	Små positiva konsekvenser	Små negativa konsekvenser

Både planförslaget och den alternativa utformningen innebär att hospitalsbyggnaden öppnas upp för publika verksamheter samt att den befintliga byggnaden och dess omgivande park både bevaras och utvecklas. Planförslagets och den alternativa utformningens konsekvenser för miljö och människors hälsa bedöms därför vara lika på många sätt. Den planerade tillbyggnaden i planförslaget bedöms innebära en större påverkan på kulturmiljön och naturmiljön än den alternativa utformningen som saknar tillbyggnad, men i övrigt bedöms skillnaderna mellan de två alternativens konsekvenser vara små.

I nollalternativet antas nuvarande eller liknande användning av hospitalbyggnaden och dess parkområde att fortsätta. Däremot antas även befintliga risker för miljö och människors hälsa att kvarstå. Detta leder till att risker för negativa konsekvenser inte kan avskrivas. Nollalternativet har därför bedömts innebära risk för mer omfattande negativa konsekvenser kopplat till markföroreningar samt yt- och grundvatten än planförslaget och den alternativa utformningen.

Det finns ett flertal beröringspunkter mellan de betydande miljöaspekterna. Exempelvis är de naturvärden som finns inom planområdet även av värde för rekreation, kulturmiljö och vattenhantering. En utveckling av exempelvis ett flertal paviljonger i planområdets park kan påverka både naturmiljö och kulturmiljö negativt. Samtidigt kan åtgärder för en aspekt gynna även andra aspekter. Till exempel kan en hantering av markföroreningar innebära positiva konsekvenser för yt- och grundvatten. Parallellt kan åtgärder för vissa aspekter stå i konflikt med och innebära risker för negativa konsekvenser för andra aspekter. Exempelvis består källargolvet i vissa rum i den befintliga hospitalsbyggnaden av kullersten, där släckvatten riskerar att infiltrera till grundvatten vid händelse av brand. Ett skydd av kulturhistoriska värden, i detta fall kullerstenen, kan därmed innebära risker

för negativa konsekvenser för grundvatten, medan ett skydd mot förorening av grundvatten kan innebära negativa risker för kulturmiljö.

6.2 PLANENS ÖVERENSSTÄMMELSE MED MILJÖBALKEN

6.2.1 Allmänna hänsynsregler

De allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. 2 § miljöbalken pekar ut ett antal principer som ska gälla för att undvika att människor och miljö utsätts för skada eller olägenhet. Det handlar bland annat om att verksamhetsutövaren ska ha tillräcklig kunskap och att bästa möjliga teknik används för att förebygga skada eller olägenhet.

Detaljplaneförslaget är baserat på kunskap om områdets specifika förutsättningar. Föroreningar i mark- och vatten har undersökts i fält. En känslighetsanalys av kulturmiljön har genomförts baserat på tidigare kunskapsunderlag samt fältbesök. Flertalet inventeringar av naturvärden har genomförts, liksom analyser och modelleringar med avseende på enskilda arter. Lämplig dagvattenhanteringen har analyserats. Utförda undersökningar och analyser har påverkat utformningen av planförslaget och de åtgärder som ska vidtas i syfte att minimera negativa konsekvenser. Därmed bedöms miljöbalkens allmänna hänsynsregler vara uppfyllda.

6.2.2 Hushållning med mark- och vatten

Vad som är god hushållning med mark och vatten baseras bland annat på miljöbalkens hushållningsbestämmelser, 3–4 kap. miljöbalken. Enligt 3 kap. 1 § miljöbalken ska företräde ges åt sådan markanvändning som medför en hushållning som är god ur allmän synpunkt. Bestämmelserna omfattar särskilda markanvändningsintressen och riksintressen.

Riksintresse för kulturmiljövården

Den föreslagna detaljplanen innebär att ett uttryck för riksintresset, Ulleråkers hospital, får en ny funktion. Nya tillägg görs, men med varsamhet för hospitalsbyggnaden och dess kulturvården. En påverkan sker på riksintresset då den tidigare funktionen som institution blir något svårare att avläsa. En större påverkan på riksintresset ger dock omvandlingen av Ulleråker som helhet, då området kraftigt kommer förändras till sin struktur och funktion. Den tidigare separerade och väldigt stora institutionsanläggningen kommer bli svårare att avläsa och förstå, liksom kopplingen mellan de olika institutionerna längs det stråk av statliga institutionsbyggnader som tidigare funnits på platsen. Omvandlingen av Ulleråker som helhet innebär stora negativa konsekvenser för riksintresset. Den enskilda detaljplanen innebär en liten påverkan på riksintresset.

Riksintresse för totalförsvaret

Hela centrala staden ligger inom riksintresse för totalförsvaret; MSA-område, påverkansområde för väderradar och stoppområde för höga objekt. Den befintliga byggnaden samt dess föreslagna tillbyggnad regleras för att med god marginal understiga försvarets stoppområde för höga objekt. Planförslaget bedöms därmed vara förenlig med 3 kap. miljöbalken med avseende på detta.

Riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning

Uppsalaåsens dricksvattenanläggningar ingår i ett riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning. Anläggningarna utgörs av brunnsområden, infiltrationsområden, vattenverk och distributionsanläggningar. Enligt 3 kap. 8 § miljöbalken ska områden som är av riksintresse för anläggningar för vattenförsörjningen skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna. Planområdet ligger utanför det utpekade riksintresseområdet, men även verksamheter utanför själva området av riksintresse kan innebära påtaglig skada på det föreslagna riksintresset och bör därför omfattas av bedömningen.

Eftersom planområdet ligger utanför riksintresseområdet bedöms planförslaget inte medföra någon direkt påverkan på riksintresset. Planförslaget med tillhörande dagvattenlösning samt de åtgärder som vidtas med avseende på skydd av grundvattnet bedöms inte bidra till en försämring av yt- eller grundvattenkvaliteten och bedöms därmed inte heller innebära någon indirekt negativ påverkan på riksintresset.

6.2.3 Miljökvalitetsnormer

Planförslaget påverkar inte möjligheten att följa miljökvalitetsnormerna för luft.

Med det dagvattensystem som ingår i planen bedöms status för undersökta kvalitetsfaktorer i berörd ytvattenförekomst inte försämrats. Detaljplanen bedöms därmed inte äventyra möjligheten att följa beslutade miljökvalitetsnormer för aktuell vattenförekomst.

Planförslaget bedöms kunna genomföras utan att möjligheterna att följa miljökvalitetsnormerna för grundvattenförekomsten Uppsalaåsen-Uppsala försvåras.

6.3 PLANENS ÖVERENSSTÄMMELSE MED NATIONELLA MILJÖMÅL

Nedan i Tabell 9 ges en kort redogörelse för hur detaljplanens genomförande bedöms bidra till eller motverka möjligheten att nå relevanta miljökvalitetsmål och relevanta globala mål. Pilarna betyder att planförslaget:

- Bidrar till måluppfyllelse.
- Varken bidrar eller motverkar till att uppfylla målet.
- Motverkar måluppfyllelse.

Tabell 9. Planens överensstämmelse med de nationella miljömålen

Miljö kvalitetsmål	Bedömning	Motivering
Ingen övergödning		Då planförslaget dagvattenlösning innebär att föroreningsbelastningen och halterna av kväve och fosfor minskar bedöms planförslaget kunna bidra till att målet nås.
Levande skogar		Planförslaget bedöms varken bidra till eller motverka måluppfyllelse.
Ett rikt växt- och djurliv		Planförslaget bedöms varken bidra till eller motverka måluppfyllelse.
God bebyggd miljö		Planförslaget innebär att parken inom planområdet fortsatt är tillgänglig för allmänheten. Detaljplanen visar stor hänsyn till hospitalsbyggnaden och parkens kulturvärden. En påverkan sker dock när paviljonger och byggnadsverk möjliggörs i parken, när hospitalsbyggnadens stränga fasadsymmetri påverkas och när läsbarheten av en samlad institutionsbyggnad med en tydlig funktion riskerar att splittras. Sammantaget bedöms planförslaget motverka målet.
Levande sjöar och vattendrag		Då planförslaget dagvattenlösning innebär att föroreningsbelastningen och halterna av kväve och fosfor minskar bedöms planförslaget kunna bidra till att målet nås.
Giftfri miljö		Då planförslaget innebär markarbeten i potentiellt förorenade områden medför planen en generell risk att föroreningar mobiliseras. Samtidigt innebär en korrekt hantering och rening att risken för att föroreningar på sikt sprids undviks. Vid en korrekt hantering bedöms planförslaget bidra till att målet nås.
Grundvatten av god kvalitet		Planförslaget innebär åtgärder och skydd mot att föroreningar sprids till grundvattnet. Samtidigt innebär dessa åtgärder en negativ påverkan på grundvattnets kvantitet. Planförslaget bedöms därför både bidra till och motverka möjligheten att nå målet.

7 FORTSATT ARBETE OCH UPPFÖLJNING

I arbetet med miljöbedömningen har behov av åtgärder och utvecklingsmöjligheter identifierats som är viktiga att arbeta vidare med i den fortsatta planeringen. I det fortsatta arbetet med detaljplanen rekommenderas att de åtgärdsförslag som ges för respektive miljöaspekt ses över och i den mån det är möjligt införlivas i detaljplanen, genom riktlinjer eller förtydliganden i plankartan.

I det fortsatta arbetet med planförslaget kommer vidare utredning krävas gällande ett antal av planens miljöeffekter och möjliga åtgärder. Bland annat avses vidare provtagning av mark genomföras och artskyddsutredningar tas fram. Beroende på de fortsatta utredningarnas resultat kan åtgärder komma att behöva införlivas i planförslaget.

De åtgärder som planen medför innebär i ett flertal fall att särskild prövning eller anmälan kan komma att krävas:

- Dispens från vattenskyddsföreskrifter
- Tillstånd för vattenverksamhet och grundvattenbortledning
- Anmälan om åtgärd i förorenat område

Den damm som ska anläggas i norra Ulleråker för att omhänderta dagvatten från bland annat planområdet kan behöva dispens från strandskyddsföreskrifterna.

I 6 kap. 11 § miljöbalken finns bestämmelser om att de miljökonsekvenser som uppmärksammas i konsekvensbeskrivningen ska följas upp. MKB:n ska innehålla en redogörelse av de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen medför.

Ett första steg i en uppföljning av den betydande miljöpåverkan bör vara att kontrollera huruvida de förebyggande åtgärder som föreslagits i utredningar och denna MKB har beaktats i det fortsatta arbetet.

Kommunen har upprättat en miljösäkringsplan för projektet, för att säkerställa uppföljningen av planens miljöpåverkan. Uppföljning bör göras i byggskedet, men även direkt efter färdigställande av planområdet. Utifrån denna uppföljning kan det sedan vara relevant att utvärdera om de föreslagna åtgärderna är tillräckliga för att minimera negativ miljöpåverkan eller om ytterligare åtgärder krävs.

8 MEDVERKANDE

Miljökonsekvensbeskrivningen har tagits fram med den sakkunskap som krävs i fråga om planens särskilda förutsättningar och förväntade miljöeffekter.

Miljökonsekvensbeskrivningen har granskats av sakkunniga hos konsult (WSP) och Uppsala kommun.

Utredningarna som ligger till grund för bedömningarna i miljökonsekvensbeskrivningen har tagits fram av experter inom naturmiljö, vatten, kulturmiljö med mera.

Medverkande vid miljöbedömning och framtagande av MKB och roll inom uppdraget:

- Sandra Wetterstrand, uppdragsledare.
- Mimmi Wallin Viman, utredare.
- Sofia Nöu, utredare.
- Vania Ingemarsson, utredare.
- Helena Wärnhjelm, utredare.
- Lára Heimisdóttir, granskare.
- Ulrika Poppius, granskare.

9 REFERENSER

ArtDatabanken SLU, 2025. Rödlistning. Hämtad från:
<https://www.slu.se/artdatabanken/rodlistade-arter/>

Artskyddsförordningen (2007:845). Stockholm: Miljödepartementet.

Calluna, 2016. Konsekvensbedömning för ekologiska landskapssamband i Ulleråker, Uppsala kommun. 2016-02-29.

Calluna, 2022. Inventering av cinnoberbagge, 2022. Slutrapport. 2022-11-29.

Calluna, 2022. PM förstudie habitatmodellering fladdermöss, delrapport. 2022-10-20.

Calluna, 2022. Redovisning av inventering av fladdermöss, främst väster om Fyrisån i Uppsala stad 2022. 2022-12-22.

Calluna, 2023. PM Redovisning inventering av fåglar. Slutrapport 2022-12-31.

Calluna, 2023. Populationsmodellering av cinnoberbagge i Uppsala 2023. Analys av utpekad exploatering och dess effekter på artens bevarandestatus samt möjligheterna att uppväga habitatförluster med riktad skogsskötsel. 2023-11-08.

Ekologigruppen, 2014. Dag Hammarskjölds stråket – naturvärdesanalys. 2014-01-27.

Ekologigruppen, 2023. Spridningsanalys för cinnoberbagge, centrala Uppsala. Analys av ekologiska samband. 2023-06-30.

EU-domstolen, 2015. Mål C461/13. 2015-07-01.

Europaparlamentet och Europeiska unionens råd, 1992. Direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter.

Europaparlamentet och Europeiska unionens råd, 2000. Direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område.

Europaparlamentet och Europeiska unionens råd, 2009. Direktiv 2009/147/EG om bevarande av vilda fåglar.

Geosigma, 2018. Riskanalys av Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde ur grundvattensynpunkt.

Havs- och vattenmyndigheten, 2016. Regler för att tillämpa miljökvalitetsnormer. 2016-06-21.

Kulturmiljölagen (1988:950). Stockholm: Justitiedepartementet.

Länsstyrelsen i Uppsala län, 2014. Uppsala stad C 40 A - Riksintresse för kulturmiljövärden - Fördjupat kunskapsunderlag.

Miljöbalken (1998:808). Stockholm: Miljödepartementet.

Mårdh, H., 2018. Att skapa utrymme för komplexa kulturarv. Bebyggelsehistorisk tidskrift 75/2018.

Naturvårdsverket, 2021. Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd.

Naturvårdsverket, 2021. Undersökningstyp fladdermöss – artkartering. Version 1:2, 2021-04-14. Programområde: Landskap, Skog, Jordbruksmark.Handledning för miljöövervakning. Naturvårdsverket.

Nivå, 2026. Ulleråker Detaljplan Hospitalet. Gestaltungsprogram utemiljö. Februari 2026.

Norconsult, 2026. Detaljplan för Hospitalet, del av kronåsen 1:25. Riskbedömning grundvatten. 2026-02-06.

Olander, E., 2014. Det var en gång ett mentalsjukhus. Läkartidningen, 16–17/2014.

Plan- och bygglagen (2010:900). Stockholm: Infrastrukturdepartementet.

Riksantikvarieämbetet, 2014. Kulturmiljövårdens riksintressen enligt 3 kap. 6 § miljöbalken.

Riksantikvarieämbetet, 2021. Komplex kulturarv – från psykiatriskt sjukhus till bostadsområde.

Riksantikvarieämbetet, 2025. Värdering och urval.
<https://www.raa.se/samhallsutveckling/vardering-och-urval/>

SIS, u.å. Naturvärdesinventering (SIS/TK 555). Hämtad från: <https://www.sis.se/delta-och-paverka/tksidor/tk500599/sistk555/>

Sveriges miljömål. (u.å.). Miljömålen. Hämtad från:
<https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen>

Sweco, 2016a. Miljöteknisk markundersökning Ulleråker, Översiktlig inventering med förslag till handlingsplan. 2016-02-25.

Sweco, 2016b. Miljöteknisk markundersökning inom områdena för detaljplanerna etapp Dp1a och Dp1b samt asfaltsprovtagning inom befintligt vägnät. 2016-03-15.

Sweco, 2021. Dagvattenutredning Ulleråker. 2021-09-10.

Sweco, 2021. Miljöteknisk markundersökning, Ulleråker hospital. 2021-09-28.

Sweco, 2023. Artskyddsutredning. Underlag till detaljplan för kapacitetsstark kollektivtrafik, delsträcka A – C. 2023-05-03.

Tyréns, 2023. Sammanfattning av analyser för cinnoberbagge kring Uppsala. 2023-10-30.

Upplandsmuseet, 2014. Kulturhistorisk utredning av Ulleråkerområdet Kronåsen 3.1, Bondkyrko socken, Uppsala kommun.

Upplandsstiftelsen, 2013. Naturinventering av Ulleråker i Uppsala. Del av gamla Kronoparken Åsen. 2013-08-19.

Upplandsstiftelsen, 2024. Cinnoberbagge - skötselplan för förstärkningsytor i och kring Uppsala stad. 2024-10-04.

Uppsala läns författningssamling, 1990. Skyddsföreskrifter för Uppsala-Vattholmaåsarna. Diarienummer: 2470-0473-89.

Uppsala kommun, 2018. Riktlinjer för markanvändning inom Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde ur grundvattensynpunkt. 2018-04-23.

Uppsala kommun, 2021. Vattenprogram för Uppsala kommun. Hämtad från:
<https://www.uppsala.se/contentassets/adf269d469a74d0ab880018b2df436f5/vattenprogram-for-uppsala-kommun.pdf>

Uppsala kommun, 2026. Detaljplan för Hospitalet i Ulleråker. 2026-03-02.

Väg och Miljö, 2024. Allmän fågelinventering. Ulleråker och Hospitalträgården Uppsala 2024. 2024-09-30.

Väg och Miljö, 2024. Fladdermusinventering Ulleråker, Uppsala kommun 2024. 2024-11-21.

WRS, 2019. Uppsala dagvattenplan. Uppsala vatten och Avfall. 2019-02-22.

WSP, 2025. Detaljplan för hospitalet, del av Kronåsen 1:25 Dagvattenutredning. 2026-01-27.

WSP, 2025. Inventering av skyddsvärda träd, Ulleråker Uppsala kommun. Uppdaterad februari 2026.

WSP, 2026. Känslighetsanalys av Ulleråkers hospital, Uppsala kommun. 2026-02-03.

WSP, 2026. PM Släckvatten Hospitalet. 2026-02-03.

WSP, 2026. Ulleråkers hospital, Uppsala, Konsekvensbeskrivning. 2026-03-02.